T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

BİRİNCİ BASIN KONGRESİNİN TÜRK BASININDAKİ YANSIMALARI

Hasan DOĞAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. İsmet ÜZEN

Çankırı – 2022

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

BİRİNCİ BASIN KONGRESİ'NİN TÜRK BASININDAKİ YANSIMALARI

Hasan DOĞAN

ORCID: 0000-0002-9478-4082

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. İsmet ÜZEN

Çankırı - 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ ……..……..……..……..... ii
TEZ KABUL VE ONAY ……..……..……..……..... iii
ÖNSÖZ ……...……..……..……..…….. iv
ÖZET ……..……..……..……... v
ABSTRACT ...……..……...…….. vi
KISALTMALAR …...……..……..…….. vii
TABLO LİSTESİ…...……..……..…….. viii

1. GİRİŞ ……..……..……...…… 1
1.1. Osmanlıda Basın …… 2
1.2. Milli Mücadele Basını ……... 6
1.3. Cumhuriyet Dönemi Türk Basını …….. 8

2. BİRİNCİ BASIN KONGRESİ (25-27 MAYIS 1935)……..... 17
2.1. Kongrenin Toplanma Amacı……. 17
2.2. Kongrenin Başlaması İlk Gün Çalışmaları……. 19
2.3. Kongrenin Protokol Konuşmaları……..……. 25
2.4. Gazetecilere Ankara'yı Tanıma ve Tanıtma Gezileri……...…. 28
2.5. Komisyonlar ve Komisyonların Aldığı Kararlar..……...…..…… 29
2.5.1. Kültür Komisyonu……..……. 29
2.5.2. Meslek Komisyonu……..……...……. 33
2.5.3. İşbirliği Komisyonu ……...……. 35
2.6. Kongrenin Kapanışı ……..……..…..…. 36
2.7. Kongreye Dışarıdan Gelen Raporlar……...……... 40

3. BİRİNCİ BASIN KONGRESİ İLE İLGİLİ (25-27 MAYIS 1935) BASINDA YERALAN YORUMLAR……..…..……..... 46
3.1. Birinci Basın Kongresi Öncesinde……...……. 46
3.2. Birinci Basın Kongresi Sırasında……..... 52
3.3. Birinci Basın Kongresi Sonrasında……..... 56

4. SONUÇ ……..……...……..… 59

KAYNAKÇA ……..…….…… 64
EKLER ……..……. 68
ÖZGEÇMİŞ ……..……. 78

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Birinci Basın Kongresi'nin Türk Basınındaki Yansımaları* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

…. / ….. / 2022

İmza

Hasan Doğan

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hasan DOĞAN tarafından hazırlanan *Birinci Basın Kongresi'nin Türk Basınındaki Yansımaları* başlıklı bu çalışma, 08.06.2022 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *[oybirliği/oy çokluğuyla]* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Tarih* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Prof. Dr. İsmet ÜZEN	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Recep BÜYÜKTOLU	İmza: ……..
Üye	: Doç. Dr. Bülent YILDIRIM	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../..../202.. tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığımız bu çalışmamızda, Birinci Basın Kongresi'nin düzenlenme amacı, içeriği ve aldığı kararlar ile dönemin siyasi gelişmelerinin basın üzerinde oluşturduğu etkiler incelenmiştir. Kongrenin yapıldığı dönem ve sonraki süreçteki basın hayatı için önemli bir olayı yine basının diliyle değerlendirmemiz çalışmamıza özgünlük katmıştır.

Bu çalışmamız ile basın tarihine ve basının gelişim sürecine katkı sağlayarak, bu alana ilgi duyanların faydalanması amaçlanmıştır. Kongrede siyasilerin konuşmalarının içerikleri ile gazetelerdeki haber ve yorumlar, dönemi ve kongrenin amacını anlamamıza yardımcı olacaktır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında, bilgi ve tecrübesiyle yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli danışman hocam *Prof. Dr. İsmet ÜZEN*'e, tezin yazım aşamasında ve tashihinde katkılarını esirgemeyen değerli eşim *Jülide Duygu DOĞAN*'a, arkadaşım Ömer YUMUŞAK'a, eğitim hayatım boyunca yetişmemde katkısı olan tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca çalışmamı tamamlamam konusunda motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan aileme şükranlarımı sunarım.

… /… /2022

Hasan DOĞAN

ÖZET

Tezin Başlığı : Birinci Basın Kongresi'nin Türk Basınındaki Yansımaları
Tezin Yazarı : Hasan DOĞAN
Danışman : Prof. Dr. İsmet ÜZEN
Anabilim Dalı : Sosyal Bilimler
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : .../ .../ 2022

Türk basın tarihinde gazetecilik Osmanlıda II. Mahmut dönemiyle başlamıştır. Gazetecilik mesleği gelişerek devam etmiştir. Toplum üzerinde basının etkisi ve yönlendirmesi arttıkça, basın yönetimler tarafından kontrol altına alınmak istenmiş, bu durum da baskı ve sansür uygulamalarına neden olmuştur. Özellikle II. Abdülhamid, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele Döneminde Türk basını bundan oldukça etkilenmiştir. Cumhuriyet rejimi de basından faydalanmak, onu kontrolü altında tutmak ve kamuoyunu yönlendirmek istemiştir. Bu doğrultuda Cumhuriyetin ilk dönemlerinde yaşanan olumsuz siyasi olayların sert bir şekilde cezalandırılmasından basın da etkilenmiştir. Birçok gazete kapatılmış ve gazeteciler de İstiklal Mahkemelerinde yargılanmışlardır.

Birinci Basın Kongresi (25-27 Mayıs 1935), basın üzerinde oluşan bu korku ve baskı sürecini normalleştirmek ve yönetimin basın üzerinde etkisini meşrulaştırmak adına atılan ilk adım olmuştur. Basın Kongresinde yapılan protokol konuşmaları basına verilen önemi ortaya koymuştur. Yeni rejim Ankara'yı tanıma ve tanıtma gezileriyle, yapmış olduğu yenilikleri gösterme fırsatı bulmuştur. Kongrede oluşturulan kültür, meslek ve işbirliği komisyonları çalışmalarıyla kongre kararlarının oluşmasını sağlamıştır. Kongreye dışarıdan gelen raporlarda basının kişi ve toplum üzerindeki etkisi vurgulanmış, gazete içeriklerinde milli ve ahlaki değerlere yer verilmesinin önemi belirtilmiştir.

Birinci Basın Kongresi öncesinde, sırasında ve sonrasında Türk basınında hem haber hem de yorumları ile geniş yer almıştır. Gazetelerdeki haber ve yorumlar dönemi ve kongrenin amacını anlamamıza yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Birinci Basın Kongresi, Türk Basın Tarihi, kurultay, basın, sansür

ABSTRACT

Thesis Title **:** Reflection Of The Frist Press Congres On The Turkish Press
Author **:** Hasan DOĞAN
Supervisor **:** Prof. Dr. İsmet ÜZEN
Department **:** Social Sciences
Thesis Type **:** Master's Thesis
Date **:** .../ …/ 2022

Journalism in the history of the Turkish press began with the period of Mahmut II in the Ottoman Empire. The profession of journalism continued to develop. As the influence and direction of the press on the society increased, the administrations wanted the press to be controlled, and this resulted in pressure and censorship. During the period of Abdülhamid II, World War I and the War of Independence, the Turkish press was greatly affected by this. The republican regime also wanted to get benefit from the press, keep it under its control and direct the public opinion. In this direction, the press was also affected by the harsh punishment of negative political events in the early years of the Republic. Many newspapers were closed and journalists were tried in Independence Courts.

The First Press Congress (May 25-27, 1935) was the first step taken to normalize this process of fear and pressure on the press and to legitimize the influence of the administration on the press. The protocol speeches made at the Press Congress revealed the importance given to the press. The new regime found the opportunity to show the innovations it had made with trips to get to know and promote Ankara. The culture, profession and cooperation commissions formed at the congress ensured the formation of congress decisions. The impact of the press on individuals and society was emphasized in the reports coming from outside the congress, and the importance of including national and moral values in newspaper contents was emphasized.

Before, during and after the First Press Congress, it was widely covered in the Turkish Press with its news and comments. News and comments in the newspapers will help us understand the purpose of the congress and the period.

Keywords: First Press Congress, Turkish Press History, convention, press, censorship

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BGD	Basın Genel Direktörlüğü
BGM	Basın Genel Müdürlüğü
Böl.	Bölüm
CHF	Cumhuriyet Halk Fırkası
Fak.	Fakülte
s.	Sayfa
ss.	Sayfa sayısı
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TCF	Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası
SCF	Serbest Cumhuriyet Fırkası
vd.	Ve diğerleri

TABLO LİSTESİ

Tablo No: **Sayfa**

Tablo 1-1: Kongreye Davet Edilen Siyasal Günlük Gazetelerin Delegeleri 19

Hata! Yer işareti tanımlanmamış. Tablo 1-3: Kongreye Davet Edilen Mecmua Delegeleri 20

Tablo 1-4: Kongreye Davet Edilen Bakanlıklar ve İlgili Kurumlarla Meslek Grupları Delegeleri 21

Tablo 1-5: Kongreye Davet Edilen Çeşitli Özel Dergilerin Delegeleri 22

1. GİRİŞ

Teknolojinin hızlı gelişmesi dijitalleşme ile birlikte haberleşme de hızlı bir değişim göstermiştir. İnsanlar kendilerinden sonra gelecek kuşaklara kendi bilgi ve kültür birikimlerini aktarmak istemiştir. O sebeple birçok bilgi, belge ve kaynak oluşturmuş ve bunları koruyarak yeni kuşakların hizmetine sunmuştur. Sosyal bir varlık olan insan duygu ve düşüncelerini yazıya dökmüş ve onları diğer insanlarla paylaşmıştır. Bu paylaşımlar bazen bir kitapta, bazen bir dergide bazen de bir gazete sayfasında kendisine yer bulmuştur. Bahsi geçen paylaşımlar bir bilim olan tarih için özellik ve içeriklerine göre birinci elden kaynaklar olarak önemli bir yer teşkil etmiştir. Gazete ve dergiler kendi dönemlerine ait olaylar hakkında önemli bilgiler içerdiğinden tarihin birinci elden kaynakları içerisinde yer almaktadır.

Devlet rejimlerinin kendi ruh ve bünyelerine uygun basın-yayın istedikleri ve özellikle basın yasalarını da buna göre düzenledikleri görülmektedir. Bir milletin basın ve yayındaki seviyesi, onun kültür seviyesinin, genel olarak zihniyet yapısının ve yeteneklerinin ölçüsüdür[1]. Basın için sınırsız bir özgürlükten bahsedilemez. Basın özgürlüğünün sınırları anayasa ve kanunlar çerçevesinde belirlenmiştir ve toplumun menfaatleri ön planda tutulmalıdır. Gazete ve dergilerde bu amaca uygun olarak çalışmalıdır.

Günümüzdeki anlamıyla Avrupa'da Alman Johann Gutenberg'in modern matbaayı icat etmesinden sonra ilk düzenli gazete Hollanda'da 1605'te Anvers'te çıkan "Neuw Tijdingen" olarak kabul edilmektedir[2]. İlk haftalık gazeteler bundan sonra sırasıyla Almanya'da (1609), Londra'da (1622), Paris'te (1631), Roma'da(1640), Polonya'da(1661), Rusya'da (1702), Amerika'da (1704), Madrid'de (1726) yayımlanmıştır[3]. Dünya basın tarihinde kurulduğu günden günümüze kadar yayın hayatını sürdüren en eski gazete 1645'te İsveç'te yayımlanan Post-och Inrikes Tidningar gazetesidir[4].

---

[1] Müjgan Cunbur, "Basın-Yayın ve Kitap", *Erdem*, cilt: 5, sayı: 11, 1988, s.405
[2] Selim Nüzhet, *Türk Gazeteciliği*, İstanbul Matbuat Cemiyeti, Devlet Matbaası, İstanbul 1931, s.7.
[3] Aydın Demiröz, *Bir Şehrin Kısa Öyküsü Çankırı Basın Tarihi*, Kayıkçı Ofset, Çankırı 2019. s.6.
[4] İbrahim Toruk, *Gutenberg'ten Dijital Çağa Gazetecilik*, Literatürk Yayınları, İstanbul 2008, s.65.

Kore'de hareketli bakır tipi baskının 1392'de icat edilmesi ve 15. yüzyılda baskı makinesinin bulunması gazete ve dergilerin hızla gelişmesini sağlamıştır. İlk gazeteler Gutenberg'in matbaayı buluşundan sonra Zeitungen, Relationes ve Avvisi olmuştur[5]. Fransa'da ilk gazete ise 1631'de Doktor Theophraste Renaudot tarafından çıkarılan 'La Gazzette' olmuştur. Bu ismi o dönemde Venedik'te kullanılan bir paranınn da adı olan "gazete"den almıştır. Böylelikle gazete ismi tüm dünyada kullanılmaya başlanmıştır[6].

İlk günlük gazeteler Almanya'da (1660), İngiltere'de (1702), Fransa'da (1777), Amerika'da (1801), Rusya'da (1907) yayımlanmıştır. İlk yayımlanan gazetelerin ortak özelliği; öykü, şiir, toplumsal olaylar, ticaret ve ekonomiyle ilgili haberlere yer vermeleri olmuştur. Siyasi gazetecilik 18. yüzyıl başlarında doğmuş ve ilk siyasi başyazılar İngiliz gazetelerinde görülmüştür[7].

1.1. Osmanlıda Basın

Osmanlı sınırları içinde yaşayan gayrimüslimler, Batı ile temas eden gruplar olması sebebiyle matbaadan ilk olarak istifade edenler olmuşlardır. Osmanlı Devleti'nde matbaacılık, Yahudi muhacirler tarafından başlatılmış; daha sonra da Ermeni ve Rumlar kendilerine ait matbaalarını kurarak faaliyet göstermişlerdir. İzmir'e yerleşmiş olan Fransız tüccarlar kendi aralarında gazeteler yayımlamaya başlamışlardır. Bu dönemde İstanbul'daki Fransız Büyükelçiliğinde de bir matbaa kurulmuş ve bu tarihte görev yapan Fransız elçileri, İstanbul'da Fransızca gazete çıkarmanın gereğini ve önemini kabul etmişlerdir[8]. İstanbul'da yayımlanan "Bulletin de Nouvelles-Haberler Bülteni (1795)", "Gazette Française de Constantinople-İstanbul'un Fransız Gazetesi (1796)", İzmir'de "Spectateur Oriental-Doğulu

[5] Toruk, a.g.e., s.63.
[6] Nüzhet, a.g.e., s.8.
[7] Demiröz, a.g.e., s.6.
[8] Hülya Baykal, Türk Basın Tarihi 1831-1923 (Tanzimat-Meşrutiyet-Milli Mücadele), Afa Matbaacılık, İstanbul 1990, s.41.

Seyirci(1821)", "Smyrneen (1824)", "Le Courrier de Smyrne-İzmir Habercisi (1828)", Osmanlıda yabancılar tarafından çıkarılan ilk gazeteler olmuşlardır[9].

Basın II. Mahmut'un yaptığı ıslahatları topluma duyurabilmek için ilk Türkçe gazete Takvim-i Vekayi 11 Kasım 1831 tarihinde yayınlanmıştır[10]. Tanzimat döneminde devletin isteği ve teşviki ile çıkan gazeteler, Batılılaşma sürecine giren devletin mevcut değişimleri ve Batı ile olan ilişkilerin halka ulaşmasında hizmet vermişlerdir. Bu süreçte devlet sansür mekanizmasını çalıştırarak basın üzerinde denetim kurmayı ihmal etmemiştir[11]. İkinci Türkçe gazete (yarı resmi)[12] olarak nitelenen Ceride-i Havadis (1840) yabancılar tarafından çıkarılırken, Agâh Efendi ve Şinasi'nin çıkardığı Tercüman-ı Ahval (21 Ekim 1860) Türklerin çıkardığı ilk özel gazete olmuştur[13].

II. Abdülhamid döneminde ilk anayasa olan Kanun-i Esasi'nin (23 Aralık1876) yayımlaması ve Mebusan Meclisi'nin toplanmasıyla Türk tarihinde meşrutiyet yönetimi başlamıştır. Ancak Osmanlı-Rus Savaşı'nın patlak vermesi sonucu II. Abdülhamid kanundaki yetkisini kullanarak meclisi feshetmiştir. Ardından basın ve yayın alanı her geçen yıl şiddeti ve kapsamı artan sansür çemberinin içine alınmıştır[14].

Osmanlı toplumu 19. Yüzyılın ikinci yarısında siyasi, sosyal ve kültürel olarak hemen her sahada kendini hissettiren birçok bunalımla yüz yüze gelmiştir. Bu bunalımlardan kurtulmak, Devleti ve toplumu ayakta tutmak, hatta eskisi gibi güçlü kılmak arzusuyla Osmanlı aydınlarının, düşünce ve eylem bazında birçok gayretleri

---

[9] Alpay Kabacalı, *Başlangıçtan günümüze Türkiye'de Matbaa, Basın ve Yayın*, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2000. s.47.; Orhan Koloğlu, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2020. s.21-22.; Nüzhet, a.g.e., s.10-28.; Toruk, a.g.e., s.80-81.; Geniş bilgi için bkz. Hıfzı Topuz, 100 Soruda Basın Tarihi, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973, s.28-36.

[10] Hıfzı Topuz, a.g.e., s.5-8.

[11] Seda Bayındır Uluskan, *Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2010, s.117.

[12] İngiliz asıllı Churchill tarafından çıkarılan gazete okur sayısı ilk yıllarda 150yi aşmayınca yayın hayatına devletten aldığı aylık 2500 kuruş destekle devam edebildiğinden yarı resmi gazete hüviyetine bürünmüştür. Bkz. Alpay Kabacalı, a.g.e., s.61.; Topuz, a.g.e., s.8-10.

[13] Ali Gevgilili, *Türkiye'de Yenileşme Düşüncesi, Sivil Toplum, Basın ve Atatürk*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 1990, s. 39-40.; Kabacalı, a.g.e., s.48-65.; Koloğlu, a.g.e., s.43-46.; Topuz, a.g.e., s.8-10.; Toruk, a.g.e., s.83-88.

[14] Kabacalı, a.g.e., s.95.

olmuştur. Jön Türkler adıyla ortaya çıkan ve mevcut rejime karşı muhalefeti temsil eden aydın hareketi, gerek yurt içinde, gerekse yurt dışında imkânları ve kavrayışları nispetinde, devletin ve milletin geleceğiyle ilgili ortaya koydukları projeler çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmüştür. Bunun yanında Ahmet Rıza ve Murat Bey gibi tanınmış aydınların padişaha yol göstermek için kaleme aldıkları projeler, bekledikleri etkiyi meydana getirmediğinden yurt dışına kaçmışlardır. Paris, Londra, Cenevre, Londra, Napoli, Folkestone, Filibe gibi şehirlerde[15] çıkardıkları gazete ve dergiler kanalıyla görüşlerini dile getirip, muhalefetlerini sürdürmüşlerdir. Bu dönemde Ali Şefkati Bey'in-Hayal, İstikbal, Murad Bey'in-Mizan, Ahmet Rıza Bey'in-Meşveret, Abdullah Cevdet Bey'in-İçtihat, Prens Sabahattin Bey'in-Şura-yı Ümmet ve İshak Sukûti, Tunalı Hilmi, Nuri Ahmet, Reşit, Halil Muvaffak, Akil ve Refik Beyler'in çıkardıkları Osmanlı gazetesi çevresinde muhalif basın şekillenmiştir[16].

24 Temmuz 1908 tarihinde II. Meşrutiyet ile birlikte. 24 Temmuz "*sansürün kaldırıldığı gün*" olarak tarihe geçmiş ve Cumhuriyet'ten sonra "*Gazeteciler Bayramı*" olarak kutlanmaya başlanmıştır[17].

II. Meşrutiyet Dönemi basınının genel yapısına bakıldığında tam anlamıyla basın özgürlüğünün 23 Temmuz 1908-13 Nisan 1909 tarihleri arasında kısa bir dönemde yaşandığı görülecektir. Bu dönem basınında başlayan büyük hareketlilik Osmanlı toplumunda birçok kesimin siyasete katılmasına, oluşan düşünce akımlarının kendi yayın organlarını kurarak fikirlerini yaymak istemelerine yol açmıştır[18].

Osmanlı Devletinde ilk gazetecilik teşkilatı 1908'de Matbuat-ı Osmaniye Cemiyeti adıyla İstanbul'da kurulmuştur. Osmanlı Matbuat Cemiyeti, basının özgür bir ortamda gelişmesini sağlamak amacıyla bir araya gelmiştir. Hüseyin Cahit, İsmail Hakkı ve Abdullah Zühtü Bey'in öncülüğünde kurulan cemiyet Türk basın tarihindeki ilk basın meslek kuruluşu olmuştur. Cemiyet, gazeteciliğin ilkeleri

---

[15] Şerif Mardin, *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri 1895 -1908*, İletişim Yayınları, İstanbul 2017, s.328
[16] Şerif Mardin, a.g.e.,ss.78-144
[17] Mithat Atabay, *Türk Basın Tarihi*, Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul 2015, s.54.
[18] Kabacalı, a.g.e., s.133-134.

bulunan bir meslek olması için bir tüzük hazırlamış; iktidar ile düzenli bir ilişkinin kurulması, basınla ilgili meselelere birlikte çözümler bulunması ve gazetecilik mesleğini yaparken uyulması gereken prensiplerin belirlenmesini sağlamıştır. Cemiyet basına yönelik sansürün azaltılması ve basın hürriyeti konularında çalışmalar yapmıştır. Ancak basın hürriyetinin sağlanması noktasında istenilen sonuca ulaşılamamıştır[19].

Bu dernek 1920 yılında Türk Matbuat Cemiyeti, 1923 yılında Matbuat Cemiyeti, 1930 yılında İstanbul Matbuat Cemiyeti adını alarak çalışmalarına devam etmiştir. Basın alanında kurumsal yapıya duyulan ihtiyacı karşılamak amacıyla 17 Şubat 1930'da Ankara'da Türk Gazeteciler Birliği adında bir dernek kurulmuş ancak bu dernek çok uzun ömürlü olmamış ve 1935 yılında kapanmıştır[20].

Ülkedeki siyasi gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkan 31 Mart Olayı ile II. Abdülhamit tahttan indirilmiş, padişah olarak V. Mehmet Reşad tahtta çıkarılmıştır. Kanuni Esasinin 113.[21] maddesi uyarınca sürgün ve sıkıyönetim uygulanmış, II. Meşrutiyet ile başlayan basın hürriyeti süreci de sona ermiştir. Bu süreçte yayımlanmaya devam eden gazete ve dergi sayılarında büyük oranda azalma görülmüştür[22].

II. Meşrutiyet (23 Temmuz 1908) yönetiminin ilanıyla birlikte basında birçok yeni gazete ve dergi yayın hayatına başlamışsa da uzun süreli olamamış ve kısa süre içinde kapanmıştır. Bu dönemde yayınlanan İkdam gazetesinde Ahmet Cevdet, Tanin gazetesinde Hüseyin Cahit ve Tevfik Fikret faaliyetleri ve yazılarıyla etkili

---

[19] Zeynel Özlü, "1920 İstanbul Matbuat Cemiyeti Kongresi'nin Türk Basınının Gelişimindeki Rolü ", *Türk Basın Tarihi*, (Bildiri), I. Cilt, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2018, s. 641-645.

[20] Fuat Süreyya Oral, *Cumhuriyet Basın Tarihi 1923-1973*, Sanayii Nefise Matbaası, Ankara1973, s.121.; Nuri İnuğur, *Türk Basın Tarihi (1919-1989)*, Gazeteciler Cemiyeti, İstanbul 1992. s.106-107.

[21] Kanuni esasi, 113. Madde; Mülkün bir cihetinde ihtilâl zuhur edeceğini müeyyid asar ve emarat görüldüğü halde Hükûmeti seniyenin o mahalle mahsus olmak üzere muvakkaten (idarei örfiye) ilânına hakkı vardır. (İdarei örfiye) kavanin ve nizamatı mülkiyenin muvakkaten tatilinden ibaret olup (idarei örfiye) tahtında bulunan mahallin sureti idaresi nizamı mahsus ile tâyin olunacaktır. Hükûmetin emniyetini ihlâl ettikleri idarei zabıtanın tahkikatı mevsukası üzerine sabit olanların memâliki mahrusai şaheneden ihraç ve teb'id etmek münhasıran Zatı Hazireti Padişahinin yedi iktidarındadır. Kanuni Esasi'nin en çok tartışılan 113. Maddesi 21 Ağustos 1909'da yürürlükten kaldırılmıştır.

[22] Bahar Sayım, "Mücadele Ekseninde Mizah ve Basın", Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, cilt: 3, sayı: 2, Ağustos 2019, s.304.

olmuştur. II. Meşrutiyet ile birlikte İstanbul'da gazete sayılarının artması yeni matbaaların kurulmasına neden olmuştur. Bunu yanında İstanbul'dan taşraya matbaalar götürülmüş, 1908 sonlarında Anadolu'nun birçok kentinde Türk girişimcilerine ait özel Türk basımevleri kurulmuştur. Milli Mücadele sırasında yayımlanan gazeteler adı geçen matbaalarda basılmıştır[23].

Osmanlı Devletinin Birinci Dünya Savaşı'na girmesinden sonra Osmanlı Hükümeti 7 Ağustos 1914'ten itibaren basına sansür koymuş ve basın kuruluşları esaslarını Dâhiliye Nezareti Matbuat Umum Müdürlüğü'nün belirlediği çerçevede yayın yapmak zorunda kalmıştır[24].

1.2. Milli Mücadele Basını

Osmanlı Devleti'nin dahil olduğu İttifak Devletleri'nin yenilgisiyle sonuçlanan Birinci Dünya Savaşı sonunda, 30 Ekim 1918'de, çok ağır şartları içermekte olan Mondros Mütarekesi imzalanmıştır. Mondros Mütarekesi'nden sonra Türkiye'yi işgal eden devletler, amaçlarına ulaşmak ve yönetimlerini benimsetmek amacıyla basını kullanmışlardır[25].

İtilaf Devletleri kendi isteklerini, bildirilerini zorla gazetelerde yayımlatarak Milli Mücadele ruhunu yok etmek istemişlerdir. Bu bağlamda İstanbul basınına İtilafların zoruyla yayınlar yaptırılmıştır. Ancak zamanla Anadolu'dan olumlu askeri sonuçların gelmeye başlamasıyla Milli Mücadele'yi destekleyen İstanbul gazetelerinde artış görülmüştür[26]. İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u işgale başlamasından sonra Türk basınına karşı sansür ve baskılar yoğunlaşmış, azınlıkların ve işgal kuvvetlerinin yaptıkları yayınlar Türklerin onurunu kıracak nitelikte

---

[23] Kabacalı, a.g.e., s.134.
[24] İsmet Üzen, *Birinci Dünya Savaşı'nda Kanal Seferleri (1915-1916)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul 2007, s.69.
[25] İbrahim İslam, "Milli Mücadeleye Muhalif Bir Gazete: Ferda", *Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi dergisi*, sayı: 12, 2009, s.158.
[26] Ahmet Öztürk, "Cumhuriyet Öncesi Dönemde Türk Basının Gelişimi ve Özgürlük Çabaları", *Marmara İletişim Dergisi*, sayı: 7, İstanbul 1994, s.74.

olmuştur. Bunun yanında işgali eleştiren yazarlar tutuklanmış, gazeteler kapatılmıştır[27].

Milli Mücadele dönemi basını; İstanbul basını ve Anadolu basını olarak ikiye ayrılabilir. Milli Mücadeleye taraf olan gazeteler arasında *Hukuk-u Beşer, İrade-i Milliye, Hakimiyet-i Milliye, Öğüt, İleri, Yenigün, Akşam, Vakit, Doğru Söz, İzmir'e Doğru, Yeni Adana, Açık Söz, Albayrak, Ahali, İstikbal* ve *Emel* sayılabilir. Milli Mücadeleye karşı olanlar ise *İrşad, Peyam-ı Sabah, Aydede, Alemdar, Ferda* ve *Türkçe İstanbul* gazeteleri olarak karşımıza çıkmaktadır[28]. Tasvir-i Efkâr, İkdam ve Tercüman-ı Hakikat gibi gazeteler ise net bir tavır belirleyememiş olup belirli zamanlarda her iki görüşe de destek vermişlerdir[29].

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşını kaybetmesinden sonra İstanbul Matbuatı zor şartlar altında çalışmıştır. Bununla birlikte mevcut iktidar basınla ilgili sansür kararnameleri yayımlamıştır. 1919 yılının Şubat ayında yayınlanan kararnameyle basın ağır bir sansüre uğramıştır. Söz konusu kararname ile basılı ve yazılı her türlü yayının askeri yönetimden veya sansürle ilgilenen mülkiye kurulundan onay alınmadan basılması yasaklanmıştır. İstanbul itilaf devletlerince 16 Mart 1920 tarihinde işgal edilmiştir. İşgalin ardından İstanbul Basını işgal güçlerinin baskılarına maruz kalmıştır. Söz konusu dönemde İstanbul'daki gazetelerin birçoğu boş sayfalar bırakarak yayımlanmıştır. Bunun sonucu olarak basın güçlü etkisini kaybetmiş, okurlar sansür gerçeği ile yüz yüze kalmıştır. İngilizler İstanbul'da bulunan çok sayıda gazeteci, aydın ve yöneticiyi tutuklamış ve anları Malta Adası'na sürgüne göndermiştir. Milli Mücadele'den yana olan basın sık sık sansür edilmiş, kimi gazeteciler Bekirağa Bölüğü'ne götürülüp sorguya çekilmiştir[30].

İstanbul basını üzerindeki yaptırımların artması sonucunda Anadolu basını daha da önem kazanmıştır. Anadolu basınının özellikle İstanbul'un etkisinden uzak oluşu ve Anadolu'nun henüz işgale uğramamış olması gazetecilerin bağımsız hareket

[27] Servet İskit, *Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları*, Basım-Yayın Umum Müdürlüğü, Ankara 1943, s.185-187.
[28] Kabacalı, a.g.e., s.151-155.
[29] Toruk, a.g.e., s.98.; Öztürk, a.g.m., s.73.
[30] Kabacalı, a.g.e., s.151.

etmelerini kolaylaştırmıştır. Böylelikle Milli Mücadele'yi daha yakından izleme olanağına kavuşmuşlardır. Mustafa Kemal Paşa siyasi yönden kontrolü sağlamada ve toplumu yönlendirmede basını önemli bir araç olarak kullanmıştır.

Milli Mücadeleyi destekleyen basın, halkı bu amaç doğrultusunda işgale karşı yönlendirmiş ve kamuoyu oluşturmuştur. Anadolu halkının moral ve motivasyonunu yükseltme gayreti içinde bulunmuş, bu işleviyle bağımsızlığın kazanılmasında çok önemli pay sahibi olmuştur. Basının milli mücadelede etkin olacağını düşünen Mustafa Kemal Paşa, bağımsızlık sürecinde gazetecilerle işbirliği yapmıştır. O sebeple Mustafa Kemal Paşa Sivas Kongresi'nden sonra önce İrade-i Milliye ve akabinde, Hakimiyet-i Milliye gazetelerini çıkarmıştır. Ayrıca 6 Nisan 1920 tarihinde Milli Mücadelenin haklılığını duyurmak ve Milli birlik ve beraberliği pekiştirmek amacıyla Anadolu Ajansı'nı kurdurmuştur[31].

Bağımsız ve hür yaşama arzusu içerisindeki Türk milletinin Anadolu'da başlattığı Milli Mücadele ateşi basında da kendisini göstermiştir. Her ne kadar kendi içinde karşıt görüşler barındırsa da çoğunluk tüm olumsuzluk ve imkânsızlıklara rağmen istiklal mücadelesinden vazgeçmemiştir. Sonuçta Türk basını üzerine aldığı görev ve sorumluluğu hakkıyla yerine getirerek oluşturduğu kamuoyu gücüyle Milli Mücadelenin kazanılmasında önemli aktörlerden biri olmuştur.

1.3. Cumhuriyet Dönemi Türk Basını

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Türkiye Cumhuriyeti'nde önemli modernleşme hareketleri gerçekleştirilmiştir. Modernleşme ilk olarak siyasi hayatta gerçekleşmiş daha sonraki süreçte ise diğer alanlara yayılmıştır. Türkiye'deki bu gelişmeler, dönemin Türk basınında önemli bir yer işgal etmiştir. Basının bir kanadı yeni rejimi desteklerken diğer kanadı ise rejime karşı bir süre muhalif bir tavır takınmıştır[32].

---

[31] Kabacalı, a.g.e., s.152.; Koloğlu, a.g.e. s.114.; Geniş bilgi için bkz. İnuğur, a.g.e., s.23-31

[32] Fatma Nisan, "Kadro ve Büyük Doğu Dergilerinin Cumhuriyet Sonrası İnkılâpları Çerçevesinde Modernleşmeye Bakış Açıları ve Basın İlişkileri", *Selçuk İletişim Dergisi*, cilt: 8, sayı: 4, 2015, s.187.

Mustafa Kemal Paşa'nın savaş sırasında ve sonrasında basına büyük önem verdiği görülmüştür. Savaş sırasında hükümetten yana olan gazeteleri desteklemek ve sözcülüğünü yapacak gazete çıkarmak şeklinde somutlaşan bu önem, savaştan sonra, gazeteleri ikna ederek kazanma veya tutumlarından vazgeçirme gayretine dönüşmüştür[33].

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte yeni rejimin ve modernleşme doğrultusunda yapılacak yeniliklerin kamuoyuna aktarılmasında basın önemli bir görev üstlenmiştir. Mustafa Kemal Paşa 1 Mart 1922'de yaptığı konuşmasında;

> "… *Bir toplumu yönlendiren ve yöneten insanlar için, toplumun talihi üzerinde karar vermek durumunda bulunan dostlar ve düşmanlar için ölçü, bu topluluğun kamuoyundan anlaşılan yetenek ve değerdir. Bu nedenle milletler, kamuoyunu dünyaya tanıtmak zorunluğundadır. Bütün dünya kamuoyu hakkında bilgi sahibi olma ise, yaşam gereklerinin düzenlenmesi için şüphesiz gereklidir. Bu hususta ise var olan araçların birincisi ve en önemlisi basındır. Basın, milletin genel sesidir. Bir milleti aydınlatma ve uyarmada, bir millete gereksindiği fikrî gıdayı vermekte, özet olarak bir milletin mutluluk hedefi olan ortak doğrultuda yürümesini teminde, basın başlı başına bir kuvvet, bir okul, bir rehberdir."*[34]

sözleriyle basına verdiği değeri göstermiş ve basının toplum üzerindeki etkin işlevini ifade etmiştir.

1922 yılında saltanatın kaldırılması ile birlikte basını kontrol altına alma amacıyla oluşturulan Matbuat İdaresi de kaldırılmış, Türk Basını uzun bir aradan sonra tekrar sınırlı ölçüde özgürlüğüne kavuşmuştur[35].

Halk Fırkasının kurulması aşamasında basına bakıldığında Mustafa Kemal Paşa'nın, Yeni Gün, Hâkimiyet-i Milliye ve Öğüt gazetelerine 6 Aralık 1922'de verdiği demeçte temeli halkçılık ilkesi olan bir fırkayı, Halk Fırkası ismiyle oluşturmak istediğini belirtmiştir. Kurulacak bu yeni fırkanın programını belirlenmesi amacıyla

---

[33] Altan Öymen, *Atatürk Dönemi Basın Özgürlüğü*, Gazeteciler Cemiyeti Yayını, İstanbul, 1982, s. 34.
[34] Utkan Kocatürk, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Atatürk Araştırma Merkezi, Semih Ofset, Ankara, 1999, s.251.
[35] Öztürk, a.g.m., s.75.

Türk aydınlarına sorumluluk yüklediği görülmektedir[36]. Mustafa Kemal Paşa'nın bu görüşü dönemin basınında İleri, Yeni Gün, Hâkimiyet-i Milliye, İkdam vb. birçok gazete tarafından desteklemiş ancak Tanin ve Vakit gazeteleri bu görüşe karşı çıkmıştır. Halk Fırkasına karşı çıkanlar arasında Rauf Bey, Kazım Karabekir ve Ali Fuat Paşalar gibi yakın arkadaşlarının da olduğu görülmüştür[37].

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanı Türk Basınında bir bayram havası yaşatmış, gazete ve dergiler ilaveleri ile renkli baskılar yapmışlardır. 20 Nisan 1924'te yayımlanan Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun 77. maddesiyle basın hürriyeti garanti altına alınmıştır[38]. Ama bu durum böyle gitmeyecektir.

Türkiye'de çok partili rejime geçişin ilk girişimi olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TCF) 17 Kasım 1924 tarihinde kurulmuştur. Muhalif bir partinin kurulması, iktidar-basın ilişkilerinde de kırılmalara sebep olmuştur. Gazetelerde her türlü eleştiri yazıları yayınlanmış ve bu eleştiriler dönemin hükümetini rahatsız etmiştir. Eski İttihatçıların bu parti etrafında toplanmaya başlaması ve İstanbul basınının bu partiyi destekleyen bir tavır takınması Ankara'da büyük tepkilere yol açmıştır. Bunun bir sonucu olarak da muhalif partinin dine dair telkinleri ile halkı kışkırtmaya çalışması ve inkılaplar aleyhinde propaganda yapması iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır[39].

Mustafa Kemal Paşa, gazeteciliği ve gazeteleri her zaman önemsemiş ve onlara değer vermiştir. Kamuoyu oluşturmada basının görevinin önemini belirtirken gazeteciliğin sadece bir kazanç gayesiyle değil ahlaki yönünün bulunması gerektiğine de vurgu yapmıştır. Gazetecilerin uluslararası finans dünyasının maşası olmaması, basın özgürlüğünün kötüye kullanılmaması, kamu menfaatlerinin gözetilmesi, mesleki kuruluşların otokontrolünün doğruluğunu Mustafa Kemal Paşa, 5 Şubat 1924 tarihindeki konuşmasında;

---

[36] Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, Kaynak Yayınları, İstanbul 2015, s.549.
[37] Sezen Kılıç, "Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Gelişmeleri Basının Yorumlayışı (1923-1926)", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, cilt: XXIV, sayı: 70, Mart 2008, s.156.
[38] Teşkilatı Esasiye Kanunu 77. madde *"Matbuat kanun dairesinde serbesttir ve neşredilmeden evvel teftiş muayeneye tabi değildir."*
[39] Oral, a.g.e., s.120.

> *"Türkiye basını milletin hakiki sesi ve iradesinin meydana geldiği yer olan Cumhuriyet'in etrafında çelikten bir kale vücuda getirecektir. Bu kale fikir kalesi, zihniyet kalesidir. Basın mensuplarından bunu istemek Cumhuriyet'in hakkıdır. Bütün milletin samimi bir birlik ve dayanışma içeresinde olması bir zarurettir. Mücadele bitmemiştir. Gerçekleri milletin kulağına ve vicdanına, gereği gibi ulaştırmakta basının görevi çok önemlidir.*"[40]

cümleleriyle dile getirmiştir.

Halifeliğin kaldırılması (3 Mart 1924) sürecinde Ağa Han ve Emir Ali'nin[41] birlikte Başbakan İsmet Paşa'ya yolladıkları "Hilafetin kaldırılmamasını isteyen" mektubun daha Başbakan'ın eline geçmeden Tanin, İkdam (5 Aralık1923), Tevhid-i Efkar (6 Aralık 1923) gazetelerinde yayımlanması üzerine Başbakan İsmet İnönü'nün teklifiyle, 8 Aralık günü Mecliste düzenlenen gizli bir oturumda İstiklal Mahkemesi kurulmasına karar verilmiştir. Kurulan İstiklal Mahkemesi üyeleri bu mektubu yayımlayan gazetelerin başyazarları, Ahmet Cevdet (İkdam), Velid Ebuziyya (Tevhid-i Efkâr) ve Hüseyin Cahid'i (Tanin) ile Hayri Muhiddin ve Ömer İzzeddin Bey'i gazetelerin sorumlu müdürleri olarak, gözaltına alınmasını kararlaştırmıştır. Gerekçeli kararını da *"Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun birinci maddesine aykırı yayında bulunmak, vatan hainliği işleyerek devletin iç ve dış güvenliğini ihlal ve hükümet şeklini değiştirmek"* olarak belirtmiştir[42].

12 Aralık'ta gözaltına alınan gazetecilerin vatana ihanet etmedikleri ve vatan haini olmadıkları İstanbul Matbuat Cemiyeti tarafından belirtilmiştir. Bu sebeple TBMM'ne ve İstiklal Mahkemesi'ne mektup gönderilmesi kararı almıştır. 15 Aralık'ta gazetecilerin yargılanmalarına başlanmıştır. Mektubun yayınlanmasının suç olduğu kabul edilmiş ancak kasıt bulunmadığı için bütün gazeteciler beraat etmiştir[43]. Muhtemelen bu olayla basının başına buyruk hareket etmesi engellenmek istenmiş ve gözdağı verilmiştir.

---

[40] Kocatürk, a.g.e., s.252.
[41] Ağa Han Pakistanlı İsmailliye Mezhebinin şeyhi, Emir Ali, Horasanlı Şii bir aileye mensup Hindistanlı hukukçu ve siyasi lider.
[42] Ergün Aybars, İstiklal Mahkemeleri, Zeus Kitabevi Yayınları, İzmir 2006, s.142-145.
[43] Aybars, a.g.e., s.142-145.

Mahkemenin beraat kararıyla İstanbul Matbuat Cemiyeti'nin gazeteciler onuruna tertip ettiği davete mahkeme üyelerini de çağırması İstanbul'da uzun süredir devam eden gerginliği ortadan kaldırmıştır. Bu olumlu hava İstanbul gazetecilerinin Mustafa Kemal Paşa'yı İzmir'de ziyaret etmeleriyle sonuçlanmıştır[44].

Doğu Anadolu'da Şeyh Sait İsyanının (13 Şubat-15 Nisan 1925) çıkması üzerine İsmet İnönü hükümeti 24 Şubat 1925'de Cumhuriyet rejiminin ilk sıkıyönetimini başlatmış, söz konusu sıkıyönetim 13 ili kapsamıştır. İsyanın bastırılması için çıkarılan 4 Mart 1925 tarihli Takrir-i Sükûn Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte ülkede genel bir sansür ilan edilmiştir.

Hükümet çıkardığı Takrir-i Sükûn Kanunu ile 4 Mart 1925'te basında sansür uygulaması başlatmış, çoğu gazete ve derginin yayın hayatına son vermiştir. Özellikle kanunun 1. Maddesi,

> *"İrticaa ve isyana ve memleketin sosyal nizamını, huzur ve sükûnunu, güvenlik ve asayişini bozmaya yönelen her türlü teşkilatı, tahrikleri, teşvikleri, teşebbüsleri ve yayınları, hükümet, cumhurbaşkanının onayıyla yasaklamaya yetkilidir. Sanıkları, hükümet İstiklal Mahkemeleri'ne verebilir."*

ile bu uygulanmıştır[45].

Birçoğu muhalif Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını tutan, yayın hayatlarına Anadolu ve İstanbul'da devam eden basın yayın organları kapatılmıştır. Kapatılan yayın organları şunlardır: İstikbal, Tevhid-i Efkâr, Son Telgraf, Aydınlık, Orak Çekiç, Sebilürreşat, Tanin, Vatan, Yoldaş, Presse du Soir[46], Resimli Ay (Hafta), Sada-yı Hak, Millet, Doğru Söz, Tok Söz, Sayha, Kahkaha, vb.)[47] Gazeteciler ve yazarlar değişik illere sürgüne gönderilmiştir. Takındığı muhalif tutumla sık sık siyasal iktidarın şimşeklerini üzerine çeken ve ara sıra geçici kapatma cezalarına

---

[44] İnuğur, a.g.e., s.48-50.
[45] Atabay, a.g.e., s.87.; İnuğur, a.g.e., s.52.
[46] İstanbul'da yayın yapan Fransızca gazete.
[47] İnuğur, a.g.e., s.53-54.

çarptırılan Tanin, 1925 yılında Takrir-i Sükûn Kanunu'na dayanılarak tamamen kapatılmış ve Hüseyin Cahit, Çorum'da ömür boyu sürgüne mahkûm edilmiştir[48].

Kendileri parti kuramayan İttihatçılar, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurulmasından yararlanmışlar ve bu partide birleşmişlerdir. Amaçları iktidarı ele geçirmektir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni tekrar kurmak ve eski siyasi gücünü yeniden kazanmak isteyen İttihat ve Terakki üyeleri bu emelin Mustafa Kemal Paşa'nın öldürülmesiyle gerçekleşebileceğini düşünmüşlerdir. Mustafa Kemal Paşa'yı öldürmeyi amaçlayan İzmir Suikastı, 18 Haziran 1926 tarihli "Tebliği Resmi" ile kamuoyuna duyurulmuştur.[49] TCF'nin kapatılması ile Mustafa Kemal Paşa'ya karşı oluşan muhalefet de harekete geçmiştir. Bu dönemde muhalefet mevcut olan Takrir-i Sükûn Kanunu ile susturulmuştur[50]. Böylece Türk basını 1926'dan itibaren tamamen kontrol altına alınmıştır.

1 Kasım 1928'de kabul edilen Yeni Türk Harflerinin kabulü ile basında mesleki ve teknik açıdan bir değişim ve yenileşme yaşanmıştır. Yeni Türk alfabesinin toplum tarafından kabul görmesinde basının önemli bir yeri vardır. Gazeteler bu değişime halkı hazırlamak için bir araç olarak kullanılmıştır. Yeni harflerin kullanılmaya başlanması gazetelerin satış oranlarının azalmasına sebep olmuştur. Bu olumsuzluklar yaşansa da Türk basını mücadelesine devam etmiş kendi okuyucularının sayısını arttırmaya çalışmıştır[51].

Türkiye 1925-1930 yıllarında en buhranlı dönemlerinden birini yaşamıştır. Söz konusu süreç basın hürriyetinin kısıtlandığı, gazetecilere yönelik ağır cezaların verildiği bir dönem olmuştur. Türkiye'nin doğu bölgelerinde meydana gelen Şeyh Said İsyanı, Takrir-i Sükûn Kanunu'nun çıkarılması, İstiklal Mahkemeleri'nin kurulması, İzmir Suikastı davaları ve Menemen Olayı gibi olağanüstü olaylar iktidarın basına karşı tutumunun iyice sertleşmesine neden olmuştur. Ülkede oldukça sınırlı bir basın özgürlüğü mevcut olduğu halde iktidar basın üzerinde sıkı bir

[48] Atabay, a.g.e.,s.115-116.
[49] Aybars, a.g.e., s.297.
[50] Aybars, a.g.e.,s.295-332.
[51] Uluskan, a.g.e., s.198-199.

denetim kurma, bu denetimi kurumlaştırma çabalarını yoğunlaştırmış ve icraatıyla güdümlü bir basın özgürlüğü anlayışına yönelmiştir[52]. Demokrasinin inşa edilmeye çalışıldığı bu süreçte basın işleri ile uğraşan muhalif kesim mesleğini yapamayacak duruma gelmiştir[53].

Hükümetin başında bulunan CHF'nin basınla arasındaki ilişkiler, Fethi Okyar'ın 12 Ağustos 1930 tarihinde Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı kurmasıyla yeniden gerilmeye başlamıştır. Serbest Cumhuriyet Fırka (SCF) ile birlikte üç aylık kısa bir dönemde muhalif basın oluşmuştur. SCF'ye ait haberler basında gündemi kaplamıştır. Basında iki parti (CHF-SCF) taraftarları arasındaki kamplaşma hızlanmıştır. Hükümet yanlısı basın muhalif basına yönelik aleyhte haberlerin dozunu arttırmıştır. Fethi Bey'in SCF başkanı olarak 1930'da yapılacak yerel seçimlere katılma kararını almasıyla CHF ve basını muhalif partiyi gerici ve komünist olarak nitelemiş ve bunun propagandasını yapmıştır. Yerel seçimlerde CHF basında Hâkimiyeti Milliye, Vakit, Akşam, Anadolu, Cumhuriyet, Milliyet, İnkılap gazeteleri ile desteklenirken, SCF ise Yeni Asır, Yarın, Hizmet, Son Posta gazetelerinden destek bulmuştur[54]. Serbest Cumhuriyet Fırka'nın kurulmasıyla basında oluşan bu muhalif durum uzun süreli olamamış, üç aylık kısa bir dönem sonunda SCF'nin kapatılmasıyla sona ermiştir.

Basına yönelik ikinci dalga ise Menemen Olayı (23 Aralık 1930) sonrasında yaşanmıştır. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kendini feshetmesinden sonra ortaya çıkan Menemen Olayı'nda muhalif basının etkisi olduğu iddia edilmiştir. Olayın ardından CHF'li milletvekilleri basına saldırıya başlamıştır. Menemen Olayı'ndan sonra CHF içinde tek partili rejimi bütün temelleriyle kurma arayışları hızlanmıştır. Bu durum beraberinde tek yönlü bir basın oluşturma çabasını da beraberinde getirmiştir. Siyasi olayların basın aracılığıyla kamuoyuna yansıması ve huzursuzluk yaratması üzerine CHF Hükümeti basına çeki düzen vermek, iktidarın basın üzerindeki denetimini kurumlaştırmak için kuruluşlar oluşturmuş; yasalar çıkarmıştır. Eski matbuat kanunlarının ihtiyaca cevap vermemesi, bu çerçevede basın

[52] İnuğur,a.g.e., s.161.
[53] Mehmet Sena Kösedağ, "Sıkı Yönetim Dönemlerinde Türk Basını", *Selçuk İletişim Dergisi*, cilt: 12, sayı: 1, 2019, s.479.
[54] Bahattin Demirtaş, "Türk Basınındaki Yansımalara Göre Serbest Cumhuriyet Fırkası ve 1930 Yerel Seçimleri", *Ekev Akademi Dergisi*, yıl: 22, sayı: 73, Kış 2018. s.312-313.

özgürlüğünün kötüye kullanılması ve bunun Türk toplumunu ahlaki ve sosyal çöküntüye götürebileceği endişesi gerekçe gösterilerek Cumhuriyet Dönemi'nin ilk basın yasası olan 25 Temmuz 1931 tarih ve 1881 sayılı Matbuat Kanunu (Basın Yasası) çıkarılmıştır[55]. İlgili kanun Giresun Milletvekili Hakkı Tarık Us'un red oyu dışında bütün milletvekillerinin oylarıyla 8 Ağustos 1931 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Basın Kanunu'nda en dikkat çekici madde; *"Bir yazarın yazdığı yazıdan üç kişinin, yazı işleri müdürü, genel yayın yönetmeni ve gazete sahibinin de sorumlu tutulması, özellikle yalan haber yapan bir muhabirin cezasına diğer üç kişinin de ortak olması"*[56] dır. Bu kanun üzerinde 1932, 1933, 1934, 1938, 1940 yıllarında değişiklikler yapılmıştır. Yapılan kanun değişiklikleri ile yayımdan sonra devlete ve millete zarar verecek konuları önlemek amacıyla hükümete bir takım yetkiler tanınmıştır[57]. Cumhuriyet Dönemi'nin ilk basın kanunu ile saltanat, hilafet, komünizm ve anarşizm yanlısı yayınlara yasak getirilmiş ayrıca hükümete ülke yararına ters düşen gazete, dergi yayınlarını kapatma hakkı verilmiştir.

İktidarla aynı görüş doğrultusunda olan basın mensupları Cumhuriyet'in ilanından sonraki süreçte hükümetin görüşlerini destekledikleri için milletvekili seçilerek ödüllendirilmiştir. Siyasal iktidarın görüşlerini yansıtma biçimlerine göre bir ödüllendirme olarak kullanılmıştır. Dönemin basınını temsil eden gazete sahipleri, editörler ve muhabirlerden bazıları milletvekilliği ve bakanlık yapmıştır. Örneğin Ulus gazetesinde Falih Rıfkı Atay, Cumhuriyet gazetesinde Yunus Nadi, Vakit gazetesinde Asım Us, Akşam gazetesinde Necmettin Sadak olmak üzere tanınmış başyazarlar hem gazeteci hem de TBMM'de milletvekili olarak görev almışlardır[58].

Tek parti döneminde CHP yönetimi basını her açıdan -istisnalar hariç- kendine bağlı hale getirmiştir. Kurumsal olarak bu işi hükümetten aldığı talimatlar doğrultusunda Matbuat Genel Müdürlüğü yapmaya çalışmıştır. Bir yandan gazeteciler milletvekili yapılarak ödüllendirilirken diğer yandan gazetecilik mesleği için gerekli kâğıt

[55] İnuğur, a.g.e., s.159-160.
[56] Ayrıntılı bilgi için bakınız, TC. Resmi Gazete, Matbuat Kanunu, 8 Ağustos 1931, S.1867.
[57] Atabay, a.g.e., s.119.; Oral, a.g.e., s.121.; Uluskan, a.g.e., s.134.
[58] Koloğlu, a.g.e., s.118.; Toruk, a.g.e., s.10.

ihtiyacının karşılanması ve gelir kaynağı olan resmi ilanların gazetelere verilmesi de hükümetin kontrolünde olması bu bağlılığı arttırmıştır[59].

1930'ların basın tarihi açısından en önemli olayı 1935'teki Birinci Basın Kongresi olmuştur. Buna dair gelişmeler gelecek bölümde ele alınacaktır.

[59] Koloğlu, a.g.e., s118.

2. BİRİNCİ BASIN KONGRESİ (25-27 MAYIS 1935)

2.1. Kongrenin Toplanma Amacı

1930'lu yıllara kadar gerçekleşen siyasi olaylar ve hükümetin aldığı tedbirler muhalif düşüncelere ve özellikle muhalif basın üzerinde baskı oluşturmuştur. Ülkede sınırlı bir basın özgürlüğü varken iktidar basına uyguladığı sıkı denetimi arttırarak güdümlü bir basın anlayışına yoğunlaşmıştır. Tek parti yönetiminin yöneticileri ve basındaki sözcüleri bu özgürlüğü sıkı bir denetim altında tutma gayretini göstermişleridir[60]. Hükümet çıkardığı Basın Yasası (1931) ile bu denetimi sağlamayı amaçlamıştır. Bu kanun ile basın sıkı bir denetim altına girmiştir. Gazeteler üzerlerinde oluşan denetimden kurtulabilmek için siyasi olaylarla ilgili haberlerden yorumlardan, mümkün oldukça uzak kalmışlardır. Örneğin Hüseyin Cahit gazetecilikten ve politik hayattan uzaklaşarak 1933-1938 yıllarında dergiciliğe yönelmiştir. Yayınladığı "*Fikir Hareketleri*" dergisiyle demokrasi ve özgürlük fikirlerini yaymaya çalışmıştır. Bu dönem gazeteleri siyaset dışı konulara yönelmişlerdir. Magazin, aktüalite, roman, hikâye ve dış haberler ağırlık kazanmıştır[61]. 19 Şubat 1932'de Halkevlerinin açılması ile birçok vilayette Halkevi dergileri çıkarılmaya başlanmıştır[62].

Basın Türkiye genelinde uygulanan Dil Devrimi'nin başarıya ulaşmasında ve ülkenin en ücra köşelere ulaşmasında önemli bir araç olmuştur. Türk Dili Tetkik Cemiyetinin kurulması, Birinci ve İkinci Dil Kurultaylarının yapılması ile Türkçe'nin önemi artmış ve bu konudaki çalışmalar hızlanmıştır. Gazetelerde her gün yeni Türkçe sözcükler yayınlamaya başlamışlardır. Bazı gazeteler isimlerini Türkçe olarak değiştirmişlerdir[63].

---

[60] İnuğur, a.g.e., s.161.
[61] İnuğur, a.g.e., s.160-162.
[62] Oral, a.g.e., s.121.
[63] Vakit gazetesi "Kurun", Hakimiyeti Milliye gazetesi "Ulus", Mülkiye dergisi "Siyasal Bilgiler", İktisat ve Tasarruf dergisi "Ulusal Ekonomi ve Artırım" olarak isimlerini değiştirmiştir.

Türk basın tarihinde ilk kez Haziran 1934'te çıkan basma ve yazı ve resimleri derleme kanunu ile eserlerin kaybolması önlenmiştir. Bu tarihten itibaren her yayından beş adet Derleme Müdürlüğüne verilmeye başlanmıştır[64].

Türkiye'de 1945'te yeniden çok partili hayata geçinceye kadar basın sürekli CHP'nin sıkı denetimi altında tutulmuş, dini yayınlara izin verilmemiş, sola ise Kemalist çizginin dışına çıkmamak kaydıyla sınırlı izin verilmiştir. Basın tek sesli olarak partiden gelen yönergeleri ve Atatürk Devrimlerini tartışmasız topluma aktarma görevi yapmıştır[65].

1935 yılında resmi ve özel gündelik gazeteler 38, mecmualar 127, gündelik olamayan resmi ve özel gazeteler ise 78 adet olmak üzere toplam 243 yayın çıkarılmaktaydı[66].

Matbuat Umum Müdürlüğü, basın kanununun kendisine verdiği yetkiyi kullanarak tüm ülkeyi kapsayacak şekilde bir Basın Kongresi'nin toplanmasını uygun gördüğünü 24 Haziran 1934 tarihinde yayınladığı bir talimat ve ruzname ile bildirmiştir[67]. Ayrıca İçişleri bakanı Şükrü Kaya imzasıyla CHP namına bir murahhas[68] ile Matbuat Umum Müdürü Nedim Tör imzasıyla Halkevlerinin kültür alanındaki fikirlerini tanıtmak üzere bir delege isminin belirlenmesi CHP Genel Sekreterliğinden talep edilmiştir[69].

25-27 Mayıs 1935 tarihleri arasında Türkiye'nin ilk basın kongresi başkent Ankara'da yoğun bir katılım ile gerçekleşmiştir. Bu kongre gazetecilerden gelen bir istekle değil, hükümetin kararıyla ve yukarıdan gelen bir emirle Basın Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenmiştir[70].

---

[64] Oral, a.g.e., s.122.
[65] Koloğlu, a.g.e., s.118.; Toruk, a.g.e., s.99-100.
[66] Basın Genel Direktörlüğü*, Birinci Basın Kongresi,* Devlet Basımevi, İstanbul 1936, s.4-5.
[67] T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi, 490.01.1297.308.1.4. Bkz.Ek.1. Bundan sonra adı geçen Arşiv BCA. olarak kısaltılacaktır.
[68] BCA., 490.01.1297.308.1.3. Bkz.Ek.2.
[69] BCA., 490.01.1297.308.1.7. Bkz.Ek.3.
[70] İnuğur, a.g.e., s.107.

Cumhuriyetin ilanından sonra Türk basınına milli bir karakter kazandırmak, Basın Genel Müdürlüğünün kuruluşuna yeni bir kuvvet vermek için hükümet harekete geçmiştir. Bu amaçla Basın Genel Müdürlüğü, bütün Türk basınını çok yakından ilgilendiren çeşitli işleri, basın temsilcilerinin de katılacağı bir basın kongresinde inceleyip gereken kararları almak üzere Türk Basın Kongresini toplamıştır.

Bu kongrenin toplanma amacı;

-Basın ile Basın Genel Direktörlüğünün elbirliği ile çalışması,

-Türk basının kültür yayma görev ve yolunun tayini,

-Gazetecilik meslek ve mensuplarının ilerleme ve yükselme yollarının araştırılması

-Türk Basın Birliğinin kurulması olarak belirlenmiştir[71].

2.2. Kongrenin Başlaması İlk Gün Çalışmaları

25 Mayıs 1935'te Ankara'da toplanan Kongre'ye otuz sekiz gündelik gazeteden yirmi beş, yetmiş sekiz gündelik olmayan gazeteden yirmi üç, yüz yirmi yedi mecmuadan on altı, Bakanlıklar ve ilgili kurumlarla meslek gruplarından otuz üç ve farklı özel mecmualardan yirmi temsilciyle birlikte toplam yüz on yedi kişinin katıldığı görülmüştür[72].

Ancak bu isimlerden on temsilci kongreye katılamamıştır. Ahmet Remzi Yüregir (Yeni Adana), Alaplıoğlu Cevdet (Trabzon), Süreyya Örge Evren (Adana), Sami Akyol (Afyon), Peyami Safa (İstanbul salon mecmuaları), Yusuf Ziya (İstanbul mizah mecmuası), Etem İzzet Benice (İstanbul Neşriyat mesuliyetleri), M. Ragıb Kösemihaloğlu (Müzik mecmuası), Tevfik Fikret Sılay (Kaynak mecmuası) ve Dr. Burhaneddin kongreye gelememişlerdir. Kongre listesinde olmayıp kongreye sonradan katılan gazeteciler Cumhuriyet gazetesinden Yunus Nadi, Akşam gazetesinden Necmeddin Sadak, Ulus gazetesinden Kemal Turan ve Eski İkdam gazetesi yazarı Ahmed Cevdet (yalnız birinci gün) olmuştur[73].

---

[71] Murat Turan, "Türkiye'de Kemalist Basının Gelişim Aşamaları ve Birinci Basın Kongresi (1935)", *BELGİ Dergisi*, cilt: 2, sayı: 20, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama merkezi Yayını, Yaz 2020 / II, ss. 2526-2527.

[72] Oral, a.g.e., s.122.; Uluskan, a.g.e., s.143.

[73] BGD, a.g.e., s.9-13.; *Tan*, "İlk Basın Kurultayında Bulunacak Delegeler", (25.5.1935), s.3.

Tablo 1.1: Kongreye Davet Edilen Siyasal Günlük Gazetelerin Delegeleri (25):

	Gazete	**Temsil eden**
Ankara	Ulus	Nasuhi Baydar
İstanbul	Kurun	Asım Us
	Cumhuriyet	Kemal Salih
	Tan	Naci Karacan
	Zaman	Kazım
	Akşam	Kazım Şinasi Dersan
	Haber	Rasim Us
	Son Posta	Halil Lutfi
	Fransızca	Pri Muzaffer
	Rumca	Ligor Yaveridis
	Ermenice	Şamlıyan
İzmir	Yeni Asır	İsmail Hakkı Ocakoğlu
	Anadolu	Haydar Rüştü
	Halkın Sesi	Sırrı Şanlı
	Ulusal Birlik	Ömer Nakip
	Yürgü	Süreyya
	Fransızca	Abdi Sokollu
Adana	Türk Sözü	Ferid Celal Güven
	Yeni Adana	Ahmed Remzi Yüregir
Balıkesir	Türk Dili	Kenan Akman
Mersin	Yeni Mersin	Fuad Akbaş
	Ege	Hasan Basri
Konya	Ekekon	Ziya Çalık
Malatya	Ünal	Necmeddin

Tablo 1.2: Kongreye Davet Edilen Günlük Olmayan Gazetelerin Delegeleri (23):

	Temsil Eden
İzmir	Fahri
Konya	Nazım Evren

Ordu	Ali Rıza Gürsoy
Muğla	Cavid Aker
Afyon	Mahir Erken
Sivas	Ahmed İzzet Eskiçin
Giresun	Naci Cemşid
Trabzon	Alaplıoğlu Cevdet
Bursa	Musa Ataş
Gaziantep	Ömer Asım Aksoy
Malatya	Osman Etive
Edirne	Kadri Oğuz
Samsun	İsmail Cenani Oral
Çankırı	Talat Onay
Amasya	E. Bilge
Zonguldak	T. Karaoğuz
Elaziz	İhsan
Eskişehir	Faruk Şükrü Yersel
İzmit	Rifat Yücel
Kırklareli	Gültekin Arda
Mardin	Siret Bayar
Kastamonu	Rifat Urkaya
Adana	Süreyya Örgeevren

Tablo 1.3: Kongreye Davet Edilen Mecmua Delegeleri (16):

	Türü	**Temsil eden**
İzmir	Meslek	İbrahim Pertev
	Kültür	Ali Rıza Gürel
Afyon	Kültür	Sami Akyol
Isparta	Kültür	Neşet Köse
Kars	Kültür	Ömer Kazım
Tokat	Kültür	Sıdkı Atanç
Niğde	Kültür	Cevad İdil

Çanakkale	Kültür	Nihat Özbilen
Eskişehir	Kültür	Ziya Boral
Gaziantep	Kültür	Tevfik Doğan Ülkümem
İstanbul	Çocuk	Faruk
	Meslek	Cevad Gültekin
	Salon	Peyami Safa
	Siyasal halk	Bürhan Cahid
	Kültür	M. Ahmed Halid
	Mizah	Yusuf Ziya

Tablo 1.4: Kongreye Davet Edilen Bakanlıklar ve İlgili Kurumlarla Meslek Grupları Delegeleri (33):

CHP'den	Necip Ali Küçüka
Halkevlerinden	Ziya Gevher Etili
Başvekâletten	Bahaddin Kutay
Dışişleri Bakanlığından	Abdlahad, Ziya Matlauddin
Adalet Bakanlığından	Nedim Ulusakul
Maliye Bakanlığından	Celal Said Siren
Milli Eğitim Bakanlığından	İhsan Sungu, Faik Unat
Devlet Demiryollarından	Muammer
Posta Telgraf Umum Müdürlüğünden	Fuad Tokat
Türk Dil Kurumundan	Fazıl Ahmed Aykaç, İzzet Ulvi Aykurt
Anadolu Ajansından	Muvaffak Menemencioğlu
Türk Matbuat Birliğinden	Kerami Kurtbay
İstanbul Basın Kurulu Başkanı	Tarık Us
İstanbul Basıcılar (tabiler) adına	İbrahim Hilmi
İstanbul Kitapçılar adına	Naci
İstanbul Matbaacılar Birliği adına	Tahsin Demiray
İstanbul Neşriyat mesuliyetleri adına	Etem İzzet Benice
İstanbul yazı işlerini idareye çalışanlardan	Refih Ahmed

İstanbul bağlı yazıcı ve mütercimler adına	Ercüment Ekrem Talu
İstanbul bağlı olmayan yazıcı ve mütercimler adına	Reşad Nuri Güntekin
İstanbul istihbaratçıları ve mütercimleri adına	Fuad Duyar
İstanbul musahhihler adına	Celal Davud
İstanbul Ressam ve Fotolar Adına	Cemal
Bayi teşkilatı için	Sedat Simavi
Ankara'da serbest yazıcılar adına	İbrahim Necmi Dilmen, Aka Gündüz, Nuriddin Artam
Ankara'da muhabirler adına	Mecdi S. Sayman, Avni, Mekki Said Esen

Tablo 1.5: Kongreye Davet Edilen Çeşitli Özel Dergilerin Delegeleri (20):

	Gazete / Dergi	**Temsil eden**
Ankara	Ankara	Reşad Nuri
	Yurd	Naşid Hakkı Uluğ
	Çankaya	Namık E. Ambarcı
	Varlık	Yaşar Nabi Nayır
	Ülkü	Nusrat Köymen
	Çığır	Hıfzı Oğuz Bekata
	U. Kimyagerler Mec.	İsfendiyar Esad
	T. Baytarlar B.Mec	Dr. Nevzat
	Karınca	Alaeddin Cemil Topçubaşı
İstanbul	Uyanış (Servet-i Fünun)	Ahmed İhsan Tokgöz
	Tıp Dünyası	Osman Şevki Uludağ
	İçki Düşmanı	Nevzad Ayaz
	Cerrahi Mec	Dr. Burhaneddin
	Perşembe	Adil Akbay
	Müzik	M. Ragıb Kösemihaloğlu

	Hafta	Bilal Akba
	Gümrük Rehberi	Ahmed Esad
	Büyük Gazete	Zeki Cemal
Konya	Yeni Ses	Münim Oskay
Balıkesir	Kaynak	Tevfik Fikret Sılay

Basın Genel Direktörlüğü tarafından Birinci Basın Kurultayına katılan delegelere bir dosya dağıtılmıştır. Bu dosya içerisinde 85 sayfalık "*Dünya Matbuatına Bir Bakış*" adlı bir eser, La Turque Kemalist'in son sayısı, Fransızca Vu dergisinin Türkiye özel sayısı, Ankara "*Güvenlik Anıtı*" broşürü, delegelerin isimlerinin yer aldığı broşür, dağıtma işlerine ait notlar, okuyuculara uygulanan ankette verilen cevaplar listesi verilmiştir. Ayrıca Prof. Dr. Mazhar Osman, Fahrettin Kerim, Hıfzırrahman Raşid, Dr. İzzettin Şadan ve pedagogların raporları, kurultay programı Türkiye'de çıkan gazete ve mecmualara ait istatistiki bilgiler yer almıştır[74].

Basın Genel Müdürlüğünün kurultaydan önce radyo ve gazeteler aracılığıyla uyguladığı anket ile gazete okuyucularının görüş ve talepleri belirlenmek istenmiş ve sonuçlar kongreye sunulmuştur. Halka uygulanan bu ankette;

1. Okudukları gazetelerin görselleri ve yazılarından memnun olup olmadıkları,
2. Gazetelerin içeriklerinde neler bulmak istedikleri,
3. Talep ettikleri gazetelere kolayca ulaşıp ulaşamadıkları,
4. Gazetelerin neden yeteri kadar okunmadıkları, gibi sorular yöneltilmiştir.[75]

Yapılan anket sonunda gelen cevaplara bakıldığında cevapların son derece ilginç olduğu görülecektir.

-Okuyucular gazetelerin pahalı satıldığını,
-Gazetelerin sayfa sayılarının fazla ve sayfa boyutlarının büyük olduğunu,
-Gazete içeriklerinin daha yararlı olmasını,
-Yazıların halkın anlayacağı daha sade bir dil ile yazılmasını,
-Gazetelerin toplumun sorunlarıyla ilgilenmesini,

[74] "Basın Kurultayı dün açıldı", *Ulus,* (26 Mayıs 1935), s.1.
[75] BGD, a.g.e., s.69-70.

-Dergi ve gazetelerde milli ve ahlaki değeri olan görsellerin kullanılmasını vs. istemişlerdir[76].

2.3. Kongrenin Protokol Konuşmaları

Birinci Basın Kongresi incelendiğinde kongreyi düzenleyenler olarak devlet ve tek parti yönetiminin katılımlarının oldukça yüksek olduğu görülecektir. Devlet ve hükümet başta Başbakan İsmet İnönü ve İçişleri Bakanı Şükrü Kaya olmak üzere en üst düzeyde temsil edilmiştir. Başbakanlıktan Bahaddin Kutay, Dışişleri Bakanlığı'ndan Abdülahad ve Ziya Matlauddin, Adalet Bakanlığı'ndan Nedim Ulusakul, Maliye Bakanlığı'ndan Celâl Said Siren, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan İhsan Sungu ve Faik Unat, hükümetin diğer temsilcileri olarak sayılabilir. Ayrıca kongrede CHP yönetiminden, Parti Genel Sekreteri Recep Peker, Necip Ali Küçüka, Halkevlerinden Ziya Gevher Etili, Türk Dil Kurumu'ndan Fazıl Ahmed Aykaç ve İzzet Ulvi Aykut katılımcılar arasında yer almışlardır. Kongreye CHP yöneticileri ve hükümet temsilcilerinin katılımlarının fazla olması toplum ve kamuoyu oluşturmada basının üstlendiği misyonun önemli bir göstergesidir.

25 Mayıs Cumartesi günü Kızılay Genel Merkezi'nde yapılacak kongrenin, saat 11'de İçişleri Bakanlığının yeni binasındaki konferans salonunda toplanması kararlaştırılmıştır[77]. Kongrenin vilayetler evi salonundaki açılış konuşması Şükrü Kaya (İçişleri Bakanı) tarafından yapılmıştır. İlgili konuşmasında Kurultayın basına verilen önem ve değerin bir işareti olduğunu, Türk gazetelerinin taassup dönemlerinde, Mütareke yıllarında çetin, olumsuz şartlar altında çalışmalarıyla övülmeye layık olduğunu, basının daha iyi hale gelmesini Cumhuriyet hükümetinin bir ödev saydığını belirtmiştir. "*Arkadaşlar, son söz olarak büyük önderimiz Atatürk'ün yarattığı devrime layık Türk basını kurmak yolundaki birleşik isteklerimizin gerçekleşmesine doğru atılan bu adımın da verimli ve temelli olmasını candan dilerim*"[78] sözleriyle de Basın Kongresi'nin asıl amacına dikkat çekmiştir.

---

[76] Uluskan, a.g.e., s.147-148.
[77] "Basın Kurultayı", *Yeni Asır*, (24 Mayıs 1935), s.3.
[78] "Matbuat Kongresi dün sabah toplandı", *Akşam*, (26 Mayıs 1935), s.4.; "Birinci Basın Kurultayında", *Anadolu*, (27 Mayıs 1935), s.1-4.; "Türkiye Birinci Basın Kurultayı dün sabah

Basın Genel Müdürü olarak Vedat Tör verdiği demeçte kongrenin kapsamını;

> *"Milli basının inkılâp prensiplerine, devlet siyasetine ve millet ihtiyaçlarına uygun olmasını sağlamak, basının en önemli bir telkin ve eğitim vasıtası olmak vasfını gerçekleştirmek için tedbirler almak, milli gazeteciliğin seviyesini yükseltecek tedbirler alınmasında kılavuzluk etmek."*[79]

olarak belirlemiştir. Saltanat ve Meşrutiyet dönemlerinde basına kayıtsız kalındığını ve basına gerçek değerin Atatürk Dönemi'nde verildiğinden bahsetmiştir. Kriz içerisinde olduğunu düşündüğü Türk basınının bu durumunu tirajın ve sürümün azlığı, sayfa rekabeti, yayım işlerinin bozukluğu, gazeteciliğin bir meslek olarak organize olmaması olarak tanımlamıştır. Kurultayın basın ve gazeteler ile ilgili meselelerin görüşülüp çözüme kavuşturulması için toplandığını söylemiştir. Gazetenin, *"devrim prensiplerinin halka yayılmasında güçlü bir propaganda organı, irticaya karşı bir savunma aracı, devrimci hükümetin çalışmalarında yardımcı ve uyarıcı, halkın siyasal, ekonomik, kültürel eğitimini sağlayan bir okul olmak gibi bir görevin temsilcisi olduğunu"* vurgulamıştır[80].

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Başbakanı olarak İsmet İnönü, Türkiye Birinci Basın Kurultayı'nın açılış toplantısındaki konuşmasında *"... Memlekete yapacağınız hizmetler elbirliği ile birbirinizi daha iyi tanıyarak, daha yüksek bir dereceye çıkaracaktır..."* ifadesiyle kurultayın yapılmasından dolayı mutlu olduğunu

---

Ankara'da toplandı", *Cumhuriyet*, (26 Mayıs 1935), s.1-12.; "Basın Kurultayı", *Halkın Sesi*, (26 Mayıs 1935), s.1-4.; "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.1-9.; "Basın Kurumu", *Son Posta*, (26.05.1935), s.1-6.; *Tan*, (26 Mayıs 1935), s.11.; "Basın", *Türk Dili*, (28 Mayıs 1935), s.1.; "Türk Basın Kurultayı Açılırken", *Türk Sözü*, (27 Mayıs 1935), s.1,2.; "Basın Kurultayı dün açıldı", *Ulus*, (26 Mayıs 1935), s.1-3-4.; "Basın Kurultayı", *Ulusal Birlik*, (26 Mayıs 1935), s.1-4.; "Basın kongresini İçişleri Bakanı açtı", *Yeni Asır*, (26 Mayıs 1935), s.1.; "Basın kongresinde iki söylevi", *Yeni Asır*, (28 Mayıs 1935), s.1-8.; "Birinci Basın Kurultay", *Yeniyol*, (27 Mayıs 1935), s.1.; "Birinci Basın Kurultayı açıldı", *Zaman*, (26 Mayıs 1935), s.1-7.

[79] BGD, a.g.e., s.20-21.; Uluskan, a.g.e., s.144.

[80] "Matbuat Kongresi dün sabah toplandı", *Akşam* (26 Mayıs 1935), s.4.; "Birinci Basın Kurultayında", *Anadolu*, (27 Mayıs 1935), s.4.; "Türkiye Birinci Basın Kurultayı dün sabah Ankara'da toplandı", Cumhuriyet, (26 Mayıs 1935), s.1-12.; "Basın Kurultayı", *Halkın Sesi*, (26 Mayıs 1935), s.1.; İnuğur, a.g.e., s.108.; "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.1-9.; "Basın Kurumu", *Son Posta*, (26 Mayıs 1935), s.6.; "Türkiye için hava tehlikesi var", *Tan*, (25 Mayıs 1935), s.11, "Türk Basın Kurultayı Açılırken", *Türk Sözü*, (27 Mayıs 1935), s.1-2.; "Basın Kurultayı dün açıldı", *Ulus*, (26 Mayıs 1935), s.1-3-4.; Uluskan, a.g.e., s.143.; "Basın kurultayındaki görüşmeler", *Yeni Asır*, (27Mayıs 1935), s.8.; "Birinci Basın Kurultayı açıldı", *Zaman*, (26 Mayıs 1935), s.2-7.

belirtmiştir. Türkiye'nin en büyük meselesi olan hava tehlikesinden bahisle konunun gazeteler aracığıyla halka anlatılmasını gazete ve gazetecilere bir ödev olarak yüklemiştir. Kongrenin, memleket için yapılacak hizmetlerin elbirliği ile birbirlerini tanıyarak daha da yükseleceği, faydalı ve hayırlı olması temennisinde bulunmuştur[81].

Kurultayın asbaşkanlıklarına Necip Ali Küçüka, Tarık Us, Ahmet İhsan Tokgöz sekreterliklerine ise Faik Reşit Unat ve Kenan Akman seçilmiştir[82].

Birinci Basın Kongresi'nin toplanmasının amaçları ve gündemi basın ile hükümet arasında karşılıklı iş birliği sağlamak, idare ve basın için en yararlı kararlar almak, Türk basınının kültür yayma ödevlerini ve yöntemlerini belirlemek, bir meslek olarak gazeteciliğin gelişme ve daha iyiye gitme esaslarını incelemek, Basın Birliği'ni kurmak olarak belirlenmiştir[83].

CHP Genel Sekreteri Recep Peker açılışta yaptığı konuşmasında basın birliğinin bir inanış birliği olduğunu, her ferdin farklı düşüncelere sahip olabileceğini ancak bu düşüncelerin ana, genel düşünüşe bağlı olması gerektiğini, yurdun ilerlemesinin partinin ileri gidişi olarak vurgulamıştır. İyi ahlak, yurtseverlik olarak çizdikleri siyasi yolun en doğru yol olduğunu, gazetecilerin de CHP'nin bu ana çizgisinden ayrı düşünmediğini belirtmiştir. Kongre sonrası salı günü bir köy kahvesinde gazetecilerin sorularını cevaplamak, yeni parti programını anlatmak, konuşmak için onları davet etmiştir[84].

---

[81] "Matbuat Kongresi dün sabah toplandı", *Akşam*, (26 Mayıs 1935), s.4.; "Birinci Basın Kurultayında", *Anadolu*, (27 Mayıs 1935), s.1.; "Başbakan İsmet İnönü dün hava tehlikesi için yeni bir söylev verdi", *Cumhuriyet*, (26 Mayıs 1935), s.1-4.; "Bugünkü Basın Kurultayı", *Haber*, (25 Mayıs 1935), s.1-4.; "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.1-9.; "Basın Kurumu", *Son Posta*, (26 Mayıs 1935), s.1-3.; "Türkiye için hava tehlikesi var", *Tan*, (25 Mayıs 1935), s.11.; "Basın Kurultayı dün açıldı", *Ulus*, (26 Mayıs 1935), s.1-3.; "Basın Kurultayı", *Ulusal Birlik*, (26 Mayıs 1935), s.1-4.; "Basın kongresini İçişleri Bakanı açtı", *Yeni Asır*, (26 Mayıs 1935), s.1-3.; "Basın Kongresini İki Söylev", *Yeni Asır*, (27 Mayıs 1935), s.1-8.; "Basın Kurultayı dün açıldı", *Ulus*, (26 Mayıs 1935), s.1-3.

[82] "Birinci Basın Kurultayında", *Anadolu*, (27 Mayıs 1935), s.1.; "Türkiye Birinci Basın Kurultayı dün sabah Ankara'da toplandı", *Cumhuriyet*, (26 Mayıs 1935), s.1.; "Basın Kurultayında Seçimler", *Son Posta*, (26 Mayıs 1935), s.1-6.

[83] İnuğur, a.g.e., s.107.; Koloğlu, a.g.e., s.120.; Uluskan, a.g.e., s.143.

[84] "Kurultayı dönüşü", *Haber*, (29 Mayıs 1935), s.1-4.; "Matbuat Kongresi Toplandı", *Halkın Sesi*, (25 Mayıs 1935), s.1.; "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.1-9.; "Basın Kurultayı dün açıldı", *Ulus*, (26 Mayıs 1935), s.1-3.

2.4. Gazetecilere Ankara'yı Tanıma ve Tanıtma Gezileri

Birinci Basın Kongresi'ne katılan davetlilere yönelik program dâhilinde kongrenin başladığı ilk gün 25 Mayıs 1935 ve kongrenin bitişinden sonra 28 Mayıs 1935 tarihlerinde olmak üzere Ankara'yı tanıma ve tanıtma gezileri düzenlenmiştir. İlk gün gezileri kapsamında saat 14.30'da Ulus Gazete evinde bir araya gelinmiş, daha sonra Atatürk anıtına (Zafer abidesi)[85] gidilmiş ve anıta çelenk konulmuştur. Söz konusu mevkide Jandarma Mızıkası tarafından İstiklal Marşı çalınmıştır. Buradan CHP Genel Merkezine geçilmiş, Parti Genel Sekreteri Recep Peker delegeleri karşılamış, burada kurultay üyelerine küçük bir andaç ile Recep Peker imzalı parti programı ve tüzüğü verilmiştir. Recep Peker ile fotoğraflar çekildikten sonra Cumhuriyet Merkez Bankası, Ziraat Bankası, Sergievi, Halkevi, Numune Hastanesi, İsmet İnönü Kız Enstitüsü, Sağlık Enstitüleri gezilmiş ve Cumhurbaşkanlığı Köşkü'ne gelinmiştir. Yeni köşkü gezen davetliler akabinde eski Çankaya Köşkünü de dıştan görerek, fotoğraflar çektirmiştir. Sonrasında Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak, İçişleri Bakanı ve Kongre Başkanı Şükrü Kaya'nın ve Başbakan İsmet İnönü'nün konutlarına gidilmiş lakin konutlarında bulunmadıklarından ailelerine kongrenin selam ve hürmetleri bildirilmiş ve programa son verilmiştir[86]. Ankara genelinde yapılan bu geziler ile kongreye katılan delegelere Cumhuriyet rejiminin ve milli mücadelenin simgesi olan yerler gösterilerek yeni rejimin düşünce tarzı anlatılmaya çalışılmıştır.

Kurultayın dağılmasından sonra 28 Mayıs Salı günü düzenlenen gezide, Yüksek Ziraat Enstitüsü, Çubuk Barajı, aynı gün vefat eden Ahmet Cevdet'in[87] cenazesi,

---

[85] "Basın Kurultayı", *Haber*, (26 Mayıs 1935), s.4.; "Basın Kurultayı Eyi İşler Başarıyor", *Türk Dili*, (27 Mayıs 1935), s.1-2.

[86] "Birinci Basın Kurultayında", *Anadolu*, (27 Mayıs 1935), s.4.; "Basın Kurultayı üyeleri dün Ankara'yı gezdiler", *Cumhuriyet*, (29 Mayıs 1935), s.1-12.; "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.9.; "Basın Kurultayı dün açıldı", *Ulus*, (26 Mayıs 1935), s.3.;"Gazetecilerin Gezintisi", *Yeni Asır*, (26 Mayıs 1935), s.3.

[87] Basın Kurultayı gazetecilerin babası yerinde bulunan ve diğer gazetecilerle beraber Kurultay'a davet edilmiş olan İkdam gazetesi sahibi Ahmet Cevdet'in kurultay adına beş kişilik bir heyet tarafından ziyaret edilmesi kararlaştırılmıştır. Gazetecilerden mürekkep olan heyet Ahmet Cevdet'i otelinde ziyaret etmiştir. Ahmet Cevdet heyeti kabul ettikten ve kurultayın gösterdiği kadirşinaslıktan duyduğu sevinci belirttikten beş dakika sonra kalp sektesinden ölmüştür. Bu ölüm bütün basın ailesini müteessir etmiştir.; "İkdam sahibi Ahmet Cevdet öldü", *Türk Dili*, (29 Mayıs 1935), s.1.; "İkdamcı

Orman Çiftliği, Nafia ve Milli Müdafaa Bakanlıkları, Bayındırlık ve Su Bakanlığı ile devam etmiştir. Ziyaretler sona erdikten sonra Recep Peker'in davetlisi olarak Keçiören'de bir köy kahvesinde toplanmışlardır[88]. Peker, Keçiören'de yaptığı konuşmayı CHP kurultayında yaptığı konuşmasının devamı ve açıklayıcısı olarak davetlilere sunmuştur. *"Göz Kamaştırıcı Hızla İleriye Giden Türkiye ve Kamalizm"*[89] üzerine kurduğu konuşmasında parti genel sekreteri olarak CHP doktrinlerini anlatarak Parti propagandasını yapmıştır.

2.5. Komisyonlar ve Komisyonların Aldığı Kararlar

Birinci Basın Kongresi'nde; Kültür Komisyonu, Meslek Komisyonu ve İşbirliği Komisyonu olarak üç komisyon oluşturulmuştur. Komisyon üç gün (25-27 Mayıs 1935) boyunca çalışmış, aldığı kararları kongreye sunmuştur.

Basın Kurultayı 26 Mayıs 1935 tarihinde ilk gün oluşturulan komisyonların çalışmalarıyla devam etmiştir. Komisyonlar genel kurula sunulacak birçok önemli esaslara dair mazbatalarını hazırlamışlardır. Komisyonlarda görüşülen konular hararetli tartışmalara neden olmuştur[90].

2.5.1. Kültür Komisyonu

Başkan Asım Us (Vakit), Raportör İbrahim Necmi Dilmen (Türk Dili Araştırma Kurumu), Katip Nureddin Artam (Ulus), Üyeler İhsan Sungu (Talim Terbiye Reisi),

---

Cevdet öldü", *Halkın Sesi*, (28 Mayıs 1935), s.1.; "Gazetecilik üstatlarından birini daha kaybettik", *Kurun*, (28 Mayıs 1935), s.1-10.

[88] "Recep Peker'in Basın Kurultayı Üyeleri ile Konuşması", *Anadolu*, (30 Mayıs 1935), s.1.; "Basın Kurultayı üyeleri dün Ankara'yı gezdiler", *Cumhuriyet*, (29 Mayıs 1935), s.1-12.; "Kurultay dönüşü", *Haber*, (29 Mayıs 1935), s.1-4.; "Basın Kurultayı", *Halkın Sesi*, (26 Mayıs 1935), s.1-4.; "Basın delegelerinin Ankara'yı tanıma gezileri", *Kurun*, (29 Mayıs 1935), s.1-9.; "Basın Üyeleri Bakanlıkları ve Enstitüyü Gezdiler", "Recep Peker Dün Gazetecilerle Konuştu", *Tan*, (29 Mayıs 1935), s.1-8.; "Basın kurultayı üyeleri", *Türk Sözü*, (30 Mayıs 1935), s.1-2.; "Gazetecilerin Gezintisi", *Yeni Asır*, (27 Mayıs 1935), s.5.; "Basın üyeleri dün köy komisyonunda Recep Peker'le konuştular", *Zaman*, (28 Mayıs 1935), s.1-2-6.

[89] "Kurultay dönüşü", *Akşam*, (29 Mayıs 1935), s.2.; "Recep Peker'in Basın Kurultayı üyeleri ile Konuşması", *Anadolu*, (30 Mayıs 1935), s.1-2-6.; "R. Peker delegelerin sorularına açık inandırıcı cevaplar verdi", *Kurun*, (29 Mayıs 1935), s.1-9.; "Basın üyeleri dün köy komisyonunda Recep Peker'le konuştular", *Zaman*, (28 Mayıs 1935), s.2-6.

[90] "Basın Kurultayında", *Tan*, (27 Mayıs 1935), s.1.

Nasuhi Esad Baydar (Ulus), Fazıl Ahmet Aykaç, Kemal Salih (Cumhuriyet), Reşat Nuri Güntekin (Maarif Genel kontrolörü), Ahmet Halit, Ercüment Ekrem Talu (Cumhuriyet), Ziya Çalık (Konya), Burhan Cahid (Köroğlu), Sedat Simavi, Rasim Us (Haber), Nedim Ulusakul, Nusret Köymen (Ülkü) kültür komisyonunda görev almışlardır[91].

Kültür komisyonu görüşmeleri üç bölümde toplanmıştır:
A)İstanbul gazetelerinde yaygın olan sayfa rekabetinin engellenmesi,
B)Gazetelerin nicelik yerine niteliğine önem verilmesi ve kalitelerinin artırılmasının sağlanması,
C)Dergi ve gazete dağıtım işlerinin hükümet desteğiyle düzene konulması.
Bahsi geçen bölümler üzerine Kurultay geniş bir görüşme açmış, Basın Genel Direktörlüğünün komisyona vermiş olduğu rapor daha da genişletilmiş ve sonrasında ilgili rapor kabul edilmiştir[92].

26 Mayıs 1935 tarihinde Pazar günü saat 9.00 da toplanan komisyonda;
A-İstanbul'da sayfa yarışının önüne geçilmesi görüşülmüştür.
Öncelikle temel sorunu teşkil eden gazetelerin sayfa rekabetinin bitirilmesi gerekliydi. Çünkü bu rekabet gazetelerin niteliğini azalmaktaydı. Ayrıca gazetenin hammaddesi olan kâğıdın yurt dışından temini sıkıntı yaratmaktaydı. Gazetelerin boyutları, yazı boyutları, günlük, haftalık, on beş günlük yayımlanma durumlarına göre sayfa sayılarının belirlenmesi için formüller değerlendirilmiştir.[93] Kurulması düşünülen Basın Birliğine söz konusu sorun ile ilgili çözümler üretmesi görevi verilmiştir.

---

[91] "Birinci Basın Kurultayında", *Anadolu*, (27 Mayıs 1935), s.4-6.; "Türkiye Birinci Basın Kurultayı dün sabah Ankara'da toplandı", *Cumhuriyet*, (26 Mayıs 1935), s.12.; "Basın Kurultayı", *Haber*, (27 Mayıs 1935), s.1-2.; "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.10.; "İlk Basın Kurultayı Dün Açıldı", *Tan*, (26 Mayıs 1935), s.11.; "Basın Kurultayında encümenler ayrıldı", *Türk Sözü*, (27 Mayıs 1935), s.1.; "Basın Kurultayı dün açıldı", *Ulus*, (26 Mayıs 1935), s.3.; "Basın Kurultayı komisyonu", *Ulusal Birlik*, (26 Mayıs 1935), s.1.; "Basın Kurultayındaki görüşmeler", *Yeni Asır*, (27 Mayıs 1935), s.8.
[92] Oral, a.g.e., s.125-126.; Basın Kurultayında Komisyon Çalışmaları, *Ulus*, (27 Mayıs 1935), s.2.; "Basın Kurultayında", *Zaman*, (27 Mayıs 1935), s.2.
[93] "Basın Kurultayı bugün çalışmalarını bitirecek", *Cumhuriyet*, (27 Mayıs 1935), s.1-10.

B-Türk gazeteciliğinin kantite gazeteciliğinden kalite gazeteciliğine geçmesi yolları görüşülüp kararlar alınmıştır. Komisyon bu konuda önerilen sekiz maddeyi kabul etmiştir[94]. Bunlar:

1-Devrimlerin ve ülke meselelerinin topluma daha aktif aktarılması,

2-Ülkenin ve toplumun daha iyi tanınması ve takibi,

3-Çeşitli malzemenin mimari uyumu ve manevi tutarlılığının güzel bir tarzda temin edilmesi,

4-Gerçek ve doğru haberin sansasyon ve laubaliliğe tercih edilmemesi,

5-Komşu ülkeler ve dünya meseleleri hakkında kamuoyuna gerçek ve yararlı bilgilerin aktarılması,

6-Ülke kütüphanesine edebi eserlerle katkı sağlanması,

7-Toplum üzerinde olumsuz etkiler oluşturacak yazı ve görsellerin bulunmaması,

8-Devletin uyguladığı siyasette, milletin menfaatinin daima göz önünde tutulması,

Türk Basın Birliğinin kurulması ile birlikte Türk Basınının nitelik olarak ön plana çıkması amaçlanmıştır.

C- Türk gazete, dergi ve kitaplarının geniş ölçüde yayımının bir kamusal iş olarak yoluna konulması, devlet eli ile bu işlerin organize edilmesi ve ileri götürülmesi kararı alınarak hükümete bildirilmesi istenmiştir[95]. Bu konuda özellikle kongre öncesinde Basın Genel Direktörlüğü bazı gazetelere dağıtım işleri ile ilgili;

1- Türkiye'de bütün kazalara, hatta nahiyelere kadar gazete, mecmua ve kitap neşriyatını dağıtmak üzere kurulacak bir teşekkül hakkında ne düşünürsünüz? Bu bir şirket mi olmalıdır? Ve nasıl şirket, anonim mi, komandit mi, limitet mi, kooperatif mi? Bu teşekküllerden birini tercih ederken, kısaca sebeplerini de bildiriniz.

---

[94] "Basın Kurultayında çalışan komisyonlar", *Halkın Sesi*, (27 Mayıs 1935), s.1.; "Birinci Basın Kurultayı İlk Toplantısı", *Kurun*, (27 Mayıs 1935), s.9.; "Basın Kurultayında", *Tan*, (27 Mayıs 1935), s.1-5.; "Basın Kurultayı Dün Çalışmasını Bitirdi", *Türk Dili*, (29 Mayıs 1935), s.1,2.; "Basın Kurultayında Komisyon Çalışmaları", *Ulus*, (27 Mayıs 1935), s.2.; "Basın Kurultayında", *Yeni Asır*, (28 Mayıs 1935), s.6.; "Basın Kurultayında", *Zaman*, (27 Mayıs 1935), s.2.

[95] "Basın Kurultayı", *Halkın Sesi*, (26 Mayıs 1935), s.1.; "Basın Kurultayı Dün Kapandı", *Tan*, (28 Mayıs 1935), s.14.; "Basın Kurultayı Dün Çalışmasını Bitirdi", *Türk Dili*, (29 Mayıs 1935), s.1-2.; "Komisyonlar, dilekleri tespit ettiler", *Ulusal Birlik*, (27 Mayıs 1935), s.1-4.; "Basın Kurultayında", *Yeni Asır*, (28 Mayıs 1935) s.6.; "Basın Kurultayında", *Zaman*, (27 Mayıs 1935), s.2.

2- Dağıtım işinin tanziminde sizce ne kadar sermayeye ihtiyaç vardır? Bu sermayeyi nerelerden ve nasıl temin etmek mümkündür?
3- Dağıtım işinin tanziminde gazetelerin, mecmuaların, matbaaların, kitap evlerinin kurulacak şirkete aza olmasına taraftar mısınız? Taraftarsanız onların bu şirkete aza olmasına taraftar mısınız? Taraftarsanız onların bu işe iştiraklerinin şekli ne olmalıdır?
4- Dağıtma işini Türkiye mikyasında düşünerek bize bir nizamname krokisi verebilir misiniz?
5- Dağıtma işini üstüne alan bir şirket olduğuna göre onun gazetelerle, mecmualarla, mevcut bayilerle, kitap evleri ile ve matbaalarla münasebeti ve alakası ne şekilde olmalıdır?
maddelerinden oluşan beş maddelik bir anket göndermiş ve gelen cevapları değerlendirmiştir[96].

Komisyon üyelerinden Asım Us gazetelerin sürümünü ve gelirini arttırmak, tekniğini kolaylaştırmak yolundaki önergeleri ile kitapçı Ahmet Halit ve İbrahim Hilmi'nin kitapçılığın gelişmesi ile ilgili önergesi okunarak Basın Genel Direktörlüğüne verilmek üzere Genel Kurula sunulmasına karar verilmiştir[97]. Ayrıca İstanbul gazetelerinin sayfa büyüklüklerine göre haftanın bazı günleri en fazla 12, diğer günler 8 sayfa olarak çıkmalarının sağlanması için hükümetçe acil kararlar alınması kararlaştırılmıştır. Yayım işlerinin devlet eliyle düzenlemesi ve hükümetin belirleyeceği şekillerde yapılması, hükümete genel kurulun dileği olarak sunulması kabul edilmiştir[98].

Son Posta gazetesi 28 Mayıs 1925 tarihli sayısında Basın kongresini yakından takip etmek amacıyla gönderdiği Naci Sadullah'ın uğradığı haksızlığı bir mektup ile gazete köşesine taşımıştır. Naci Sadullah'ın kültür komisyonu çalışmalarını not ettiği sırada Komisyon Başkanı Mehmet Akif Us tarafından uyarılmış ve komisyonların

---

[96] Hasan Üstün, "Türkiye'de Gazete Dağıtımını Yaygınlaştırma Girişimleri (1930-1945), *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, sayı 34, 2008, ss. 107-125.
[97] BGD, a.g.e., s.30.
[98] "Basın Kurultayı Komisyonları Çalıştılar ve Dilekleri Hazırladılar", *Anadolu*, (28 Mayıs 1935), s.5.; "Basın Kurultayı", *Son Posta*, (27 Mayıs 1935), s.1.; "Basın Kurultayında", *Tan*, (27 Mayıs 1935), s.1-5.; "Basın Kurultayında", *Zaman*, (27 Mayıs 1935), s.2.

herkese açık olmadığı kendisine ifade edilmiştir. Aka Gündüz ile yapılan görüşme sonunda Naci Sadullah, Necip Ali Küçüka'ya yönlendirilmiş; müzakere sonunda Naci Sadullah yeniden görevine başına dönmüştür. Bu olay gazetecilerin kendileri ile ilgili düzenlenen kongrede dahi sorunlar yaşadığını gözler önüne sermesi açısından ayrı bir önem taşımaktadır.[99]

2.5.2. Meslek Komisyonu

İlgili komisyon şu üyelerden oluşmuştur: Başkan Ziya Gevher Etili, Raportör Naşit Uluğ, Katip Avni (Akşam), Üyeler Mecdi S. Sayman (Tan), Kerami (Gazeteciler birliği), Mekki Said (Cumhuriyet), Celal Davud (Musahhihler temsilcisi), Tahir Karauğuz (Zonguldak), Kenan Akman (Balıkesir), Necmeddin (Malatya), Bilal Akba (Hafta), Musa Ataş, Ömer Nakib (Kurun)[100].

26 Mayıs 1935 tarihinde toplanan komisyonda Türk basınının bir birlik olarak teşkilatlanması önergesini kongreye sunma kararı alınmıştır. Bunun dışında kurultaya sunmak bazı öneriler hazırlanmış. Bunlar;

1-Merkezi Ankara'da olan ve belirli bölgelerde şubeleri açılmak üzere Türk Basın Kurumunun kurulmasıdır. Türk Basın Kurumunun görevleri mesleğin haklarını, şeref ve disiplinini korumak, hükümetle meslek mensupları ve basın müesseseleri arasında bağlanım rolünü oynamak şeklinde sıralanmıştır.

2-Basıncılığı bir meslek olarak kabul etmiş başyazarlardan habercilere kadar yazı ve çevirmenler, gazete ressamları, foto muhabirleri, düzelticiler, ajans genel müdürleri, bu kurumun gövdesini oluşturmaktadır.

---

[99] Naci Sadullah, "Gazeteci De Kongresine Giremezse", *Son Posta*, (28 Mayıs 1935), s.1-14.
[100] "Birinci Basın Kurultayında", *Anadolu*, (27 Mayıs 1935), s.6.; "Türkiye Birinci Basın Kurultayı dün sabah Ankara'da toplandı", *Cumhuriyet*, (26Mayıs 1935), s.12.; "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.10.; "İlk Basın Kurultayı Dün Açıldı", *Tan*, (26 Mayıs 1935), s.11.; "Basın Kurultayı dün açıldı", *Ulus*, (26 Mayıs 1935), s.3.; "Basın Kurultayı komisyonu", *Ulusal Birlik*, (26 Mayıs 1935), s.1.

3-Bunlarla birlikte teknisyenler (gazete ve ajans idarecileri, dizmenler, klişeciler, makineciler), mecmuacılar, mecmua yazıcıları, özgür yazıcılar, basıcılar, ilancılar, bayiler başlarında birer temsil komitesi bulunan kollar halinde toplanacaklar ve kurumun yönetim kurulunda temsil olunacaklardır.

4-İstanbul Matbuat Cemiyeti, yeniden düzenlenecek ve kurumun İstanbul şubesi olacaktır.

5-Türk Basın Kurumu Türk gazeteciliğinin devrim yolundaki hizmetlerini kuvvetlendirmek ve onların meslek bilgilerini arttırmak için belirlenecek gazetecilik akademisi programları zorunlu tutulmuş, onlara diploma verilmesi bir ödev olarak belirlemiştir.

Komisyon oluşturulacak kuruma, kurultayın yedi üye seçilmesi, CHP Genel Sekreterliğinden partinin bu kurulda temsil edilmesi ve hükümet delegeleri ile birlikte işbirliği yapılarak bu kurumun oluşturulması istenmiştir[101].

Meslek Komisyonu da, bir Türk Basın Kurumu kurulmasını teklif etmiştir. Kongre, Basın Birliğinin esasını kurmak ve kongreye ait işleri yürütmek üzere kongre yetkisini taşıyan heyette; Kerami Kurtbay, Hakkı Tarık Us, Falih Rıfkı Atay, Naşit Hakkı Uluğ, Haydar Rüştü Öktem, Nurettin Artam, Mecdi Sayman yer almıştır. Uzun çalışmalardan sonra heyet tüzüğünü hazırlayarak hükümete vermiştir[102].

Meslek komisyonunda yeni kurulacak mesleki teşekkülün ana hatlarını, kanunları ve nizamnamesini hazırlayacak komisyon için yedi üye seçilmesi, hükümetçe seçilecek delegelerden başka Halk Partisi'nden delege gönderilmesinin temini

---

[101] "Basın Kurultayı Komisyonları Çalıştılar ve Dilekleri Hazırladılar", *Anadolu*, (28 Mayıs 1935), s.5.; "Basın Kurultayı", *Halkın Sesi*, (26 Mayıs 1935), s.1-4.; "Birinci Basın Kurultayı İlk Toplantısı", *Kurun*, (27 Mayıs 1935), s.9.; "Basın Kurultayında", *Tan*, (27 Mayıs 1935), s.5.; "Basın Kurultayı Dün Çalışmasını Bitirdi", *Türk Dili*, (29 Mayıs 1935), s.2.; "Basın Kurultayında Komisyon Çalışmaları", *Ulus*, (27 Mayıs 1935), s.2.; "Basın Kurultayında", *Ulusal Birlik*, (27 Mayıs 1935), s.1-4.; "Basın Kurultayında", *Yeni Asır*, (28 Mayıs1935), s.6.; "Basın Kurultayında", *Zaman*, (27 Mayıs 1935), s.2.

[102] "Basın Kurultayı", *Halkın Sesi*, (26 Mayıs 1935), s.1.; "Birinci Basın Kurultayı Dün İşini Bitirerek Dağıldı", *Kurun*, (28 Mayıs 1935), s.9.; "Basın Kurultayı Dün Bitti", *Zaman*, (28 Mayıs 1935), s.7.

kararlaştırılmıştır. Türk yazıcılarının bir basın kuruluna bağlanması, bu yeni kurumun görevini yapabilecek teçhizatla donatılması ve merkezi Ankara'da olmak üzere farklı yerlerde şubeleri olmak üzere Türk Basın Kurumunun kurulması gerektiğine karar verilmiştir. Gazetecilerin kurulacak bir akademide mesleki kurslara katılmaları ve çalıştıkları yerlerde yoklanarak kendilerine diploma verilmesi faydalı görülmüştür[103].

2.5.3. İşbirliği Komisyonu

İşbirliği Komisyonu şu üyelerden oluşmuştur: Başkan Haydar Rüştü, Refik Ahmet, Katip Fuat Duyar (Cumhuriyet), Üyeler Abdülahad, Akagündüz, Ferit Celal Güven, Muvaffak Menemencioğlu(Ajans), Ali Naci Karacan(Tan), Kazım Şinasi Dersan (Akşam), Yusuf Ziya (Akbaba), Süreyya Örge Evren, Ömer Asım Aksoy (Gaziantep), Faruk Şükrü Yersel(Eskişehir), Gültekin Arda(Trakya), Ali Rıza Gürsoy (Karadeniz)[104].

26 Mayıs 1935 tarihinde toplanan komisyonda devletle gazeteler arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi, gazetelerin bu alanla ilgili ihtiyaçları, karşılaştıkları güçlükler, bunların giderilmesi için alınması gereken tedbirler görüşülmüştür. Görüşmeler sonunda Basın Genel Müdürlüğü ve gazeteler arasında iş birliği sağlanması ve bunun pratik bir yoldan yerine getirilebilmesi için devletle basın kurumları arasında bağlılığı yapacak bir organın oluşturulması kararlaştırılarak kurultaya teklif edilmiştir[105]. Kurultayca ayrılan İşbirliği Komisyonu toplanmış, devletle gazeteler arasındaki münasebetlerin düzenlenmesi, gazetelerin bu alandaki ihtiyaçları, gazetelerin uğradıkları güçlükler, bunların giderilmesi için alınması gereken tedbirler konuşulmuştur. Basın Genel Müdürlüğünün teşkilatı ve vazifelerine

---

[103] "Birinci Basın Kurultayı Dün Dağıldı", *Anadolu*, (29 Mayıs 1935), s.6.; "Basın Kurultayı", *Son Posta*, (27.05.1935), s.1.; "Basın Kurultayında", *Tan*, (27 Mayıs 1935), s.1-5.

[104] "Birinci Basın Kurultayında", *Anadolu*, (27 Mayıs 1935), s.6.; "Türkiye Birinci Basın Kurultayı dün sabah Ankara'da toplandı", *Cumhuriyet*, (26 Mayıs 1935), s.12.; "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.10.; "İlk Basın Kurultayı Dün Açıldı", *Tan*, (26 Mayıs 1935), s.11.; "Basın Kurultayı dün açıldı", *Ulus*, (26 Mayıs 1935), s.3.; "Basın Kurultayı komisyonu", *Ulusal Birlik*, (26 Mayıs 1935), s.1.

[105] "Basın Kurultayı Komisyonları Çalıştılar ve Dilekleri Hazırladılar", *Anadolu*, (28 Mayıs 1935), s.1.; "Birinci Basın Kurultayı İlk Toplantısı", *Kurun*, (27 Mayıs 1935), s.9.; "Basın Kurultayı Dün Çalışmasını Bitirdi", *Türk Dili*, (29 Mayıs 1935), s.1.

dair kanundaki esaslara göre genel direktörlükle gazeteler arasında sıkı bir çalışma birliği yapılması uygun görülmüştür. Bu işbirliğinin pratik bir yoldan yerine getirilebilmesi için devletle basın kurumları arasında bağlılığı yapacak bir organın yaratılması kabul edilmiştir. Kurultaya teklif edilen İşbirliği Temini Komisyonunun raporu kurultayca onaylanmıştır[106].

İşbirliği komisyonunda devlet ile gazeteler arasında ilişkilerin düzeltilmesi, gazetelerin bu alandaki ihtiyaçları, gazetelerin uğradıkları güçlükler, bunların önlenmesi için alınması gereken tedbirler konuşulmuştur. Gazeteler ile Basın Genel Direktörlüğü arasında çalışma birliğinin sağlanması, devletle basın kurumları arsasında bağlılığı yapacak bir organın oluşturulması kararlaştırılmıştır.

Son Posta 27 Mayıs 1935 tarihli sayısında Basın Kurultayı'nda görüşülen konularla ilgili olarak farklı görüşleri olduğunu dile getirmiştir. Kurultayda hükümet adına Şükrü Kaya ve Matbuat Genel Müdürü'nün dile getirdiği sorunların (Gazetelerin yayım ve ilan işlerinin bozukluğu, özel sermaye ve teşebbüslere bağlı olması, rekabet yüzünden sayfa yarışı yapmaları, gazetelerin kalitelerini kaybederek birbirinin kopyası haline gelmesi, bir meslek olarak gazeteciliğin organize olamaması) tam anlamıyla yarayı teşhis edemediğini belirtmiştir. Gazetelerin yayım ve ilan işlerinin bozuk olduğunu, bu durumun hükümetle birlikte giderilmesi için çalışabileceklerini ancak gazetelerin sayfa sayılarına dokunulmaması gerektiğini çünkü sayfa sayısı arttıkça gazete satışının da arttığı savunmuştur[107].

2.6. Kongrenin Kapanışı

Şükrü Kaya (İçişleri Bakanı) kapanış konuşmasında eski dönemlerde gazetecilerin bir araya gelmesinin yasak olduğundan bahsetmiştir. Bunun yanı sıra Cumhuriyet havası içinde ilk kez basın kurultayının bir araya geldiğini, memleketin her köşesinden gazeteci ve fikir adamlarının burada toplandığını, bütün basın

[106] "Birinci Basın Kurultayı İlk Toplantısı", *Kurun*, (27 Mayıs 1935), s.1-9.; "Birinci Basın Kurultayı dün işini bitirerek dağıldı", *Kurun*, (28 Mayıs 1935), s.1-9.; Oral, a.g.e., s.125-126.; "Basın Kurultayı Dün Çalışmasını Bitirdi", *Türk Dili*, (29 Mayıs 1935), s.1.; "Basın Kurultayında Komisyon Çalışmaları", *Ulus*, (27 Mayıs 1935), s.2.; "Basın Kurultayında", *Zaman*, (27 Mayıs 1935), s.2.
[107] "Basın Kurultayı", *Son Posta*, (27 Mayıs 1935), s.3.

çalışanlarının kongrede temsil edilmesinin faydalarını dile getirmiştir. *"Hükümet nezdinde avukatınız olacağım"* ifadesiyle hükümetten istenilen yardımlar için çalışacağına söz vermiştir.[108]

27 Mayıs 1935 tarihinde Kurultayın İkinci Genel toplantısında komisyonlardaki çalışmalar sonunda alınan kararlar görüşülmüştür. İlk olarak işbirliği raporunun okunduğu toplantıda Necip Ali Küçüka söz alarak bir takım açıklamalarda bulunmuştur. *"Eğer matbuat olmamış olsaydı Halk hükümetinin ve devletinin büyük halkçılık prensibinin doğabilmesine ve yaşayabilmesine imkân yoktu. Bu matbuat sayesinde hakikat olmuştur."*[109] sözleriyle rejimin ve devrimlerin oluşmasında ve gelişmesinde basının önemine değinmiştir. Komisyon çalışmalarında görüşülen konuların ve ortaya konan meselelerin, Basın Kurultayı'nın önemini, gerekliliğini ve faydalı olduğunu ifade etmiştir. Türk inkılabının matbuattan ve basından istediği şeyin devrimle el ele hareket etmesi gerektiği belirtilmiştir. Kemalist rejimin basın ve vicdan özgürlüğüne önem verdiğine değinmiştir. Konuşmanın ardından komisyonda alınan kararlar oylamaya sunularak kabul edilmiştir[110].

Meslek komisyonu raporu Ziya Gevher Etili tarafından açıklanarak inkılapların sürekli olduğu, Cumhuriyet'in getirdiği yeniliklere basının ne şekilde katkı sağlayacağı ve nasıl davranması gerektiği vurgulanmıştır[111].

---

[108] "Matbuat Kurultay kapandı", *Akşam*, (28 Mayıs 1935), s.2.; "Basın Kurultayı Dağıldı", *Anadolu*, (29 Mayıs 1935), s.1-6.; "İç İşleri Bakanının kapanma nutku", *Cumhuriyet*, (28 Mayıs 1935), s.1-9.; "Basın kurultayının son günü", *Haber*, (28 Mayıs 1935), s.4.; "Birinci Basın Kurultayı Dün İşini Bitirerek Dağıldı", *Kurun*, (28 Mayıs 1935), s.1-9.; "İç İşleri Bakanı Diyor ki", *Son Posta*, (28.05.1935), s.1-10.; "Gazete Yazılarının Halk üzerinde tesiri", *Yeni Asır*, (27 Mayıs 1935), s.5.; "Basın kongresinin kapanış celsesi", *Yeni Asır*, (29 Mayıs 1935), s.6.; Basın Kurultayı Dün Bitti, *Zaman*, (28 Mayıs 1935), s.7.

[109] Matbuat Kurultay kapandı, *Akşam*, (28 Mayıs 1935), s.2.

[110] "Matbuat Kurultay kapandı", *Akşam*, (28 Mayıs 1935), s.2.; "Birinci Basın Kurultayı Dün Dağıldı", *Anadolu*, (29 Mayıs 1935), s.6.; "Basın Kurultayı dün dağıldı", *Cumhuriyet*, (28 Mayıs 1935), s.1-9.; "Basın kurultayının son günü", *Haber*, (28 Mayıs 1935), s.4.; "Birinci Basın Kurultayı Dün İşini Bitirerek Dağıldı", *Kurun*, (28 Mayıs 1935), s.9.; "Basın Kurultayı Dün Bitti", *Zaman*, (28 Mayıs 1935), s.7.

[111] "Birinci Basın Kurultayı Dün Dağıldı", *Anadolu*, (29 Mayıs 1935), s.6.; "Basın kurultayının son günü", *Haber*, (28 Mayıs 1935), s.4.; "Basın Kurultayı dün dağıldı", *Cumhuriyet*, (28 Mayıs 1935), s.9.; "Birinci Basın Kurultayı Dün İşini Bitirerek Dağıldı", *Kurun*, (28 Mayıs 1935), s.9.; "Basın Kurultayı Dün Bitti", *Zaman*, (28 Mayıs 1935), s.7.

Meslek komisyonu raporu da oylanarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda kongre, Basın Birliği'nin temelini oluşturmak ve çalışmaları takip etmeleri için seçilen heyeti de belirlemiştir[112]. Son olarak görüşülen Kültür komisyonunda sorulan sorular komisyon başkanı Asım Us tarafından cevaplanmış, yayım işleriyle devletin ilgili olmasını faydalı gördüğünü ifade etmiştir. Komisyonunda alınan kararlar oylanarak kabul edilmiştir.

Birinci Basın Kurultayı Şükrü Kaya başkanlığında 27 Mayıs 1935 Pazartesi günü komisyonlardan gelen raporları görüşmüş ve alınan kararları onaylayarak dağılmıştır. Bu durum aynı gün CHP genel sekreteri Recep Peker'e kurultay başkanı tarafından yazı ile bildirilmiştir[113].

Merkezi Ankara'da olacak bir Basın Birliği kurulması, kalite gazeteciliği, basın yayma işlerinin devletçe düzenlenmesi, hükümetle işbirliğinin Basın Birliği tarafından yapılması, kararları kongrenin ana çizgilerini oluşturacaktı[114].

Kongrede yurt içinden ve yurt dışından kurultaya gönderilen kutlama ve başarı telgrafları ile Neşet Atay tarafından gönderilen ve İstanbul'da konuk edilen İspanya ve Güney Amerikalı gazetecilerin Atatürk Türkiye'sinin ilk basın kongresini sevgi ile selamladıkları telgraf okunmuştur[115]. Ayrıca Belgrat'ta çıkan Balkan Herald gazetesinin, Matbuat Umum Müdürlüğüne gönderdiği telgraf kurultayın alkışlarıyla karşılanmıştır[116].

Şükrü Kaya kurultay başkanı olarak Cumhurbaşkanı Atatürk'e bağlılık ve saygılarını sunmuştur. *"Bugün Ankara'da çalışmaya başlayan Birinci Basın Kurultayının yüksek varlığınızla ve Türk devrimine candan bağlılığını bildiren saygılarını yüksek*

---

[112] (bkz. sayfa 36)
[113] BCA., 490.01.1297.308.1. 1. Bkz.Ek.4
[114] "Birinci basın kurultayı dün kapandı", *Ulus*, (28 Mayıs 1935), s.1.
[115] "Birinci Basın Kurultayı Dün Dağıldı", *Anadolu*, (29 Mayıs 1935), s.6.; "Basın Kurultayı Dün Kapandı", *Tan*, (28 Mayıs 1935), s.1.; "Birinci basın kurultayı dün kapandı", *Ulus*, (28 Mayıs 1935), s.1.
[116] "Birinci Basın Kurultayında", *Anadolu*, (27 Mayıs 1935), s.4.; "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.10.; "İlk Basın Kurultayı Dün Açıldı", *Tan*, (26 Mayıs 1935), s.11.; "Basın Kurultayı Eyi İşler Başarıyor", *Türk Dili*, (27 Mayıs 1935), s.2.

katınıza arz ederim."[117] Ardından Atatürk'ün *"Birinci basın kurultayı dolayısıyla bana karşı gösterilen arı duygulara teşekkür eder başarılar dilerim. Kemal Atatürk"* cevabını Şükrü Kaya delegelere okumuş ve sevinçlerinin bildirilmesi talepleri doğrultusunda İsmet İnönü Atatürk'e şu telgrafı göndermiştir. "*Cumhurbaşkanı Atatürk, Telgrafınızı toplu bulunan arkadaşlara okuduk, Atatürk yolunun sonrasız yolcuları olduğumuzun Atatürk'ümüze sunulmasını sürekli alkışlarla benden istediler. Bu ödevi yapıyorum. İsmet İnönü.*"[118]

Basın Kurultayının son günü yapılan komisyon kararları oylanarak kabul edilmiştir ve toplantı sonlanmadan Atatürk'ün adının yeni basın kurumuna şeref ve hız vermek üzere kurumda en başa yazılması teklifi alkışlarla kabul edilmiştir[119].

Kurultayda alınan kararlar Dahiliye Vekaletinin Şükrü Kaya imzalı, 6 Haziran 1935 tarih ve 85/102 sayılı resmi yazısı ile Başvekalet Yüksek Makamına gönderilmiştir[120].Yazının içeriği şu şekildedir:

Son toplantısını yapan Birinci Basın Kurultayı; gazetelerin kültür seviyesini yükseltmek, gazeteciler arasında Türkiye ölçeğinde bir birlik oluşturmak, hükümetle basın arasında ilişkileri daha aktif yürütmek için heyet seçmiştir. Bu heyetin görevi oluşturulacak birliğin ana nizamnamesini hazırlamak ve kongrede alınan kararların uygulanmasını sağlamak olacaktır. Bu amaçla bakanlığa başvuran heyet taleplerini sunmuş ve onaylanmıştır. Bu isteklerin başında ülke meseleleri ile ilgili konularda gazetecilerimize yetkili kişiler tarafından ayrıntılı ve doğru bilgilerin verilmesi gelmektedir. Bunu sağlamak amacıyla yapılması düşünülen çalışmalar şunlardır:

---

[117] "Türkiye Birinci Basın Kurultayı dün sabah Ankara'da toplandı", *Cumhuriyet*, (26Mayıs 1935), s.1.; "Basın Kurultayı", *Halkın Sesi*, (26 Mayıs 1935), s.1.; "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.10.

[118] "Matbuat Kurultay kapandı", *Akşam*, (28 Mayıs 1935), s.2.; "Basın Kurultayı dün dağıldı", *Cumhuriyet*, (28 Mayıs 1935), s.9.; "Basın Kurultayı Dün Kapandı", *Tan*, (28 Mayıs 1935), s.1-14.; "Basın Kurultayı Dün Çalışmasını Bitirdi", *Türk Dili*, (29 Mayıs 1935), s.1.; "Basın Kurultayı kapandı", *Türk Sözü*, (29 Mayıs 1935), s.1.; "Atatürk ve Kurultay", *Ulus*, (28 Mayıs 1935), s.1.

[119] "Birinci Basın Kurultayı Dün Dağıldı", *Anadolu*, (29 Mayıs 1935), s.6.; "Birinci Basın Kurultayı Dün İşini Bitirerek Dağıldı", *Kurun*, (28 Mayıs 1935), s.9.; "Basın Kurultayı Dün Bitti", *Zaman*, (28 Mayıs 1935), s.7.

[120] BCA., 30.10.0.0.84.554.14. Bkz.Ek.5

1-Başkent'te muhabiri bulunan gazete temsilcileri Basın Genel Müdürlüğü binasında her gün saat iki ile üç arasında hazır bulunacaklar ve kendilerine bilgi ve haberler burada verilecektir.

2-Gazetecilere verilecek bilgilerin doğru algılanması ve anlaşılabilmesi adına konularla ilgili yetkili makamların memurları gazetecilere açıklama yapacaklardır.

3-Bilgi istenecek konular ve sorulacak sorular öncesinde ilgili makamlara gazeteciler tarafından haber verilecektir.

Gazetecilerden gelen doğru ve ayrıntılı haber alamama meselesinin giderilmesi için bu uygulamaların tüm bakanlıklara genelgeyle duyurulması istenmiştir.

2.7. Kongreye Dışarıdan Gelen Raporlar

Basın ve matbuat alanındaki çalışmaların toplum ve bireyler üzerindeki etkisinin ve öneminin bilimsel olarak tahlilinin yapılması, görüşmelere katkı sağlaması düşünüldüğünden alanında ihtisas yapmış kişilerden kongreye raporlar verilmiştir. Bu raporların verilmesi ve kongrede delegelere sunulması yapılan işin ciddiyetinin ve disiplinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Siyasi boyutunun yanında toplumsal ve psikolojik açılardan değerlendirmelerin yapılmasının önü açılmıştır.

Yeni Asır gazetesi 27 Mayıs 1935 tarihli sayısında Türkiye Birinci Basın Kurultayı'na ülkenin birçok değerli doktorlarının (Mazhar Osman, Fahrettin Gökay, İzzeddin Şadan, Hıfzırrahman Raşit vb.) muhtelif konular üzerinde yazmış oldukları bazı raporları verdikleri değerlendirmesini yapmıştır. Gazete Prof. Dr. Mazhar Osman'ın gazeteler hakkındaki fikirlerini anlatan ve kongreye sunduğu raporu yayımlamıştır[121].

Prof. Dr. Mazhar OSMAN, basının önemli bir güç unsuru olduğunu ifade ederek başladığı raporunda Türkiye'de basınla ilgili durumu anlatmış; basının gücünü takdir

[121] "Prof. Dr. Mazhar Osman", *Yeni Asır*, (30 Mayıs1935), s.6.

edenler kadar basından şikâyet edenler ve suiistimaline tahammül edemeyenlerin fazla olduğunu dile getirmiştir. Osman'a göre basın hürriyeti suiistimale uğramıştır. Hürriyete verilen değeri, diğer insanlar için de vermek gerektiğini söyleyerek basın özgürlüğünün de sınırlarını belirlemiştir. Bu raporla gazete yazılarının insan psikolojisine etkisini incelemiş ve bunun halk üzerindeki olumsuz etkilerinin olduğunu ve ilgili durumdan kişileri korumak için mücadele verdiğini ifade etmiştir. Ona göre basın, ilmi açıdan önemli bir konudur. Basın hürriyetinin önemli olduğunu ancak vatandaşların ve memleketin menfaatlerine zarar vermemesi gerektiğini, geçen otuz yıllık süreçte bu durumun yaşandığını savunmuştur.

Basının güçlü bir silah olarak ehlinin eline verilmesi gerektiğini aksi halde olumsuz etkileri olabileceğini vurgulamıştır. Gazeteleri halkın en büyük öğretmeni olarak görmüştür. Halkın büyük kısmı günlük gazeteleri takip etmekte ve günlük gazetelerin her dediğine körü körüne inanmakta, onlar gibi düşünmekte, onların verdiği heyecanla yaşamakta, maneviyatlarını günlük gazetelerle terbiye etmektedirler. O sebeple basının bu gücünden yararlanılması gerekmektedir. Halkın fikirlerini zehirleyen gazeteler onlara fayda değil zarar vermektedir. Söz konusu zararlardan ilgili günlük gazeteler sorumludur. Gazeteler insanlar için bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu anlamda gazeteler haberler aracılığıyla insanlarda merak uyandırma gayesi gütmüştür. O sebeple gazetelerde gereksiz ve insan psikolojisini olumsuz etkileyen birçok haber yapılmaktadır. Bahsi geçen olumsuz ve gereksiz haberlerden etkilenen insanlar, gazete sütunlarında yer almak için kötü işlere girişmektedir. Ayrıca gazetelerde yer alan müstehcen resimli haberler gençler için olumsuz örnekler oluşturmakta, Türk aile yapısını bozmaktadır. Neşriyat sadece halk üzerinde değil, belki tarihi yazanlar üzerinde de etkili olmaktadır. Gazeteler haberleri aracılığıyla insanları iyiliğe veya kötülüğe yöneltmekte, telkinleri ile okuyucularını olumlu veya olumsuz etkilemektedir. Sürekli olarak yayımlanan aynı olumsuz ve kötü haberlerin tekrarı istenmeyen olayların artmasına yol açmıştır. Hiçbir hükümet halkının ruh sağlığına, fikri selametine kontrolsüz yazıların olumsuz etkisine izin vermez.

Hükümetlerin de gazete neşriyatını ahlak ve siyaset yönünden olduğu kadar ruh sağlığı yönünden de kontrol etmeleri gerekmektedir[122].

Prof. Dr. Fahrettin Kerim GÖKAY, Birinci Basın Kongresi'ne "*Sinir Cümlesi ve Karakter İnkişafında Matbuatın Rolü*" adlı rapor göndermiştir. Bu raporda dünyaca ünlü psikoloji alanında tanınmış Ziehen (Karakteroloji adlı eseri), Fransız Akıl Hastalıkları Cemiyeti Başkanı Dr. Tolouse, J. J.Rosseau, Kriminal psikopatoloji alanında ünlenen Karl Birnbaum, Adler, Alman ruh hekimi Gruhle, Krafftebing, Freud, Durkheim gibi şahsiyetlerin görüşlerine yer vererek karakter kavramı üzerinde durmuştur. Karakter eğitimi çocuğun doğumuyla başlayan ve ölünceye kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreçte anne ve babalar kadar ulus ve devlet de sorumludur. Çocuk doğduğu dakikadan itibaren aile, okul ve çevrenin etkisi altındadır. Bununla birlikte karakter gelişiminde okudukları, işittikleri, gördükleri etkili olan diğer unsurlardır. Yazıda, sözde halkın psikolojisine de önem vermek gereklidir. Matbuat neşriyatında sansasyonel, cinai ve macera edebiyatına yer vermemek, seksüel işleri gıcıklayan şehvi tablo ve yazıları koymamak, okuyucu kütlesinin heyecanını kaybetmemek, roman ve hikâyelerde ahlaki içeriklere yer vermek, toplumda güzel hislerin uyanmasına ve gelişimine açık yazılar yazmak esas alınmalıdır. Bu açıdan devletçe gazete, dergi ve piyeslerin himaye görmeleri uygundur. Ayrıca ülkemizdeki dergiler uzun ömürlü değildir. Gökay'a göre matbuat meselesi toplumsal psikoloji meselesi olarak değerlendirilmelidir[123].

Dr. İzzettin ŞADAN, "*Matbuatın Tahlili*" adlı raporunda Türk basınını, gazeteler ve mecmualar olarak ikiye ayırarak inceleme gereğini vurgulamıştır. İlgili raporda Şadan, dinamik psikoloji prensiplerine göre basının dramatizasyon yoluyla kişilerin ruhi yapılarıyla onların gözünde canlandığından bahsetmektedir. Ona göre günlük gazeteler sütunlarını doldurma hevesiyle hareket etmekte, hissiyat taşımamakta,

---

[122] "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.10.; "Gazete Yazılarının Halk üzerinde tesiri", *Yeni Asır*, (27 Mayıs1935), s.5.; "Prof. Dr. Mazhar Osman", *Yeni Asır*, (31 Mayıs1935), s.7.
[123] "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.10.; "Doktorların Raporları", *Tan*, (26 Mayıs 1935), s.11.; "Gazete Yazılarının Halk üzerinde tesiri", *Yeni Asır*, (27 Mayıs 1935), s.5.

toplumun ruhi gelişimine kayıtsız kalmaktadır. Şadan, düşüncelerini Otto Rank, Adler, Freud, gibi şahsiyetlerin görüşlerine yer vererek sunmuştur[124].

Hıfzırrahman RAŞİD, "*Gazeteler ve Halk Terbiyesi*" adlı raporunda şu düşünceleri dile getirmiştir: Demokratik ülkelerde toplumla ilgili konularda beraber düşünmeye, beraber hareket etmeye yöneltmek gazetelerin görevlerinin başında gelmektedir. Kurtuluş Savaşı'yla birlikte Türk gazeteleri bu görevi üstlenmiştir. Başlangıçta bilmeye değer şeyleri ve yenilikleri nakletmek için bir vasıta olan basın, zamanla siyasetin önemli bir organı olmuştur. Toplum içinde bireyler için gazeteler, ne denli önemli ise kendi mevcudiyetini sürdürebilmesi için gazetelerin de belli okuyucu kitlesine ihtiyacı vardır. Halk terbiyesi için gazetelerden en iyi şekilde yararlanılmalıdır. Bunun için küçük yaştan itibaren gazeteyi iyi tanımaları ve okumaları için eğitim verilmelidir. Okullar bünyesinde belirli kurallar dahilinde öğrenciler tarafından dergi ve gazeteler çıkarılması önemlidir. Gazeteler okul sonrası için halkı yetiştiren bir okul gibidir. Gazeteler üstünkörü geçiştirilerek okunmamalı, doğru bir şekilde analiz edilerek okunmalıdır. Gazeteciliğin, para değeri ve bunun kazancı ile fikir ve ülkü değeri hedefleri arasında şekillenmektedir. Yenidünya gazetecileri birinci hedefe yönelirken, eski dünya gazetecileri bunu sona bırakmaktadır. Türk gazeteciliği de ikinci hedefe yönelik çalışmış, Kurtuluş Savaşı ve inkılaplar aşamasında bu hedeften ayrılmamıştır. İstanbul basını ve vilayet gazeteleri olarak şekillenen gazetecilikte halk eğitimi yönünde vilayet gazeteleri önemli bir yere sahip olmuştur. Bu gazetelerin dilinin sade ve öz Türkçe olması gerekmektedir. Ayrıca gazetelerin çocuklara, köylülere, işadamlarına yönelik broşürler ile özenle seçilmiş seri halk kitapları hediye etmelerinin de halkın o gazetelere bağlanmasına katkı sağlayacaktır[125].

Prof. Dr. Halil FİKRETTİN, "*Çocuk ve Halk Terbiyesi Bakımından Matbuat*" adlı raporunda şu bilgilere yer vermiştir: Yirminci yüzyılla birlikte gelişen değişimler neticesinde terbiyenin okulların işi olduğu düşüncesi değişmiş, bu konuda kitap ve basının önemi artmıştır. Gazeteler halk ve gençlik üzerindeki etkisinden dolayı

---

[124] "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.10.; "Doktorların Raporları", *Tan*, (26 Mayıs 1935), s.11.; "Gazete Yazılarının Halk üzerinde tesiri", *Yeni Asır*, (27 Mayıs 1935), s.5.
[125] BGD, a.g.e., s.87-93.; "Basın Kurultayı Açıldı", *Kurun*, (26 Mayıs 1935), s.10.

okulun ve devletin dikkate alması gereken bir alan olmuştur. Gazeteleri halkın ve gençlerin üzerinde olumlu etki yapacak hale getirmek gerekir. Ayrıca gazeteler bir yönüyle de canlı tarih ve toplumbilimi dersidir. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti devletinde halka idari, toplumsal, ekonomik alanda yapılan yeniliklerin duyurulması, benimsetilmesi de basının önemli bir görevidir. İnkılapları halkın dili ile halka bıkmadan, usanmadan anlatmak gerekir. Türkiye'deki gazetelerin genel durumlarını şu şekilde aktarmıştır:

> *1-Türkiye gazetelerinde sürümü temin ve rekabette başarılı olma amacı güdülmektedir. Sürümün az ve özle teminini düşünen gazete azdır. Gazeteler nitelik yönünden rekabet etmelidirler.*
> *2-Heyecanlı haberlerle (alelade cinayetler, hırsızlık vakaları)okuyucuyu temini; bu tür haberler, kabadayı ruhlu halk gençleri arasında taklit hevesini canlandırmaktadır. Gazetelerde zabıta vakaları ya hiç yazmamak veya bir iki kelimeyle bahsetmek yeterlidir.*
> *3-Artistleri ve sinema yıldızlarını gösteren cazip resimler ve yazıların manası yoktur ve gençleri olumsuz yönde etkilemektedir. Ciddi ve gündelik bir Türk gazetesinde bu sütunların kaldırılması çok faydalıdır.*
> *4-Gazetelerin bütün yenilikleri ve inkılap ilkelerini, hazmetmemiş bir kitleye, tahsilli zümreye ve şehirliye hitap ettiği anlaşılır. Memlekete geniş halk kitlesine hitab eden ve zararı göze alan gazetelere ihtiyaç vardır."*[126]

Raporlara bakıldığında raporların iki ana unsur üzerinde şekillendiği görülmektedir. Birinci unsur gazetelerin içerikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Basının özellikle gazetelerin kişi/halk eğitimi (terbiyesi) ve psikolojisi üzerinde etkili olduğundan bahsedilmiştir. Gazetelerde kötü örnek oluşturacak gayri ahlaki haberlerin, müstehcen görsellerin başta gençler olmak üzere halk üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğu dile getirilmiştir. Çözüm olarak gazete içeriklerinde, kişi/toplum üzerinde olumlu etkiler oluşturacak, fikir ve ülkü değeri olan, ahlaki yazıların, hikâyelerin, bulunması gerekmektedir. Gazetelerin yazılarında toplumun genelinin anlayabileceği sade ve öz Türkçe kullanması gerekliliği vurgulanmıştır.

Kişi/halk eğitimi üzerinde gazeteler önemli bir konuma sahiptir. Bu anlamda gazeteler bir "*öğretmen*", bir "*okul*" gibidir. O sebeple gazetelerin toplum üzerindeki

[126] BGD, a.g.e., s.94-96.

gücü bir "*silah*" olarak görülmüştür. Bu noktada gazeteler, toplumun yararı için ehil ellerde olmalıdır.

İkinci unsur ise basının etkisinin ve gücünün devlet tarafından kontrolünün sağlanması ve denetim altına alınması gerektiği görülmektedir. Bu konuda özellikle Cumhuriyet ile birlikte yapılan inkılapların memleketin her köşesine ulaştırılmasında basına önemli bir görev yüklemekle birlikte hükümetin de bu çalışmalarda gazeteleri desteklemesi ve himaye etmesi istenmektedir.

Bu raporları hazırlayanlar kendi uzmanlık alanları ile gazetelerin toplum üzerindeki etkisini değerlendirmeye çalışmışlardır. Ancak belli noktalarda da hükümetin basına yönelik uygulamalarının lehine yönlendirme yaptıkları gözden kaçmamaktadır.

3. BİRİNCİ BASIN KONGRESİ İLE İLGİLİ BASINDA YERALAN YORUMLAR

Birinci Basın Kongresi, toplanması öncesi, esnasında ve kongre sonrasında basında hem haber konusu hem de yorumlanmasıyla yer almıştır. Bu bölümde kongrenin çalışmamızda yararlandığımız gazetelerdeki değerlendirmeleri ele alınacaktır.

Birinci Basın Kongresi ile ilgili basında yer alan yorumlar kongrenin amacını ve sonuçlarını anlamada fayda sağlayacaktır. Bu dönemde yayımlanan Türkçe gazeteler taranmış, konuyla ilgili elde edilen yorumlar birinci elden kaynaklar olarak çalışmaya özgünlük katmıştır.

3.1. Birinci Basın Kongresi Öncesinde

A. Şükrü Esmer'e göre basın hayatında henüz tam olarak halledilemeyen sorunlar vardır. Bu durum hükümetin basına önem vermemesinden veya çalışanların iyi niyetli olmamasından değil, Türk basınının genç ve tecrübesiz olmasından kaynaklanmaktadır. Basın çok yönlü bir demokrasi işidir. Türk basın hayatının geri kalmasına sebep olan sorunların araştırılması ve bu sorunlara çözüm yollarının tespit edilmesi için Ankara Basın Kongresi yapılmıştır. Esmer, gazeteciliğin tarihsel süreciyle ilgili bilgiler verdiği yazısında basın hürriyetine de değinmiştir. O, basın hürriyetini kamunun olup biteni öğrenme hakkı olarak tanımlamıştır. 19. Yüzyıl ile birlikte siyasal gazetecilik başlamıştır. Batı Avrupa'da başlangıçta gazete ve gazetecilik pek önemsenmemiş, ilerleyen dönemlerde gazeteye ve gazeteciliğe ilgi artmaya başlamıştır. Söz konusu süreçte amacı yüksek tiraj elde etmek olan Amerikan gazeteciliği, dünya gazeteciliğini etkisi altına almıştır. Bahsi geçen etki Türk gazeteciliğine de sirayet etmiştir. Sanayinin bir kolu haline gelen bu gazetecilik, hizmet anlayışından ziyade kâr anlayışını ön plana çıkarmıştır. Bu noktada gazetecilik gerçek amacından uzaklaşmış; para kazanmayı ilke edinen bir kuruluş haline gelmiştir, denilebilir. Bununla birlikte her ülke kendi rejimine uygun bir basın politikası gütmektedir. Böylece ülkelerdeki iktidar sahipleri basını kendi nüfuzlarını genişletecek ve yükseltecek şekilde kullanmaya yönelmiştir. Rejimin yani iktidar sahiplerinin isteklerini yerine getirmeyen gazetecilik faydalı olamayacaktır. Bu

ifadelerden de anlaşılacağı üzere sözü edilen süreçte siyasal gazeteciliğin yaygın olduğu söylenebilir[127].

Falih Rıfkı Atay, Ankara'da toplanacak Basın Kurultayı ile ilgili demeç veren İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın Türk gazeteciliğini övdüğünü belirtmiştir. Bununla birlikte söz konusu demeçte Türk gazeteciliğinin eksiklik ve kusurlarından bahsedilmiş, gazeteciler tenkit edilmiştir. Cumhuriyet'in ilk dönemlerine bakıldığında gazeteciliğin kanun dışında kontrol altına alınmadığı, devlet eliyle yürütülmediği, basın hürriyetine dokunulmadığı görülecektir. Gazetecilik bu dönemi adeta sağduyu içerisinde geçirmiştir. Atay, Türkiye'deki basın meselesinin bir disiplin meselesinden ziyade prensip meselesi olduğunu düşünmektedir. Ona göre asıl sorun özel gazetelerin sürüm ve satış kaygısı taşımalarıdır. Söz konusu sorun özel gazetelerin hazırlanışına etki etmiş, düşük fikir seviyesine uygun içerikler oluşturulmuştur. Bu anlamda gazeteler eğitim ve düşünceyi geliştirme hususlarından yoksun olmuştur. Oysa bir gazetenin en temel görevi kaliteli ve işe yarar ürünler oluşturmaktır. Bu durumdan anlaşılacağı üzere gazeteler satış miktarını artıracak şekilde düzenlenmektedir. Atay'a göre Türkiye'de basın kargaşasından ziyade basın sorunu bulunmaktadır. Atay Ankara Basın Kurultayında yer almasını istediği konuları şu başlıklar altında toplamıştır:

> *"Bir gazete halk yetişkinine nasıl yardım edebilir? Türkiye'de halk düşüncesini hangi noktalar üstünde toplamak, hangi demagojilerle, hiç durmaksızın, boğuşmak, hangi yöntemlerde hareket birliği kurmak ve barışmak, kazanç yarışından, bütün gazeteler hep beraber, nerelerde vazgeçmek zoru altındayız?"*[128]

Akşam gazetesinde Akşamcı imzasıyla yayınlanan yazıda; İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın katkıları ile Türkiye'de ilk defa bir basın kongresinin yapılacağına yer verilmiştir. Şükrü Kaya'nın verdiği demeçteki yeni bir basın anlayışından bahsederek bundan duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir[129].

---

[127] A. Şükrü Esmer, "Basın Kongresi", *Milliyet*, (6 Nisan 1935), s.1.
[128] Falih Rıfkı Atay, "Basın Kurultayı", *Ulus*, (1 Mayıs 1935), s.1-2.
[129] Akşamcı, "Matbuat Kongresi", *Akşam*, (2 Mayıs 1935), s.1-4.

Meşrutiyetin ilanı ile basın hürriyete kavuşmuş ancak yönetimin ve rejimin kâbusu haline dönüşmüştür. O sebeple basın çığırından çıkmış, başıbozuk bir hal almış ve devletin basına karşı güveni derinden sarsılmıştır.

Türk basını, Cumhuriyet rejimine sadakatle bağlı kalmış ve ona hizmet etmiştir. Buna rağmen Türk basını sitem ve serzenişlere maruz kalmıştır. Bununla birlikte İçişleri Bakanı'nın "… *Matbuatımızdan seçkin arkadaşlarımız bu ilk kongreye olgun bir anlayış ve taze bir heyecan getireceklerdir*." açıklamalarıyla sitem ve serzenişlerin sona ereceği görülmektedir[130].

Basın bütün varlığı ile hükümete ve rejime bağlı kalarak memleketin hayrına çalışmakta, hükümetin desteği ile basının gücü artmakta ve hizmet sahası genişlemektedir.

Türk basını Cumhuriyet rejimi hakkında halkı bilinçlendirmelidir. Bunun için gazetelerin en ufak köylere kadar ulaştırılması gerekmektedir. Ancak basındaki teknik ve idari eksiklerin olması gazetelerin memleketin her yerine ulaşmasını engelleyen bir durumdur.

Cumhuriyet inkılabının en sağlam ve esaslı işçilerinden biri olan basının, Ankara'da toplanacak olan Basın kongresiyle ihtiyaç duyduğu maddi ve manevi yenileşmeyi sağlayacağı, kongrenin başarıya ulaşacağı düşüncesini taşımaktadır[131].

Yunus Nadi, matbuat konusunda yeni fikirlerin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya döneminde ortaya atıldığını ifade etmiştir. Ona göre bir ulusun menfaatlerinin savunmasında basının takdir hakkı bulunmaktadır. Bu durum basının kendi meslek disiplinini kurabilmesine bağlıdır. Söz konusu sorun Türk gazeteciliğinin yeterince ilerlemesine engel olmuştur[132].

---

[130] Akşamcı, a.g.m., s.1-4.
[131] Akşamcı, a.g.m., s.1-4.
[132] Yunus Nadi, "Mesleki bir uyanış Matbuat Kongresi", *Cumhuriyet*, (17 Mayıs 1935), s.1.

Türkiye'de basın tarihine bakıldığında basının daima iki uç noktaya kaçtığı görülecektir:
1-Hürriyete ihanet ve hürriyeti irticaya varıncaya kadar kötü kullanan şekil,
2-Baskıyı öldürücü bir zorlamaya götüren şekil,

Nadi, Türkiye'de matbuatın gerçek amaca hizmet etmesinin bu iki sorunun ortasını bulmakla mümkün olacağını ifade etmiştir. Bunun için gerçek gazetecilerin ortaya çıkması gerekmektedir. Ankara'da toplanacak basın kongresinde basın hayatının tüm sorunları çözüme kavuşmayacaktır. Ancak ilgili kongrede başarı elde edebilmek için gazetecilik mesleğinin ilke ve prensiplerinin belirlenmesi önem arz edecektir. Ayrıca basın hayatının gelişmesi için siyasal iktidarın da katkılarının olması gerekmektedir[133].

Türk gazeteciliği şu ana kadar hak ettiği destek ve katkıyı siyasal erkten görmemiştir. Bununla birlikte Türk gazeteciliğinin meslekî bir disiplini de bulunmamaktadır. Gazeteciler mesleklerini icra ederken halka doğru ve güvenilir bilgileri aktarmak için mevcut hükümetten yardım almak durumundadır. Nadi Basın Kongresinin basın hayatına siyasal ve sosyal alanlardan birçok fayda sağlayacağını, bu kongrenin Türk gazeteciliği için iyi bir başlangıç olacağını düşünmektedir[134].

Kami Oral'a göre dünyadaki gazetecilik tarihi incelendiğinde Türk gazeteciliğinin zorluklara rağmen en iyi şekilde çalıştığı görülecektir. Bu hususta Cumhuriyet gazetesi yazarı Yunus Nadi ile aynı görüştedir. Ona göre Basın Kongresi'nde asıl önemli konular göz ardı edilmektedir. Gazete satış rakamları dikkate alındığında Avrupa gazetelerinin hatta Bulgar ve Yunan gazetelerinin dahi Türk gazetelerinden fazla satış yaptığı görülecektir. O sebeple Oral, Türk gazetelerinin halini pekiyi görmemektedir. Batı basınının yüksek tirajlı olmasının nedenleri arasında kâğıdın ucuz olması, verginin az olması, okuyucuların fazla olması sayılabilir. Oral'a göre

[133] Nadi, a.g.m., s.1.
[134] Nadi, a.g.m., s.1.

Türk basınının gelişmesi ve ilerlemesi için gazete maliyetlerinin düşürülmesi, basına önem verilmesi gerekmektedir.[135]

Türk basını, asıl gelişimini Meşrutiyetten sonra göstermiştir. Ancak istibdat yönetimi ve uygulamaları nedeniyle gazeteye rağbet azalmış ve gazeteler sürüm bölgelerini genişletememişlerdir. Meşrutiyet'in ilanıyla oluşan özgürlük ortamında gazeteler yurdun en uzak köşelerine kadar ulaşarak halkın ruhuna hürriyet duygusunu yerleştirmişlerdir. Söz konusu durumdan hareketle basın özgür ve serbest olduğu ölçüde gelişir, denilebilir. Oral, Türk basınının gelişmesindeki önemli engellerden biri olarak basının gücünü ve önemini anlamayan devlet memurlarının yersiz hareketleri ve resmi dairelerin gazetelere havadis vermedeki çekingen davranışlarını görmüştür. Türkiye'de gazeteciliği, ulusa ve yurda yabancı bir kurum olarak gören memurların bakış açılarını değiştirmek için İsmet İnönü hükümeti çalışmalar yapmaktadır[136].

Ülkemizde çıkan gazetelerin okuyucu sayısı nüfusa göre oldukça azdır. Oral, gazeteyi *"gezici bir okul kürsüsü, çağı ve yeri olmayan bir öğretmen"* şeklinde tanımlamıştır. Oral'a göre gazetelerin temel sorunları şu şekilde sıralanabilir:
1-Maliyetler (kâğıt, mürekkep, harf, makine masrafları),
2-Çalışanların masrafları,
3-Dağıtım yapan çocuklardan kaynaklı sorunlar,
4-Posta kaynaklı sorunları,
5-Abonelerden ve ilanlardan alınamayan ücretler[137].

Bahsi geçen sorunlarla birlikte okuyucu söz konusu maliyetleri göz ardı ederek gazeteleri ücretsiz talep etmektedir. İlgili sebeplerden dolayı Türkiye'de gazetecilik yeteri düzeyde gelişememiştir. Birçok kişinin de bu maliyetleri görmezden gelircesine gazeteleri ücretsiz talep ettiklerinden yakınmaktadır. Ayrıca İstanbul gazeteleri ile vilayet gazeteleri kıyaslandığında gazete sayfa sayıları, okuyucu ve dağıtım bölgeleri bağlamında İstanbul gazetelerinin üstün olduğu görülecektir. Türk

[135] Kami Oral, "Bizim Kongre Toplanırken-1", *Ulusal Birlik*, (21 Mayıs 1935), s.1.
[136] Kami Oral, "Bizim Kongre Toplanırken-2", *Ulusal Birlik*, (22 Mayıs 1935), s.1.
[137] Kami Oral, "Bizim Kongre Toplanırken-3", *Ulusal Birlik*, (23 Mayıs 1935), s.1.

matbuatının gelişmesi için vilayet gazetelerine de gereken önem verilmeli ve vilayet gazeteleri desteklenmelidir[138].

İstanbul'da çıkan ve Anadolu'ya yayılan gazeteler, bin bir zorluklarla çıkarılan Anadolu gazetelerini zor duruma düşürmektedir. Söz konusu sorun gazeteciler arasında bir ayrım olarak düşünülmemelidir. Ancak Türk basını açısından Anadolu'da çıkarılan gazetelerin de varlığını devam ettirmesi elzemdir. İşte bu sebeple basının içinde bulunduğu durum kongrede ele alınmalı ve çözüm yolları aranmalıdır. Bir güç unsuru olarak dünya genelinde basına verilen değer Türk basını için de olmalı, Türk gazetelerinin sorunları elbirliğiyle çözüme kavuşturulmalıdır. Oral'a göre hükümetin katkılarıyla kongrede basın konusunda şu sorunlar için kararlar alınmalıdır:

1-Okuyucu sayısının arttırılması,
2-Gazetelerin ülkenin en ücra yerlerine kadar ulaştırılması,
3-Sayfa sayılarının düzenlenmesi,
4-Basım maliyetlerinin düşürülmesi[139].

Anadolu gazetesi, 25 Mayıs 1935 tarihini Türk Basın hayatı için bir dönüm noktası olarak görmektedir. Türk basının Türk devrimi içerisindeki varlığının ve değerinin bu kurultay ile anlaşılacağı düşünülmektedir. 25 Mayıs 1935 tarihi itibari ile de ulusal kurumlar arasında yer alacaktır.

Türk basını büyük değişimler ve gelişmeler yaşamış, Türk devrimi ile omuz omuza çalışmış, Büyük Önder'in buyruklarını yerine getirerek Milli Mücadele'ye büyük katkılar sağlamıştır.

Türk gazeteleri Avrupa gazeteleriyle kalite olarak eşdeğerde bulunmasına rağmen varlık olarak onlardan geri kalmıştır. Türk basınının varlığını devam ettirmesi, ilerlemesi, devrim içerisinde görevlerini yerine getirebilmesi için sorunların tespit edilerek çözülmesi gerekmektedir. O sebeple bahsi geçen sorunların çözüme

---

[138] Kami Oral, "Bizim Kongre Toplanırken-3", *Ulusal Birlik*, (23 Mayıs 1935), s.1.
[139] Kami Oral, "Bizim Kongre Toplanırken-4", *Ulusal Birlik*, (25 Mayıs 1935), s.1-2.

kavuşacağı yer Türk Basın Kurultayı'dır. Mevcut basın kanununda basın için zorluklar bulunmaktadır. Bununla birlikte basın hürriyeti konusundaki olumsuzlukların, kanunu kendilerine göre yanlış yorumlayanlardan kaynaklandığını ve ilgili sorunun kurultayda konuşulacağını düşünmektedir. Türk basını kendi işlerini düşünmek ve gerekeni yapmak imkânını veren Cumhuriyet idaresini saygıyla anmıştır[140].

3.2. Birinci Basın Kongresi Sırasında

Asım Us'a göre, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın çaba ve katkılarıyla Türk Basın Kurultayı'nın toplanması kararlaştırılmıştır. Kurultayın toplanmasını sağlayan Şükrü Kaya da bir dönem yazı ve basın işleriyle uğraşmış ve gazetecilik yapmıştır. Basın işlerinin kimi zaman hükümet ve devlet adamlarının gazete/gazetecilerden, kimi zaman da gazetecilerin hükümet ve devlet adamlarından şikâyet ettiği bir sorun olarak görülmektedir. Türkiye'de basın ve hükümet arasında bir bağ kurulamamıştır. Bunun temel sebebi olarak hükümet merkezinin Ankara'da bulunması ve basımevlerinin çoğunun İstanbul'da olması düşünülmektedir. Bu tür sorunların giderilmesi için bugüne kadar bir çaba sarf edilmemiştir. Bu sebeple basın kurultayı bir devrim, ileri bir adım olarak görülmektedir. Asım Us, kurultay ile birlikte hükümet ve basın arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesinin, hem hükümet hem basının özel ve genel menfaatlerine olacağı kanısındadır. Devrim hareketlerinin hükümet ve gazetecilerin el ele vererek çalışmasıyla olabileceğini, bunun için ilk basın kurultayında Türk ulusu için hayırlı kararlar beklediğini ifade etmektedir[141].

Zaman'a göre, İçişleri Bakanlığı ve Basın Genel Müdürlüğü istek ve girişimleri sonucunda Türk Basın Kongresi'nin yapılmasına karar verilmiştir. Bu girişim Türk hükümetinin basına değer vermeye başladığının bir göstergesidir. Hükümetle gazeteciler arasında kanuni çerçevede işlerin yürütülmesi olağan karşılanması gereken bir durumdur. Çünkü basın, tamamen başıboş bırakılacak bir alan değildir. Hükümet basına verilecek hizmetleri ilgili kurultay ile belirlemek istemektedir.

---

[140] *Anadolu*, "Türk Basın Kurultayı Toplanırken", (24 Mayıs 1935), s.1-3.
[141] Asım Us, "Basın Kurultayı", *Kurun*, (25 Mayıs 1935), s.1-2.

Memleket genelindeki tüm gazetecilerin bir araya gelmesi Türk basının tüm sorunlarına değinileceğinin göstergesidir. Bu noktada gazeteler ile ilgili olumsuzlukların yine sektör içindeki gazeteciler tarafından giderilmesi ve gazetelerin sorunlarına ortak çözümler üretilmesi son derece önemlidir. Zaman gazetesi, özellikle basın kanundaki ağır maddelerde değişiklik yapılmasını, basının ıslahı ve gelişiminin arttırılması için bir heyetin oluşturulmasını gerekli görmektedir[142].

Yaşar Nabi Nayır'a göre, büyük bir vatansever olan İsmet İnönü ilk Türk Basın Kurultayı'nda hava tehlikesi konusunu anlatmış ve bu konunun irdelenmesi için gazetecilere önemli bir sorumluluk yüklemiştir. İnönü söylevinde hava tehlikesi durumunu "*Havada beliren atmacaya karşı yavruları üzerine kanatlarını geren bir kuluçkaya*" benzeterek anlatmaya çalışmıştır. Türk yurdunun çetin mücadeleler sonucu kan dökerek, can vererek kazanıldığını, vatan savunması söz konusu olduğunda Türk milletinin her türlü fedakârlığı yapacağını, Türk ulusunun hava tehlikesine karşı gereken duyarlılığı göstereceğini belirtmiştir[143].

Şevket Bilgin'e göre, sevinç havası içinde toplanan Basın kurultayında, ulusal sorunlar konusunda Türk basınının duygusal ve titiz olacağını, basının gelişmesi için hükümetin sorumluluklarını yerine getireceğini vadetmesi umut verici bir durumdur. Basın zor şartlar altında çalışmaktadır. Bununla birlikte basın varlığını her koşulda devam ettirmesi gerekmektedir. Basının gelişmesini kolaylaştıracak tedbirler basın kurultayında ele alınmalıdır. Bilgin, devletin dördüncü kuvvet olarak gördüğü gazetelerin de verimli çalışması için desteklemesi gerektiğini düşünmektedir. Ona göre gazeteler bir devrim ve kültür okuludur. Türk Devrimi'nin başarılı olabilmesi için gazetelerin ülkenin her köşesine ulaşmasıyla mümkün olacaktır. Bunu gerçekleştirmek için basının önündeki sorunların kurultayda çözümlenmesi gerekmektedir. Bilgin, Başbakan İsmet İnönü'nün Türk basını ile verdiği demeçte basına olan inancının kendileri için bir güven kaynağı olduğunu belirtmektedir[144].

---

[142] *Zaman*, "Matbuat Kongresi", (25 Mayıs 1935), s.1.
[143] Yaşar Nabi Nayır, "Başbakanın Söylevi", *Ulus*, (26 Mayıs 1935), s.4.
[144] Şevket Bilgin, "İki kurultay Önünde", *Yeni Asır*, (27 Mayıs 1935), s.1.

Zaman gazetesi, Şükrü Kaya'nın basın kongresinin açılışındaki konuşmasında Türkiye'deki gazetecilik hayatını ve sonrasında gazeteciliğin günümüzdeki durumunu değerlendirmiştir. Zaman gazetesi kendilerinin defalarca zikrettikleri gazetecilik ile ilgili sorunların İçişleri Bakanı tarafından dile getirilmesinin gazeteciler adına memnuniyet verici olduğunu ifade etmiştir. Adı geçen gazeteye göre Şükrü Kaya geçmişte gazetecilikle uğraşması dolayısıyla Türk gazetelerinin bugünkü halini en az bir gazeteci kadar iyi görmekte ancak tüm fedakârlıklara rağmen gazetelerin acınacak bir halde bulunduklarını ilan etmektedir. Türk basınının yaşaması, gelişmesi ve ilerlemesi için önündeki sorunların çözülmesi, basın kanundaki engellemelerin ve zorlukların kaldırılması gerekmektedir. Bu sorunların çözüm yeri de Türk Basın Kurultayı görülmektedir[145].

Son Posta gazetesi Basın Kongresi sonrasında kongre ile ilgili gözlemleri küçük anektodlar halinde mizahi bir dille aktarmıştır. Kongre ile ilgili yapılan önemli eleştirilerden biri kongrede tartışılan konular ile konuşmalar arasında bir bağlantının olmaması, konuşmacıların tabiri caizse havadan sudan konulardan bahsetmesidir. Bunun yanında Refik Ahmet basın kurulunun kurulma aşamalarını açıklamıştır. Ancak söz konusu süreç çok uzundur. O sebeple Son Posta gazetesi bu durumu Nasrettin Hoca'nın *"Bizim bildiğimiz dedi, iyi iş Altı ayda çıkardı. Bu onu da geçti!*" nüktesiyle dile getirmiştir. Sağlıklı bir şekilde çözüme kavuşturulamayan sorunlardan biri de İstanbul Matbuat Cemiyetinin kasasındaki paraların ne olacağı hususudur. Bu konuda söz alan Necip Ali bu paraların kullanımının İstanbul Matbuat Cemiyetinde olduğunu ifade etmiştir: *"İster merkeze devreder, ister üyelerine dağıtır, ister bina yapar istemezse bir başka hayır yolunda harcar."* diyerek konuyu kapatmıştır. Ziya Gevher ise gazeteciliğin yükseltilmesi konusunda gazetecilerin cahil oldukları kanaatinin haksız ve yersiz olduğunu sade diplomalı olmanın yeterli görülemeyeceğini şu sözlerle ifade etmiştir: *"Bu itibarla, mademki keramet diplomada görünüyor, bizler de birer alleme vesikası edinivereli*m*."*[146]

---

[145] *Zaman*, "Gazetecilik tabii şartlarla yükselir!", (27 Mayıs 1935), s.1.
[146] Son Posta, "Basın Kurultayı Sona Ererken", (29 Mayıs 1935), s.1-11.

İlgili yazısının son bölümünde, Şükrü Kaya'nın kapanış konuşmasını bitirmesinin ardından, katılımcılar dağılmıştır. Ancak bir müddet sonra kongre esnasında fazla söz fırsatı bulamayan Kitapçı Naci'nin boş salona kürsüde konuşma yaptığı görülür. Bu olay görme problemi yaşayan Kitapçı Naci'nin kongrenin devam ettiğini düşünmesi sonucunda yaşanmıştır[147].

Peyami Safa, Basın kongresinde ele alınan konular incelendiğinde gazetecilikle ilgili konuşulan ve görüşülen meselelerden birinin de hükümetin titizlikle üzerinde durduğu "*Gazetelerin kalitesi*" konusu olduğu görülecektir. Gazetelerin kalitesi arttıkça okuyucuların kültür seviyesi yükselecektir. Bu noktada gazetelerin kalitesi ile okuyucuların kültür seviyesinin eşdeğerde olduğu söylenebilir. O sebeple okullara önemli görevler düşmektedir. Ayrıca memleketin kültür düzeyinin topyekûn yükselmesi için gazetecinin okuyucu ile arasında bir kürsü mesafesi kurması gerektiğini düşünmektedir[148].

Peyami Safa, "*Fikir madrabazları*" başlıklı köşe yazısında**,** Gazetecilik yapan üç tip insanın gerçek gazeteci olmadığına değinir. Gazeteciliği sadece bir kumar olarak görenler, üç beş bin lira ayırarak Babıali'de gösterişli yazıhaneler açmaktadır. Söz konusu gazeteciler iyi muharrir, geniş kadro, büyük afiş ve parlak kâğıtlarla çıkardıkları gazetelerle zarar ederek gazeteciliğin bir kumar olmadığı dersini almışlardır. Buradan da anlaşılacağı üzere gazetecilik bir kumar aracı değildir. İkinci insan tipi gazeteciliği sadece bir alışveriş olarak görmüşlerdir. Bu tip gazetecilerin hiçbir fikri yoktur. Bunlar yazıcılardan topladıkları yazılar ve fikirler ile giriştikleri gazetecilikte başarılı olamamışlardır. Üçüncü insan tipi meslekte yetişmedikleri halde gazeteciliği teknik bir iş olarak görmüşlerdir. İlgili gazeteciler en gösterişli, en parlak, en biçimli mecmualar çıkarmalarına rağmen tutunamamışlardır[149].

---

[147] *Son Posta*, "Basın Kurultayı Sona Ererken", (29 Mayıs 1935), s.11.
[148] Peyami Safa, "Gazetelerin Kalitesi", *Tan*, (28 Mayıs 1935), s.2.
[149] Peyami Safa, "Fikir Madrabazları", *Tan*, (29 Mayıs 1935), s.2.

Gerçek gazeteci sadece haber ve fikir satmaz. O aynı zamanda bir fikir sahibidir. Böylece gerçek gazetecinin bir kitapçıdan veya fikir devşiren madrabazlardan farkı ortaya çıkar[150].

Peyami Safa, "*Bir Fikir ve İki Söylev*" yazısında, Ankara'daki Basın kongresindeki konuşmalarında Şükrü Kaya ve Recep Peker'in Türk devrimini ilerleyişini Kemalizm'in ışığında ve dogmalara göre değil zamanın gereklerine göre hareket etme ortak fikri etrafında toplandığını, bundan duyduğu memnuiyeti dile getirmektedir[151].

3.3. Birinci Basın Kongresi Sonrasında

Sadri Ertem'e göre Basın Kurultayında gazetelerin kaliteye üstün bir değer vermesi fikri çok hızlı bir şekilde kabul görmüştür. Bu husus boş ve hafif yazılara duyulan nefreti göstermektedir. Özellikle son yüzyılın içinde ekonomik düzeyi yeterli olmayan insanlar arasında boş ve hafif yazılar rağbet görmüş ve bu durum gazetecilikte kalitenin önüne geçmiştir. Gazetecilikte kalitenin düşmesinin temel nedeni aslında kaliteli yazı yazan gazetecilerin ağır çalışma şartları sonrasında dinlenmeye fazla zaman ayırmasıdır. Böylece gazeteler içi boş yazılarla dolmuştur. Milliliğe, yeniliğe, modern düşünceye ve bilgiye hasret kalan milletin bütün emelleri ile yüzyılların boş bıraktığı düşünce işi de basının üstüne kalmaktadır. O sebeple kalite gazetecilik kurultayda uzun yıllar beklenen bir sevgili gibi karşılanmıştır[152].

Fuat Duyar, Ankara'da toplanan Türk Basın Kurultayı'na İstanbul Basın Delegeleri olarak katılan grubun görüşlerine yer vermiş, Ankara dışından kurultaya katılan gazetecilerin görmüş olduğu konukseverlik ve sevginin en üst seviyede olduğu dile getirmiştir. Fuat Duyar ilgili yazısında Cumhuriyet Hükümetinin basının ilerlemesi ve yükselmesi için her şeyi yapmaya hazır gördüklerini söylemektedir. Bununla birlikte gazeteciliğe gereken değerin verileceğini, görevlerini yaparken güçlük çıkarılmayacağını, memleket meselelerinin daha açık olarak yazılacağını,

[150] Peyami Safa, "Fikir Madrabazları", *Tan*, (29 Mayıs 1935), s.2.
[151] Peyami Safa, "Bir Fikir ve İki Söylev", *Tan*, (30 Mayıs 1935), s.2.
[152] Sadri Ertem, "Kalite gazeteciliği", *Kurun*, (30 Mayıs 1935), s.3.

düşüncelerin gazete sütunlarında tartışılacağını ifade etmiştir. Bütün bunlardan hareketle hükümetin de gazetecilere tavsiye ettiği doğrultuda gazeteciler yazılarında soğukkanlı ve geniş yürekli olarak davranacaklardır[153].

Ercümend Ekrem Talu'ya göre Ankara Basın Kongresi ile gazetecilik, Cumhuriyet rejimi altında şeref ve itibar kazanmıştır. Bu durumun gerçekleşmesini sağlayan ana unsur Başbakan'ın ve İçişleri Bakanı'nın sözleridir. Ercümend Ekrem Talu, Ankara Basın Kongresi'nde geçirdiği zamanı hayatının güzel ve en iç açıcı yolculuğu olarak tanımlamıştır[154].

Ali Naci Karacan Basın Kurultayı yazısında, Türk basını tarihinde yeni bir çağın başlangıcı olacağını düşünmektedir. Karacan işbirliği komisyonuna katılımın yüksek olduğunu, gazete delegelerinin hükümet ve parti temsilcilerinin de bulunduğunu ve gazetecilerin dertlerini çekinmeden, gizlemeden söylediklerini belirtmektedir. Aynı ölçüde Cumhuriyet hükümeti ve Halk Partisi temsilcilerinin sorunlara çözüm arayışlarıyla karşılık verdiklerini dile getirmektedir. Kurultayın diğer çalışma komisyonlarında da benzer durumlarla karşılaşıldığı kanaatine varıldığı *" işte bu sefer, galiba bu gazete derdi düzeliyor, düzelecek !"* sözleriyle anlaşılmıştır. Basın birliğinin kurulması kararının alınması bunun en önemli adımı olarak düşünülmektedir[155].

Basın Kurultayı sonrasında kurultaya başkanlık eden Şükrü Kaya'nın şehir lokantasında verdiği ziyafet, ortamdaki samimi atmosfer ve özellikle Başbakan İsmet İnönü'nün *"Arkadaşlar siz de, biz de hep aynı davanın yolcularıyız. Demek birbirimize lazım adamlar olduğumuz için, birbirimize şirin görünmeliyiz. Eğer biraz soğukkanlı, hele bir parça geniş yürekli olursak daima birbirimizi sevmemize hiçbir engel yoktur!"* sözü Türk gazeteciliğine verilen önemin açıkça bir ifadesi olmuştur[156].

---

[153] Fuat Duyar, "İstanbul gazetecilerinin Ankara intibaları", *Cumhuriyet*, (30 Mayıs 1935), s.7.
[154] Ercümend Ekrem Talu, "Kongre dönüşü", *Cumhuriyet*, (30 Mayıs 1935), s.3.
[155] Ali Naci Karacan, "Basın Kurultayında", *Tan*, (30 Mayıs 1935), s.1-6.
[156] Karacan, a.g.m., "Basın Kurultayında", *Tan*, (30 Mayıs 1935), s.6.

Karacan, gerçekleşen samimi havanın kendisinde genç Cumhuriyet'in yurda daha çok hizmet edecek basını doğuyor düşüncesine kapıldığını ifade etmektedir. Gazetecilerin en büyük sevinci Atatürk'ün Dolmabahçe'den gönderdiği telgrafta, takdir ve sevgilerini iletmesi olmuştur. Birinci Basın Kongresi'nin önemini *"25-27 Mayıs 1935, yalnız Türk basını değil o basının anası olan Türk İnkılabı tarihinde de yeni bir atılış tarihi olarak kalacaktır."* sözleriyle dile getirmiştir[157].

Birinci Basın Kongresi öncesinde, esnasında ve sonrasında basında yer alan yorumlara baktığımızda, Türk Basının böyle bir kongreye ihtiyacı olduğu vurgulanmış ve genel manada sorunlar belirtilmeye çalışılmıştır. Özellikle hükümetten böyle bir teklifin gelmesi basın camiası tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

Kongreye basın ile uğraşan her kademeden çalışanların temsilcilerinin çağrılması, kongrenin kapsamını ve içeriğini geniş tutmuştur. Böylece basın bir bütün olarak ele alınmaya çalışılmıştır.

Yorumların geneline baktığımızda siyasilerin katılımları, davranışları ve söylemlerinin samimi olduğu vurgusu yapılmıştır. Bu tutumun gazeteciliğe değer verildiğinin bir göstergesi olduğu düşünülmüştür.

Gazeteciler olarak kendi öz eleştirilerine değinilen yorumlarında ise basın ve özellikle gazetecilikle ilgili sorunlar, sıkıntılar, mesleki eksikliklere yer verilmiştir. Gazeteciliğin kendi iç dinamiklerinden kaynaklı sorunlara değinilmiştir.

[157] Ali Naci Karacan, "Basın Kurultayında", *Tan,* (30 Mayıs 1935), s.1-6.

4. SONUÇ

Günümüzde basın dördüncü güç olarak kamuoyu oluşturmada etkisi hızla artan bir unsurdur. Gazeteler ise tirajları ve baskıları düşse de dijital yayınlarla etkilerini devam ettirmektedir. Bu gücü kullanmak isteyen iktidar ve muhalefet cepheleri kendi düşüncelerine sahip basını kullanmaktan çekinmemektedir.

II. Mahmut'la beraber başlayan Türk gazeteciliği, I. ve II. Meşrutiyet dönemlerinde hızlı gelişiminin yanında toplum üzerindeki etkisini de arttırmıştır. Bu etkinin mevcut yönetimleri rahatsız ettiği durumlarda sansür uygulamalarına maruz kalınmış, cezalandırmalar karşısında birçok aydın ve gazeteci yurt dışına kaçmıştır. Birçok dergi ve gazete yurt dışında yayım hayatlarına ve muhalefetlerine devam etmiştir. Yine bu dönemde gazetecilikle ilgili ilk örgütlenmeler kurulmuştur.

Milli Mücadeleyi destekleyen ve İstanbul Hükümetini destekleyen basın olarak I. Dünya Savaşı sonrasında şekillenen Türk Basını çok zor şartlar altında yayım hayatını sürdürmüştür. Anadolu'daki bu mücadelede halkın bilinçlendirilmesi ve istiklalin kazanılmasında basınının katkısı büyük olmuştur.

Cumhuriyetin ilanından sonra yaşanan siyasi gelişmeler, rejime karşı olaylar olarak değerlendirilmiş ve bağlantısı olduğu düşünülen kesimlerin tamamı, basın mensupları ve gazeteciler ağır şekilde cezalandırılmışlardır.

Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulmasıyla muhalif basında kıpırdanmalar görülse de adı geçen partinin kısa sürede kapanmasıyla birlikte basın yeniden CHP çizgisine girmiştir.

Tek parti döneminde basın, CHP hükümetinin güdümünde ve sıkı kontrolünde olmuştur. Bu dönemin kurumlarından biri olan Matbuat Umum Müdürlüğü de hükümetin emirleri doğrultusunda basının tek ses olmasını sağlamaya çalışmıştır.

Basını kendine bağlı kılmak ve yönlendirmek isteyen CHP hükümeti, birçok gazete sahibini de kendi bünyesinde milletvekili olarak toplamıştır.

Gazetecilerin ihtiyacı olan kağıt ve gelirlerin karşılanması için yapılacak yardımlarda resmi ilanların hükümete bağlılıklarına göre değerlendirilmesi, birçok gazetenin hükümet güdümüne girmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Türk basını bu dönemde, yeni rejimin dinamiklerini ve Kemalizm'i geliştirici fikirler ve politikalar üretmek yerine tek parti (CHP) hükümetlerinden gelen yönergeleri ve talimatları tartışmasız topluma aktarma görevi yapmışlardır.

CHP yönetiminin basına yönelik baskıcı tutumu, gazetelerin kendi varlıklarını devam ettirebilmek ve üzerlerindeki bu baskıdan kurtulabilmek için siyasi yazılardan, polemiklerden olduğunca uzak durmalarına sebep olmuştur.

Birinci Basın Kongresi'ne davet edilen delegelere bakıldığında resmi gazete ve mecmuaların temsilcileriyle birlikte özel gazete ve mecmuaların temsilcilerinin de yer aldığı görülecektir.

Kongrede alınan kararların takibi veya ne oranda gerçekleştiği bir başka çalışmanın konusu olacağını ve çalışmamızın süresine sığmayacağını belirtmek isteriz.

Birinci Basın Kongresi'nin genel toplanma amacı; devletin bir kurumu ve hükümetin yönlendirdiği Basın Genel Direktörlüğü ile Türk basını arasındaki ilişkileri ve görevlerini düzenlemek, basının kendi içerisindeki sorunların tespiti ve bunların çözüm yollarını belirleyerek mesleğin ilerleyişini sağlayacak tedbirleri almak olarak özetlenebilir. Gelinen noktada ise kongrenin en belirgin sonucu şüphesiz Türk basınının rejime sorgusuz bağlılığını bildirmesi olmuştur.

Birinci Basın Kongresi tüm yönleriyle incelendiğinde kongrenin Türk basın tarihinde önemli bir yere sahip olduğu görülecektir. Birinci Basın Kongresi'ni iki yönüyle değerlendirmek, sonuçları açısından daha anlaşılır olacaktır. Birinci yönü gazetecilik mesleği, çalışanların sorunlarının ortaya konulması ve çözüm önerilerinin masaya konulması olmuştur. Bu noktada daha çok kendi içinde görüşmeler ve tartışmalar yapılmış ve kararlar alınmıştır. Genel olarak gazetelerin kalite gazeteciliğine

dönmesi için çalışmaları, sayfa sayıları ve gazete boyutlarının belirlenmesi, bununla birlikte basında birliği sağlayacak bir kurumun yani Basın Birliği'nin kurulması kararı kongrenin bir diğer önemli sonucu olmuştur.

İkinci yönü ise daha çok siyasal olarak ki asıl olan bu noktada rejim yani CHP hükümetinin, basını tam anlamıyla ve her yönüyle kendi güdümünde görevlendirmesi olmuştur. Hükümetin çok yönlü katılım sağladığı bu kongrede ve görev aldıkları komisyonlarda yaptıkları konuşmalarda Kemalizm'in, devrimlerin esasen CHP programlarının desteklenmesi ve bunun halka ulaştırılmasının basına asli görevi olarak dikte ettirilmesi olmuştur.

Kongreye dışarıdan sunulan raporların içerikleri kongrede görüşülen ve alınan kararların benzerlik gösterdikleri söylenebilir. Özellikle kantite (nitelikli-kaliteli) gazetecilik anlayışı bunlardan birisidir. Raporlarda gazetelerin içerikleri ile toplum eğitimi ve psikolojisi üzerinde etkili olduğundan bahsedilmiştir. Gazetelerin yazılarında toplumun genelinin anlayabileceği sade ve öz Türkçe kullanması gerekliliği vurgulanmıştır. Bu da Dil Devrimi'ni destekleme noktasında gazetelere bir görev olarak verildiğinin göstergesidir.

Bu raporları hazırlayanların, gazetelerin toplum üzerindeki etkisini kendi uzmanlıkları çerçevesinde değerlendirmeye çalıştıkları, gazetelerin haber ve içeriklerinde hassasiyet göstermeleri gerektiğini vurguladıkları görülmüştür.

Gerek Kongrede yapılan protokol konuşmalarında gerekse sonrasındaki gezi ve davet konuşmalarında hükümet yöneticilerinin (CHP), gazeteciler ile samimi olarak ilgilendikleri, sorularına cevaplar verdikleri görülmektedir. Söylemlerinde Cumhuriyet öncesi dönemde basın hürriyetinin olmadığı ve ağır sansürün uygulandığından bahsedilmiştir. Cumhuriyet döneminde ise basın hürriyetinin olduğu dile getirilmiş, sansür uygulamaları ve gazetecilerin yargılanması ve cezalandırılmaları ile ilgili sözler çok fazla sarf edilmemiştir. Kongrede alınan kararların takipçisi ve uygulayıcısı olduklarını dile getirmişlerdir. Esasen bu dönemde tek parti hükümeti ve yönetimi tüm alanlarda olduğu gibi basın üzerinde de

ağırlığını koymuştur. Muhalefet yapacak ne bir gazete ne de bir gazeteci de kalmamıştır.

Kısaca Birinci Basın Kongresi ile tek parti hükümeti (CHP) amaçladığı ve istediği şekliyle basını kendi güdümünde yönlendirmeye devam etmiştir. Hükümet Basın Birliği'nin kurulması ve şubelerinin açılması kararıyla basın üzerindeki denetimini daha güçlü hale getirmiştir.

Sonuç olarak Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren basın ile Tek parti yönetiminin ilişkilerinde, rejimin ve devrimlerinin toplum tarafından benimsenmesi basına bir görev olarak yüklenmiş; ancak yönetime karşı farklı ve aleyhte görüşlerin ortaya çıkması kaygısıyla basın daima kontrol edilmek istenmiştir.

Cumhuriyet dönemi Türk basınına bakıldığında dikkati çeken en önemli özellik yeni rejimin programındaki modernleşmeyi amaçlayan uygulamalar ile inkılâpların, Türk toplumu tarafından bilinmesi, öğrenilmesi, kabullenilmesi ve uygulanması için basının bir araç olarak kullanılması olmuştur. Bunun yanında muhalif basına olumlu bakılmamış çıkarılan kanunlarla sıkı bir sansür uygulanmış ve gazeteciler kurulan İstiklal Mahkemeleri'nde yargılanmış ve ağır bir şekilde cezalandırılmıştır.

Kurultayda demokrasi, çok partili hayat talebi dile getirilmemesi bir eksikliktir. Ancak tek parti yönetiminin bütün ağırlığını hissettirdiği bu dönemde bunların dile getirilmesinin imkânsız olduğunu -iktidar izin vermedikçe- belirtmekte fayda vardır.

Özelikle bilim uzmanlarının hazırladığı raporlarda basın ve toplum psikolojisi üzerine değinildiği ve önerilerin bugün hala geçerliliğini koruduğu gözlenmektedir.

Birinci Basın Kongresi'nde basın hürriyeti ile ilgili bir bilgiye rastlanmamaktadır. Basın hürriyeti konusuna A. Şükrü Esmer ve Kami Oral değinmiş, her ikisinde basın hürriyeti ile ilgili kısa düşünceleri yazıları içinde kaybolmuştur. Anadolu gazetesi basın hürriyetinin olmadığını ima etmiş, bunun kaynağının kanunun yanlış yorumlanması olduğunu savunmuştur. Bir umut olarak Basın Kongresinde bunun

konuşulacağını ima etmiştir. Basın hürriyeti dışında okuyucu, vergi, sayfa sayısı, malzeme vs. gibi konularda kongrenin başarılı olup amacına ulaştığı söylenebilir.

Dikkat çeken bir nokta, kongrede konuşma yapan başbakan basınla ilgili gerçek anlamda bir şeyler söylememiş Basın gündemi ile ilgisiz olan hava tehlikesine dikkat çekmiştir.

Kontrol altında tutulan ve tek parti ideolojisi çizgisinin dışında yayın yapması engellenen basından basın hürriyeti ile ilgili daha fazla bir şey beklemek doğru değildir.

KAYNAKÇA

ARŞİV

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi

KİTAPLAR

ATATÜRK Mustafa Kemal, *Nutuk*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2015.

ATABAY Mithat, *Türk Basın Tarihi*, Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul 2015.

AYBARS Ergün, *İstiklal Mahkemeleri*, Zeus Kitabevi Yayınları, İzmir 2006.

Basın Genel Direktörlüğü, *Birinci Basın Kongresi*, Devlet Basımevi, İstanbul 1936.

BAYKAL Hülya, *Türk Basın Tarihi 1831-1923 (Tanzimat-Meşrutiyet-Milli Mücadele)*, Afa Matbaacılık, İstanbul 1990.

DEMİRÖZ Aydın, *Bir Şehrin Kısa Öyküsü Çankırı Basın Tarihi*, Kayıkçı Ofset, Çankırı 2019.

GEVGİLİLİ Ali, *Türkiye'de Yenileşme Düşüncesi, Sivil Toplum, Basın ve Atatürk*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 1990.

İNUĞUR Mehmet Nuri, *Basın ve Yayın Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul 1982.

İSKİT Servet, *Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları*, Basım-Yayın Umum Müdürlüğü, Ankara 1943.

KABACALI Alpay, *Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın*, Literatür Yayınları, İstanbul 2000.

KOCATÜRK Utkan, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Atatürk Araştırma Merkezi, Semih Ofset, Ankara, 1999.

KOLOĞLU Orhan, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2020.

MARDİN Şerif, *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri 1895-1908*, İletişim Yayınları, İstanbul 2017.

NÜZHET Selim, *Türk Gazeteciliği*, İstanbul Matbuat Cemiyeti, Devlet Matbaası, İstanbul 1931.

ORAL Fuat Süreyya, *Cumhuriyet Basın Tarihi: 1923-1973*, Sanayii Nefise Matbaası, İstanbul 1973.

ÖYMEN Altan, *Atatürk Dönemi Basın Özgürlüğü*, Gazeteciler Cemiyeti Yayını, İstanbul, 1982.

TOPUZ Hıfzı, *100 Soruda Basın Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973.

TORUK İbrahim, *Gutenberg'ten Dijital Çağa Gazetecilik*, Literatürk Yayınları, İstanbul 2008.

ULUSKAN Seda Bayındır, *Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2010, s.117.

MAKALELER – TEZLER - BİDİRİLER

CUNBUR Müjgan, "Basın Yayın ve Kitap", *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, cilt: 5, sayı: 11, Ankara 1988, ss. 405-434.

DEMİRTAŞ Bahattin, "Türk Basınındaki Yansımalara Göre Serbest Cumhuriyet Fırkası ve 1930 Yerel Seçimleri", *Ekev Akademi Dergisi*, yıl:22, sayı: 73, Kış 2018. ss.303-315.

İSLAM İbrahim, "Milli Mücadeleye Muhalif Bir Gazete : Ferda", *Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı: 12, 2009, ss. 158-174.

KILIÇ Sezen, "Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Gelişmeleri Basının Yorumlayışı (1923-1926)", *Atatürk araştırma Merkezi Dergisi*, cilt: XXIV, sayı: 70, Mart 2008, ss. 149-194.

KÖSEDAĞ Mehmet Sena, "Sıkı Yönetim Dönemlerinde Türk Basını", *Selçuk İletişim Dergisi*, cilt: 12, sayı: 1, 2019, ss. 475-501.

NİSAN Fatma, "Kadro ve Büyük Doğu Dergilerinin Cumhuriyet Sonrası İnkılâpları Çerçevesinde Modernleşmeye Bakış Açıları ve Basın İlişkileri", *Selçuk İletişim Dergisi*, cilt: 8, sayı: 4, 2015, ss.187-214.

ÖZLÜ Zeynel, "1920 İstanbul Matbuat Cemiyeti Kongresi'nin Türk Basınının Gelişimindeki Rolü ",[Bildiri] *Türk Basın Tarihi*, I. Cilt, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2018, ss. 637- 658.

ÖZTÜRK Ahmet, "Cumhuriyet Öncesi Dönemde Türk Basının Gelişimi ve Özgürlük Çabaları", *Marmara İletişim Dergisi*, cilt:7, sayı: 7, İstanbul 1994, ss.63-78

SAYIM Bahar, "Mücadele Ekseninde Mizah ve Basın", *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, cilt: 3, sayı: 2, Ağustos 2019, ss. 296-308.

TURAN Murat, "Türkiye'de Kemalist Basının Gelişim Aşamaları ve Birinci Basın Kongresi (1935)", *BELGİ Dergisi*, cilt: 2, sayı: 20, Yaz 2020/II, ss. 2511-2535.

ÜSTÜN Hasan, "Türkiye'de Gazete Dağıtımını Yaygınlaştırma Girişimleri (1930-1945), *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, sayı: 34, 2008, ss. 114-125.

ÜZEN İsmet, *Birinci Dünya Savaşı'nda Kanal Seferleri (1915-1916)*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, İstanbul 2007.

BASIN

Akşam
Anadolu
Cumhuriyet
Haber
Halkın Sesi
Kurun
Milliyet
Son Posta
Tan
Türk Dili
Türk Sözü
Ulus
Ulusal Birlik
Yeni Asır
Yeni Yol
Zaman
TC. Resmi Gazete

Ek.1. Türkiye Basın Kongresi Talimat-Ruznamesi

. DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

T.C.
DAHİLİYE VEKÂLETİ
Matbuat Umum Müdürlüğü

Sayı : 95/1477 Ankara : 24 Nisan 1935

TÜRKİYE MATBUAT KONGRESİ

TALİMAT-RUZNAME

1.- 2474 nümerolu Matbuat Umum Müdürlüğü Teşkilât Kanununun 1 inci maddesinin "E" fıkrası mucibince Matbuat Kongreleri toplamakla muvazzaf olan Matbuat Umum Müdürlüğü, İlk kongreyi 25 Mayıs 1935 cumartesi günü saat 15 te Ankara'da toplamaya muvafık görmektedir.

2.- Aşağıda yazılı ruzname maddelerinden de anlaşılacağı üzere bu kongre bütün Türk matbuatını pek yakından alâkadar eden müşterek işlerin birlikte tetkikini ve bazı müsbet kararlara bağlanmasını temin edecektir.

3.- Kongre, aşağıdaki mürahhasların toplanmasile teşekkül edecektir:

A.- Gündelik (hususî, haftada bir tatil yapan gazeteler de gündelik sayılır) gazete er sahipleri veya gazeteler namına gönderilecek birer mürahhas,

B.- Her Vilâyet Merkez ve mülhakatında haftada üç veya daha az çıkan siyasi ve hususî gazeteler namına kendi aralarından seçecekleri birer mürahhas,

C.-Her vilâyette çıkan gayrî siyasî gazete ve her türlü mecmuaların mesleklerine göre ayrılan grupler için de birer mürahhas,

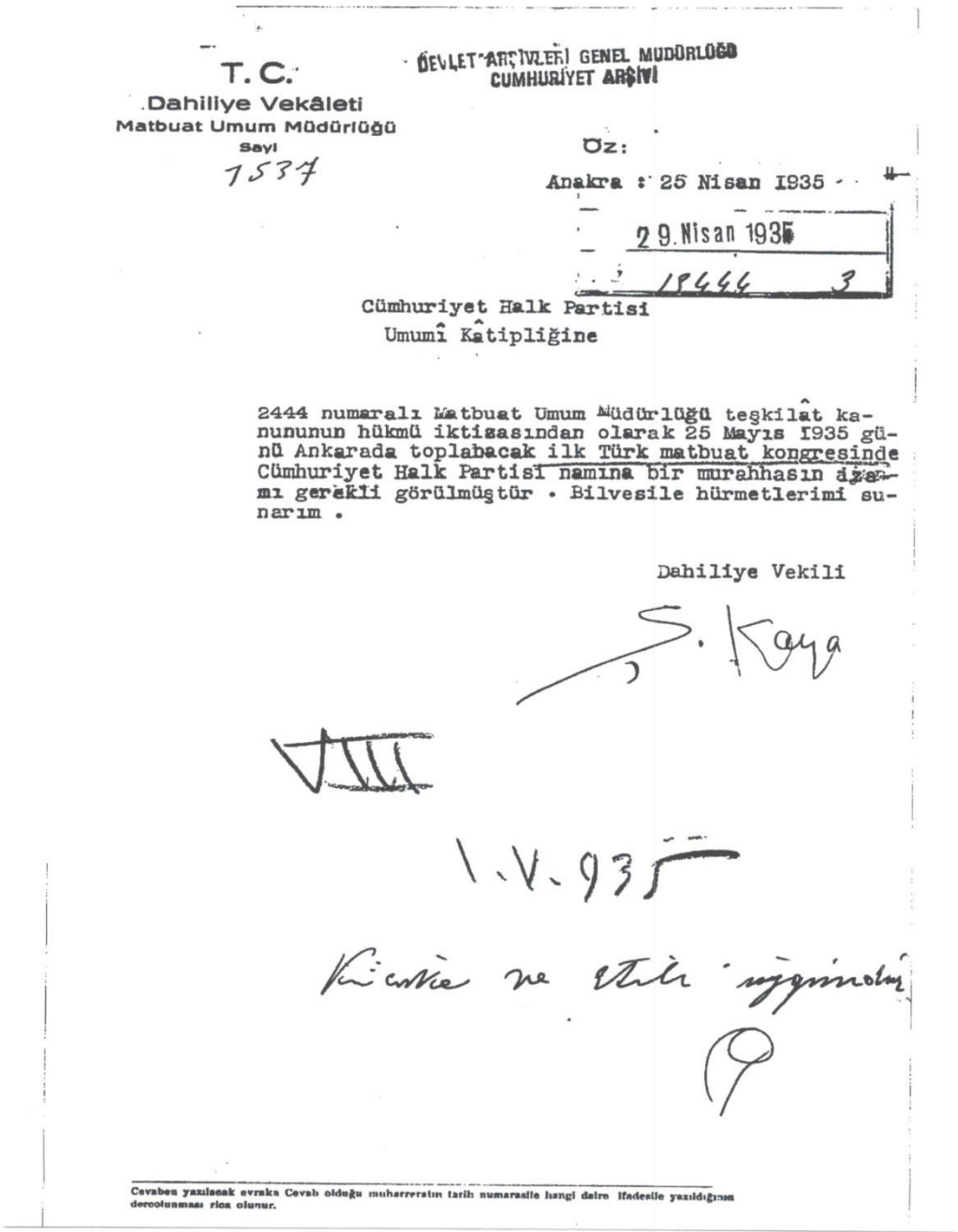
D.- Her vilâyetten türkçe olmıyan gündelik gazetelerin dillerine göre ayrılacak gruplar için birer mürahhas,

E.- Basın Kurumu Başkanı,

F.- Basın Kurumundan seçilecek iki mürahhas (bu mürahhaslardan biri serbest muharrirlerden, biri de istihbarat işile meşgul olanlardan olacaktır),

./.

Ek.2. Matbuat Umum Müdürlüğünün Birinci Basın Kongresine katılmak üzere CHP'ni temsil edecek bir murahhas isminin talep edildiği yazı.

T. C.
Dahiliye Vekâleti
Matbuat Umum Müdürlüğü
Sayı
1537

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Öz:

Ankara : 25 Nisan 1935

29.Nisan 1935
18444 3

Cümhuriyet Halk Partisi
Umumî Kâtipliğine

2444 numaralı Matbuat Umum Müdürlüğü teşkilât kanununun hükmü iktisasından olarak 25 Mayıs 1935 günü Ankarada toplabacak ilk Türk matbuat kongresinde Cümhuriyet Halk Partisi namına bir murahhasın izamı gerekli görülmüştür . Bilvesile hürmetlerimi sunarım .

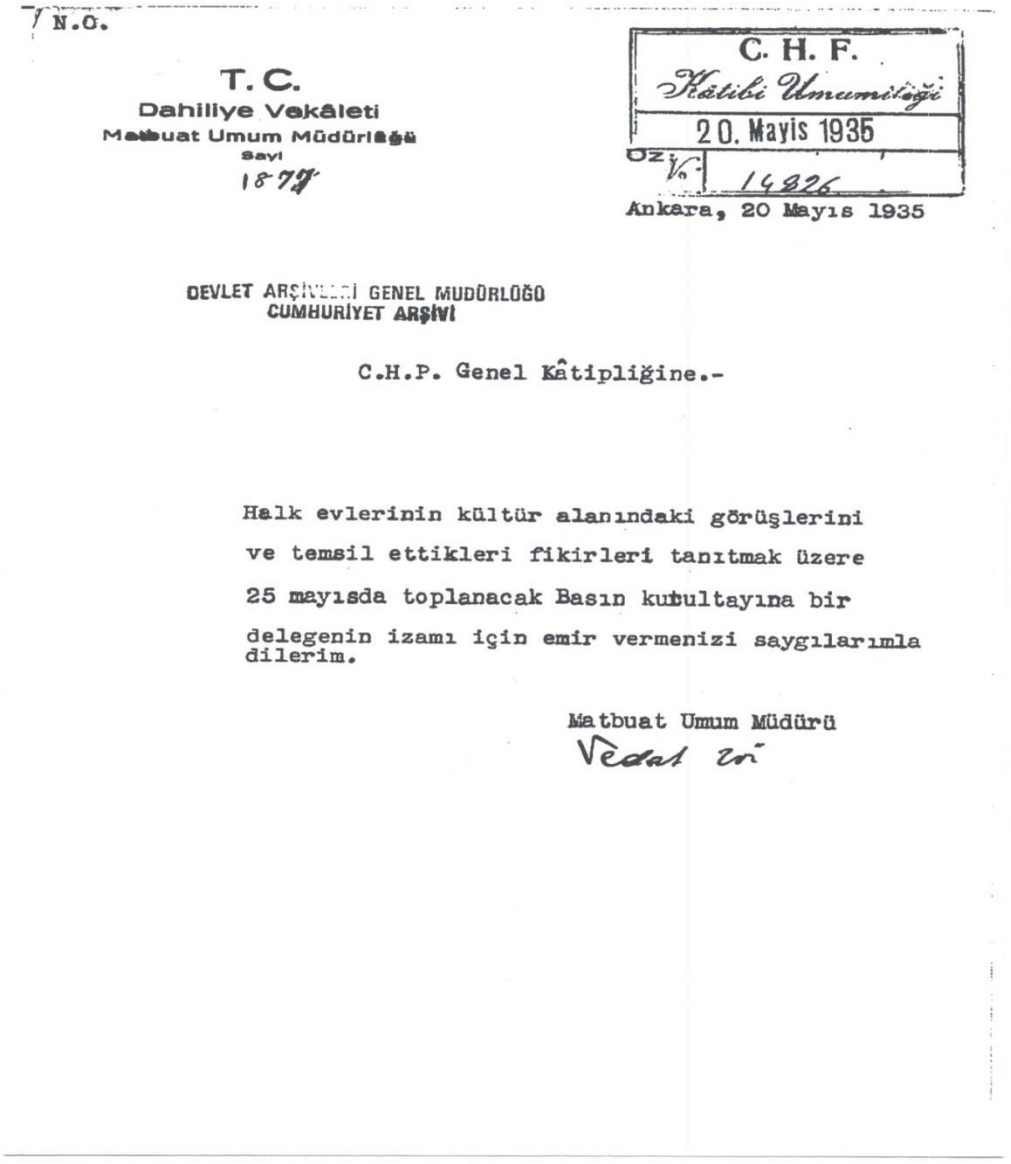
Dahiliye Vekili

S. Kaya

1.V.935

Cevabın yazılacak evraka Cevab olduğu muharrerâtın tarih numarasile hangi daire ifadesile yazıldığının dercolunması rica olunur.

Ek.3. Matbuat Umum Müdürlüğünün Birinci Basın Kongresi'ne katılmak üzere Halkevlerini temsil edecek bir delegenin isminin talep edildiği yazı.

T.C.
Dahiliye Vekâleti
Matbuat Umum Müdürlüğü
Sayı
1877

C. H. F.
Kâtibi Umumiliği
20. Mayis 1935
Öz. No. 14826

Ankara, 20 Mayıs 1935

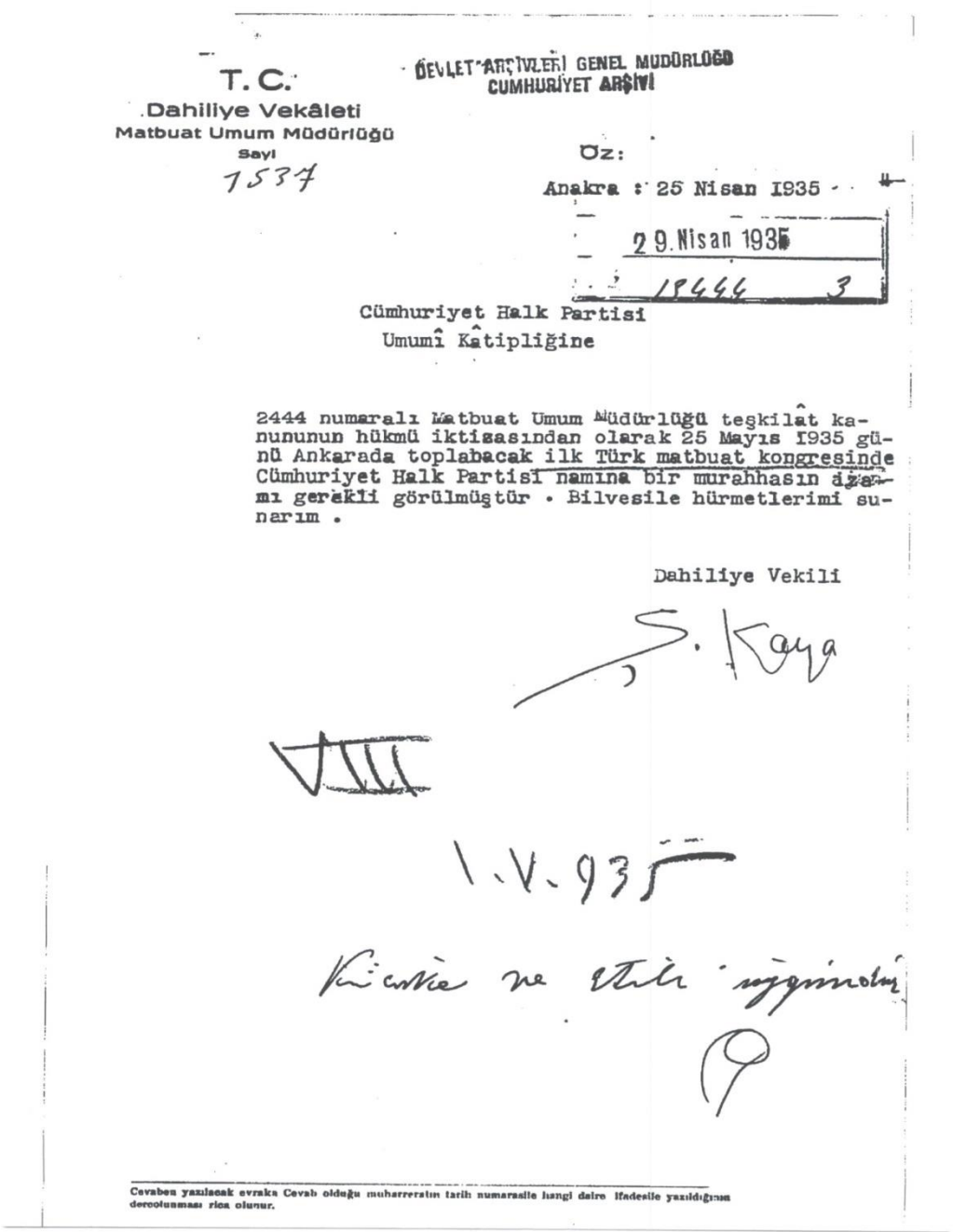
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MUDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

C.H.P. Genel Kâtipliğine.-

Halk evlerinin kültür alanındaki görüşlerini ve temsil ettikleri fikirleri tanıtmak üzere 25 mayısda toplanacak Basın kubultayına bir delegenin izamı için emir vermenizi saygılarımla dilerim.

Matbuat Umum Müdürü
Vedat Eri

Ek.4. Matbuat Umum Müdürlüğünün Birinci Basın Kongresi'ne katılmak üzere CHP'ni temsil edecek bir murahhas isminin talep edildiği yazı.

T. C.
Dahiliye Vekâleti
Matbuat Umum Müdürlüğü
Sayı
1537

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Öz:

Ankara : 25 Nisan 1935

29.Nisan 1935
18444 3

Cümhuriyet Halk Partisi
Umumî Kâtipliğine

2444 numaralı Matbuat Umum Müdürlüğü teşkilât kanununun hükmü iktisasından olarak 25 Mayıs 1935 günü Ankarada toplabacak ilk Türk matbuat kongresinde Cümhuriyet Halk Partisi namına bir murahhasın izamı gerekli görülmüştür . Bilvesile hürmetlerimi sunarım .

Dahiliye Vekili
S. Kaya

1.V.935

Cevaben yazılacak evraka Cevab olduğu muharrerâtın tarih numarasile hangi daire ifadesile yazıldığının dercolunması rica olunur.

Ek.5. İçişleri Bakanlığının Şükrü Kaya imzasıyla Başbakanlığa Birinci Basın Kurultayı sonrasında gönderdiği resmi yazı.

T. C.
Dahiliye Vekâleti
..... U. M.
Ş. ..... M.
Sayı
508

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Hulâsa: .....
85
102
Ankara: 6 Haziran 1935

Başvekâlet Yüksek Makamına

Birinci Basın Kurultayı son toplantısında gazetelerin kültür seviyesini yükseltmek ve gazeteciler arasında Türkiye mıkyasında bir birlik vücuda getirmek,hükûmetle matbuatın daha verimli daha faydalı bir şekilde temaslarını temin etmek üzere bir heyet seçmiştir. Bu heyet gelecek seneye kadar bir meslek birliğinin esas nizmanamesini hazırlayacak ve kurultayın dileklerini yerine getirmeğe çalışacaktır.

Kurultayca seçilen heyet vekâletmize baş vurarak isteklerini anlatmıştır. Kurultay heyetinin istekleri vekâletmizce onaylanmıştır. İstekler arasında başlıca memleket işleri üzerinde gazetecilerimize salâhiyetli ağızlar tarafından doğru ve mufassal malûmat verilmesi rica-sı vardır.

Kurultay heyetinin bu isteğini verimli bir hale koymak için düşündüğümüz esaslar şunlardır:

I- Ankara'da muhabiri bulunan gazetelerin mümessilleri hergün saat ikiden üçe kadar Vekâletimiz Matbuat Umum Müdürlüğünde hazır bulunacaklardır. Hükûmet dairelerince verilmesi lâzım görülen direktifler ve malûmat bu müddet içinde kendilerine bildirilecektir.

2- Gazetecilere verilecek malûmatın esaslı ve gazeteler tarafından derinden kavranabilmesi için mevzuubahis meselelerin alâkalı dairenin salâhiyetli bir memuru tarafından Matbuat Umum Müdürlüğünde gazetecilere bizzat izahı zaruri telâkki edilmektedir. (Meselâ tuz vergisi hakkında gazetelerimizin geniş neşriyat yapabilmeleri için meseleye vukufu olan salâhiyetli büyük memurun Matbuat Umum Müdürlüğünde kendisini dinlemek üzere hazır tutulan gazetecilere bu hususta malûmat vermesi ve sorulacak suallerle istenecek mütemmim malûmata cevap vermesi gibi)

3- Gazeteciler tarafından sorulan, ~~hakkında~~ malûmat istenen meseleler hakkında daha önceden aid olduğu makam haberdar edilecektir.

Gazetecilerin ileri sürdükleri mütalâalara göre en çok şikâyetler iyi haber alamamaktan ileri gelmektedir. Hem devletçe lüzumlu görülen direktiflerin verilmesi hem de doğru haber alabilmek için bütün memleketlerde tatbik edilgelmekde olan bu usulün arzedilen şekilde bütün Vekâletlere tamimi ve haberlerin bu şekilde verilmesinin teminini rica ederim.

V.V. Yunğu
7-6-35

DAHİLİYE VEKİLİ
S. Kaya

Ek.6. Ulus Gazetesi 26 Mayıs 1935 Birinci Basın Kurultayı ile ilgili haber

ULUS

26. MAYIS 1935 PAZAR

ON ALTINCI YIL. No: 4966 — Adımız, andımızdır — Her yerde 5 kuruş

Paris, 25 (A.A.) — Fransa bankası altının çıkarılmaması için yeni tedbirler almıştır. İskonto fiatı 27 tarihinden başlıyarak yüzde dörde çıkarılacaktır.

Birinci Basın Kurultayı dün açıldı

Toplantıyı İç Bakanı Bay Şükrü Kaya bir söyleviyle açmış, Basın Genel Direktörü basın işlerini anlatmış; Başbakanımız da bu toplantıyı hava tehlikesini tekrar hatırlatan bir söylevile bezemiştir

İlk türk basın kurultayı dün açıldı.

Bir iki günden beri Anadolu gazetelerinin oruntakları şehrimizde toplanmıya başlamıştı. Dün sabah gelen ekspresde İstanbul adına kurultaya girecek gazete sahib-

Başbakanımız konuşurken

leriyle bağlılı ve bağımsız yazarları Ankara'ya getirdi.

Kurultayın 114 üyesi ve basın işleriyle uzaktan yakından ilgili birçok dinleyiciler, saat 10,30 dan sonra, Kurultayın içinde toplanacağı yeni İç Bakanlığı kurağına geliyorlardı. Saat 11 de salon dolmuştu. Başbakan İsmet İnönü, Parti Genel Sekreteri B. R. Peker ve kadın saylavlarımızdan bazıları ile Dış Bakanlığı Genel Sekreteri B. Numan Rifat Menemencioğlu ve İlbay B. Tandoğan hazır bulunuyorlardı.

Delgelere, Basın Genel Direktörlüğü tarafından hazırlanmış birer rozetle birer dosya dağıtıldı. Bu dosyada genel direktörlük tarafından yazdırılmış ve bastırılmış "dünya matbuatına bir bakış,, adlı 85 sayfalık çok güzel bir eserle La Turquie Kemaliste'in son sayısı, fransızca Vu dergisinin Türkiye hakkında çıkardığı özel sayı, Ankara "Güvenlik Anıtı,, nı resimlerle anlatan güzel bir broşür, delgelerin isimlerini toplu olarak gösteren bir broşür, kültür komisyonuna verilen dağıtma işleri üzerine notlar, okuyucular arasında açılan ankete gelen cevapların listesi, basın işlerinin bir memleketin sosyal hayatındaki önem ve ödevini gösterir Prof. Dr. Mazhar Osman, Fahrettin Kerim, Hıfzırrahman Raşid ve Dr. İzzettin Şa-

İç İşler Bakanı söylevini verirken

dan'ın ve bir başka pedagog'un yazıları, kurultay programı ve Türkiyede çıkan gazete ve mecmualar hakkında bir istatistik vardır.

Kurultay saat 11 de İç Bakanı-

Basın Genel Direktörü konuşurken

mız tarafından açıldı. Bay Şükrü Kaya'nın Basın işlerinin yüksek öneminden ve türk basınının değerlendirilmesi gerekliğinden bahseden söyleyinden sonra Basın Genel Direktörü gene aynı konu üzerinde diyevde bulundu.

(Bu iki diyev iç sayfalarımızdadır)

Bundan sonra Başbakan İsmet İnönü kürsüye geldi. Ve yurdun hava tehlikesi karşısında bulunduğunu ve bu durum üzerinde ulusu aydınlatmak ve onu türk uçakçılığının kuvvetlendirilmesi için yardıma çağırmak, uçakçılığı halka sevdirmek işinin basına düşen büyük ödevini anlattı. Başbakanın bu program harici içtem söylevi, sevimli ve gülümser yüzü sü-

Gazeteciler C.H.P. de B. R. Peker'le birlikte

rekli ve candan gelen alkışlarla karşılandı.

Bay Şükrü Kaya, Kurultay başkan ve sekreterleri için aday seçildiler.

Bundan sonra Kurultaya sunulan dilekler okundu, ve Atatürk gösteren dilergeleri okuyarak oya koydu ve oy çokluğiyle BB. Hakkı Tarık Us, Necib Ali Küçüka ve Ahmed İhsan Tokgöz, sekreterliklere de BB. Faik Reşid ve Kenan

(Sonu 3 üncü sayıfada)

Türk Hava Kurumu Kurultayında

Türk hava kurumu altıncı kurultayı ikinci toplantısını dün saat 14 de hava kurumu genel merkezinde Erzincan saylavı Saffet Arıkan'ın başkanlığında yapmış, hesap komisyonu raporu ile tüzükte yapılacak değişiklikleri onayladıktan, yeni merkez genel kurulu üyelerini seçtikten ve Atatürk'e kurultayın sevgi, bağlılık ve saygı duygularının bildirilmesini alkışlarla kabul ettikten sonra dağılmıştır. Atatürk'e çekilen telgraf şudur:

"Türk hava kurumu altıncı kurultayı bugün çalışmasını bitirirken ulusal işlerimizde enerji ve kuvvet kaynağımız olan Yüce Öndere saygı, bağlılık ve öz yürekten sevgilerinin sunulmasını karar altına aldı. Bu şeref ödevini özel saygılarımla birlikte yaparken sonsuz bir kıvanç duyuyorum.,,

Kurultay Başkanı
Abdülhalik Renda

Tüzükte yapılan değişiklikle-rin başlıcaları şunlardır:

Türk hava kurumunun iki çeşit üyesi vardır.

a — Hava tehlikesini bilen üye

b — Yardımcı üye.

Hava tehlikesini bilen üye türk

(Sonu 6. ıncı sayıfada)

Her gün beş kelime

Ulus baştanbaşa kılavuz kelimeleri ile çıkıyor. Türkiyede çıkan gazete ve dergilere her gün verilen 5 er kelimelik listeleri de yazıyoruz. Bu listeyi basan gazete artık bu kelimelerin osmanlıcalarını kullanmıyacaktır.

ON BİRİNCİ LİSTE

1. — Müzakere = Görüşme, görüşü

(Sonu 2. inci sayıfada)

Gündelik

SON SÖZLER

F. R. ATAY

Bu yazıda geçen kelime karşılıkları: inç: İstinatgâh — Döken: Azim —

İhtiyar Mareşal, kendi memleketi ve bütün ülkeler için, genç ve güzel hakikatler söyliyerek ölmüştür. Bütün okurlarımızın bu son sözleri, dikkatle gözden geçirmiş olduklarına şüphe etmeyiz.

Mareşala göre barışın en sağlam dayançlarından biri, *harb korkusu*'dur. Yeni bir harb, herhangi bir ekonomi ve siyasa kazancı uğruna, göze kestirilecek basit bir tehlike olmaktan çıkmıştır.

Acaba bunun sebebi, yalnız yeni harplerin korkunçluğu mudur? Bizim fikrimize göre her harb, kendi çağı içinde, bugünküler kadar yıldırıcı idi. 1914 den beri bütün dünyada değişen şey, yalnız harb tekniği değildir: Küçük, büyük bütün uluslarda, *erkinlik ve eşitlik* fikirleri, bütün tehlikeler karşısında, hiç bir kuvvet ölçüsü düşünülmiyerek, korunup barınmak lâzım gelen namus düsturları olmuştur. Erkinlik ve eşitlik fikirlerinde, bu ahlâk değeri kadar, anlayış değeri de eskisinden ayrılarak genişlemiştir. Bugünkü erkinlik davası, harta renkleri ve sınırları içinde kapalı değildir. Siyasa erkinliği ve yurd bütünlüğü, eğer, ekonomi, finans ve kültür erkinliği ve bütünlüğü ile sağlanmazsa, bir memleket sömürülmekten kurtulmuş olmaz.

Yeni harplerin tehlikesi, *sonsuzluk*larındadır. Kendisinde erkinlik şuuru aydınlanan ve şeref duygusu kökleşen uluslara, yenilmek ihtimalini düşündürmek bile imkânsız olmuştur. En büyük savğa hazırlığı da işte yeni zaman insanlarının bu kafa, şuur ve ruh hazırlığıdır.

Sürekli bir barış ve rahat, eski egemonyalar düzeni değil, eşit uluslar arasındaki asığ ve uzlaşmak dengesi üstüne kurulabilir.

Uluslar için hakikiğ kuvvet ölçüsü, erkinlik savgasındaki karar ve dölenlerinin derecesidir. "*Yıudun canlı ve cansız bütün varlıklarını,,* erkinlik ve yurd bütünlüğü savgasına hasretmiş olduklarına hiç kimsede şüphe bırakmıyanlar, hem kendi güvenlerini sağlamış, hem de arsıulusal barışa yeni bir güvenç vermiş olurlar.

Harb tehlikesi, ulusların kendi savgalarına inanışları ve inandırışları nisbetinde azalacaktır.

Ek.7. Akşam Gazetesi 27 Mayıs 1935 Kurultay ile ilgili haberi.

Devlet Nüshası

Son Sadrazam
TEVFİK (Paşa)
En büyük resimli gazetemiz
PERŞEMBE'ye
hatıralarını anlatıyor.

AKŞAM

Türkiyenin en çok satılan haftalık resimli gazetesi
PERŞEMBE
nin 9 ncu sayısını şimdiden bayilinize ısmarlayınız. Her yerde 7 1/2 kuruştur.

Sene 17 — No. 5963 — *Fiatı her yerde 5 kuruş* PAZARTESİ — 27 Mayıs 1935 *Telefon:* 24240 (İdare) - 24249 (Tahrir) - 24248 (Matbaa) - 20113 (Klişe)

Halk, hava tehlikesine karşı yardıma koşuyor

Halkta, ticaret odasında, esnaf cemiyetlerinde canlı bir faaliyet başladı

Türk hava kurumu ve matbuat kurultaylarında başbakan İsmet İnönünün hava müdafaası etrafında önemli ve canlı söylevi yurdun her tarafında olduğu gibi İstanbulda da çok büyük ve derin bir alâka uyandırmıştır.

Başbakanın bu söylevinden ilham alan Türk hava kurumu, geniş bir çalışma proğramile işe girişecektir. Hava kurumu kurultayına İstanbuldan giden delegelerin bugün dönmeleri beklenmektedir. Delegeler döndükten sonra üye sayısını çoğaltmak ve yurddaşların yapacağı yardımı teşkilâtlandırmak için derhal faaliyete geçilecektir.

Vakit ve hali yerinde olan yurddaşların (hava tehlikesini bilenler) listesine yarından itibaren yazılmasına başlanacaktır.

Halk arasında bu listeye yazılmak için şimdiden Türk hava kurumuna birçok müracaatlar vukubulmuştur.

Ticaret odasında toplantı

Şehrimizdeki muhtelif teşekküller ve kurumlar arasında, şimdiden faaliyete geçilmiştir. Bu cümleden olarak dün İstanbul ticaret ve sanayi odasında, oda başkanı Nemlizade Midhatın nezdinde oda başkan vekili Habip zade Ziya ve genel sekreter Cemalin iştirakile bir toplantı yapılarak bu hususta tanzim edilecek çalışma proğraminin esasları görüşülmüştür.

Oda yönetim meclisi bugünkü toplantısında, odanın bu işe dair proğramini kararlaştıracak ve bir tamim ile tacirlere baş vurarak oda âzalarının bu yardıma bir an evel iştirak etmelerini kolaylaştıracaktır.

Oda meclisinin fevkalâde bir toplantıya çağırılması da muhtemeldir. Böylece tacirlerimizin

(Devamı 4 üncü sahifede)

Yarddaş! Yurdunu böyle bir felâketten korumak için " Hava tehlikesini bilenler „ listesine yazılmağa koş

Musolininin son söylevi

Habeşistan, bize çevrilmiş tabanca gibi kullanılamaz

İtalya, Habeş meselesine devletlerin karışmamasından memnun görünüyor

Roma 26 (Hususi) — Uluslar kurumunun İtalyan - Habeş anlaşamamazlığı için verdiği karar, burada büyük sevinçle karşılanmıştır.

Başka devletlerin işe karışmasının önü alındığı ve meselenin sırf İtalyan - Habeş işi mahiyetini muhafaza ettiği kaydedilmektedir.

Adis Ababa 25 (Hususi) — Resmî Habeş mahafili, İngilterenin Sudan hududunda sücl (askeri) hazırlıklarda bulunduğundan haberleri olmadığını ve Habeşistanın da hududda asker toplamadığını söylüyorlar.

Londra 26 (Hususi) — Londra mahafilinde Habeş - İtalyan anlaşamamazlığı hakkında verilen karar, Uluslar kurumunun yeni bir zaferi olarak selâmlanmaktadır. Resmî mahafil, iki tarafın yaptığı fedakârlıklardan memnun görünüyorlar.

Roma 26 (Hususi) — B. Musolini mecliste İtalyan - Habeş anlaşamamazlığından söz söylerken dedi ki:

«Habeşistanın tehdidi günden güne büyümekte ve müsbet bir şekil almaktadır.

Bu hal kelimenin tam anlamile ortaya bir İtalyan - Habeş meselesini çıkarmaktadır. Valval çarpışması, uzun zamandan beri olgunlaşan tehlike çanını çalmıştır.

Bu çarpışma, faşist İtalyayı

(Devamı 4 üncü sahifede)

Sağlık bütçesi

Sağlık bakanı önemli izahat verdi

Ankara 26 (Hususi) — Dün Kurultayda sağlık bakanlığı bütçesi görüşülürken sağlık bakanı bay Refik sorulan sorgulara cevap vererek dedi ki:

— Bugün 88 kazada 2,416,000 kişinin oturduğu bir bölgede sıtma mücadelesi yapılmaktadır. 1934 yılı içinde 1,096,990 kişi

(Devamı 4 cü sahifede)

Bugün
16
Sahife

Matbuat kurultayı

Encümenler işlerini bitirdiler, bugün kongre kapanıyor

Ankara 26 (Hususi) — Matbuat kurultayı encümenleri vilâyetler evinde kendilerine ayrılan dairede çalıştılar. Kültür, iş birliği encümenleri çalışmalarını bitirdiler. Meslek komisyonu Ziya Gevherin başkanlığında öğleden sonra gene toplanacaktır. Yarınki umumî genel toplantıda encümenlerin raporları üzerinde görüşmeler yapılacak, bay Şükrü Kaya bir söylev ile kurultayı kapatacak, gece şehir lokantasında bir ziyafet verilecektir.

Belediyeler kurultayı

Ankara 26 (Hususi) — Teşrinievvelde Ankarada belediyeler kurultayı toplanacaktır.

Yukarıda: Başbakan İsmet İnönü, iç işleri bakanı bay Şükrü Kaya matbuat kurultayında söylevlerini söylerlerken: Aşağıda sağda matbuat kurultayında bulunan delegelerden bir grup. Solda, başbakan İsmet İnönü başkuharririmiz Necmeddin Sadık ve müdürümüz Kâzım Şinasi Dersan ile görüşüyor.

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

Kısa dalga!...

Ek.8. Kurun Gazetesi 27 Mayıs 1935 Kurultay ile ilgili haberi.

C. H. P. Kamutay grupu hava kurumunu arkalamayı kararlaştırdı
— 2 nci sayıfada —

KURUN

Hacı Yaşar Ağa hastanesi
Yeni romanımıza başladık

18-1 inci Yıl • Sayı : 6242-182 İdare Telefonu: 24370 Pazartesi, 27 Mayıs (5 inci ay) 1935 Yazı İşleri Telefonu: 24379 Sayısı 5 Kuruş

Birinci Basın Kurultayının ilk toplantısı

Hükûmetle basın arasında bağlantı işini görecek bir organ

Gazetelerde sayfa yarışı salgınının önüne geçilmesi, gazete ve kitap yayım işinin devletçe idaresi, bütün yazıcıların bir Basın Kurumuna bağlanması isteniliyor

Başbakan, Basın Kurultayında delegelerle görülüyor. Baştan: Gazetemiz Başyazarı Asım Us, Cümhuriyet Başyazarı Yunus Nadi Akşam Başyazarı Necmettin Sadık . .

Ankara, 26 (A.A.) — Basın kurultayı genel toplantısı tarafından üyeleri seçilmiş olan üç komisyon toplanarak görüştüler.

Bunlardan gazetelerle devletin birlik çalışmaları yollarını arayan komisyon öğleden evvel müzakerelerini bitirmiş ve genel direktörlük ile gazateler arasında sıkı bir çalışma birliği yapılması uygun olduğuna karar vermiş, bu iş birliğinin pratik bir yoldan yerine getirilmesi için hükûmetle basın arasında bağlantı işini göre -

(Devamı 9 cuda 1 ci sütunda)

Izmirin derdi

Izmirin idaresiyle yakından ilgili (alâkadar) olan bir dostum var ki geçen gün bana çok içten gelen bir derdini anlattı. Bu öyle bir dert ki acısını yalnız Izmirliler değil, bütün yurtdaşlar duyar. Derdin [illegible] (tadesi) şudur: "Izmirin nüfusu son yıllar için-

Izmir Valisi ve Umumî [illegible] Kâzım Dirik

de eksiliyor. Hem de çok çabuk. Sanki ağır bir hastalığa uğramış bir insanın ayda dört, beş kilo vücudünden kaybedişi gibi bir şekilde eksiliyor.,,

Izmir Belediye Başkanı Doktor Behçet Uz

İzmirin nüfusu bir kere ulusal savaştan (milli mücadele) sonra eksildi. Bu, Yunanlılarla Lozanda yaptığımız nüfus mübadelesi sözleşmesinin bir sonucu idi. Bundan

ASIM US

(Sonu 4 cüde 4 cü sütunda)

Erkek kılığında gezen Bayan döğüldü

Görünüşte biri bayan biri bay, gerçekte Remziye, Bayan (Bay!)

İkisi de bayan eski nişanlılar; Bayan Melekzadı dövmüş!

(Yazısı 9 uncu sayfamızda)

1935 Bütçesi onaylandı

Ankara, 26 (Kurun) — Bugün Bay Hasan Sakanın başkanlığında toplanan Kamutay toplantısında 1935 yılı müvazenei umumiye kanunun varidat kısmı üzerindeki görüşmeler tamamlanarak kanunun heyeti umumiyesi reye kondu ve onaylandı.

Bütçe hemen bu akşam hükümete bildirildi ve Cümhurreisinin tasdikine sunuldu.

Finans Bakanlığı, yeni bütçeyi bu akşam yurdun her köşesine telgraflarla bildirdi.

Bugünkü bütçe konuşmalarında, karşılıksız borçların tasarruflardan ödenmesini istiyen Bay Hüsnü Kitapçıya cevap olarak Finans Bakanı:

"— 928 - 933 yılları arası yapılmış tahsisatsız masraflar, dalgalı borçlar gibi hesap edilerek yüzde 5 faizle 7 senede ödenir.,,

Dedi. Ve tahvillerle itfası zaruretini anlattı.

(Devamı 9 cuda 5 ci sütunda)

Hava tehlikesini sezenler

Bir liste açtık siz de yazılınız

Yurttaşlar!

Değerli Başbakanımızın dediği gibi, güzel yurdumuz bir hava tehlikesi karşısındadır. Yurdumuzu korumak için hiç değilse beş yüz tayyareye muhtacız. Bu güzel savaşta bütün yurttaşların vazife almaları bir yurt borcudur.

Türk Hava Kurumunun iki çeşit üyesi olacaktır:

A — Hava tehlikesini bilen üye.

B — Yardımcı üye.

Hava tehlikesini bilen üye, Türk Hava Kurumuna, bir yılda en az bir defa 20 lira verenlerdir.

KURUN bu güzel savaşta kendi payına düşen vazifeyi yapmak için bir liste açtı.

Başyazarımız Asım Us, Genel Müdürümüz Tarık Us, HABER sahibi Rasim Us, İdare ve Matbaa müdürümüz Kemalettin Salih İren, Neşriyat Müdürümüz Refik Ahmet Sevengil yılda yirmişer lira vermeyi taahhüt ederek bu listenin başına yazılmışlardır.

Dün de yirmişer lira vermeyi taahhüt eden listemize yazılanlar şunlardır:

Yazı İşleri Müdürümüz A. Sırrı Uzelli, KURUN Yazganlarından, Öğretmen Hakkı Süha, KURUN Yazmanlarından Ömer Rıza Doğrul, Üniversite eczanesi sahibi Hüseyin Kâmil Erim, Erkânı Harbiye Mirlaylığından mütekait Nuri Baysel

Devlet Matbaası memur ve işçilerinin taahhütleri

Devlet Matbaası memur ve işçileri maaş ve ücretlerinden munta - zaman yüzde bir kuruş vermeyi taahhüt ettiklerini dün gazetemize bildirdiler.

Diğer kurumların da buna iştirak etmelerini bekliyoruz.

Yurttaşlar; yılda yirmi lira verirseniz hava tehlikesini bilen üye, daha az verirseniz yardımcı üye olacaksınız. Bu listemize yazılınız. Adınızı bir mektupla veya telefonla bize bildiriniz, yazalım.

Musolininin parlâmentodaki söylevi

Bizi protesto edenler gizli düşmanlarımızdır

Avrupa silâh fabrikaları beş yıldır, Habeşistana savaş malzemesi yığıyor

Roma, 26 (A.A.) — Parlâmentoda dışarı işleri bakanlığı bütçesi görüşmelerine son verilirken B. Musolini bir söylev vermiştir.

Düçe bu söylevinde faşist hükûmetin dışarı siyasa alanında işcenliği (faaliyeti) hakkında kendisinin 1928 yılı haziranında ayan meclisinde yapmış olduğu gibi genel bir tablo yapması zamanının henüz gelmemiş olduğunu bildirmiştir.

Birçok meseleler henüz bırakılmış bir haldedir. Ve çok önemli diplomasi görüşmeleri hâlâ devam etmektedir.

Türlü devletlerin durumlarında atışmaya (münakaşa) yol açan belli bir takım meselelerle kendi özel asığlarının uygun düşüp düşmemesi bakımından bir takım değişiklikler olmuştur.

Düçe, İtalyanın icraat ve içcenliğinin esasında siyasal bir realizm bulunması lüzumunu kaydettikten sonra geçen ikinci kânun ayında bağıtlanmış olan Fransız - İtalyan anlaşmalarından bahsetmiş ve bu anlaşmaların Londra paktının 13 üncü maddesine bağlı olan bir takım meseleleri dolayısiyle kotarmış olduğunu söylemiştir. Heyeti mecmuası itibariyle

(Devamı 10 cuda 1 ci sütunda)

Yunanistanda krallık dirilmemeli!

Bir muhalif parti başkanı böyle diyor

Cümhuriyetçi Çiftçi Partisi Başkanı Bay Milonas

Atian, (Hususi muhabirimizden) — Cümhuriyetçi Çiftçi partisi başkanı Bay Milonasla, Yunanistanın iç siyasal durumu hakkında konuştum. Bay Milonas dedi ki:

(Devamı 10 cuda 4 cü sütunda)

Ek.9. Kurun Gazetesi 28 Mayıs 1935 Kurultay ile ilgili haber.

Musolininin söylevi, Italyan politikasının teredddütlerini gösteriyormuş!
— 2 nci sayfada —

KURUN

Hess de ayni şeyi söylüyor: Almanya barışa muhtaçtır !
— 2 inci sayfada —

18-1 inci Yıl • Sayı: 6243-183 | İdare Telefonu: 24370 | SALI, 28 Mayıs (5 inci ay) 1935 | Yazı İşleri Telefonu: 24379 | Sayısı 5 Kuruş

Dikkat: Hava tehlikesi var!

Türk Hava Kurumuna üye olalım

Yurttaşlar, açtığımız liste ve Hava Kurumu sizi bekliyor

Eğer en aşağı beşyüz tayyaremiz olmazsa güzel yurdumuz böyle tehlikelerle karşılaşır . .

Yurtdaşlar: güzel yurdumuzu korumak için en az beşyüz tayyaremiz olmalıdır. Hemen Türk hava kurumuna üye olalım. Bu yolda hepimizin adı geçsin.

Hava Kurumuna nasıl üye olunur?. İşte bunu size Türk Hava Kurumu Başkanlığı anlatıyor:

"Hava tehlikesini bilen,, üye yazılmanın şartları şunlardır:

(Sonu 2 incide 1 inci sütunda)

Kamutay Pazar'ı hafta tatili olarak onayladı

Ankara, 27 (Kurun) — Bayram ve hafta tatilleri hakkındaki lâyiha bugünkü Kamutayda konuşuldu. Bay Kılıç Hakkı (Muş), tatillerde hükümet dairelerinin kapalı mı kalacağını sordu. Bay Keresteciyan şöyle dedi:

"— Eski kitaplar 6 gün çalışmayı, bir gün dinlenmeyi yazıyorlar. Bu mesele dini değil, sıhhidir. Bütün uluslar kendilerine göre bir tatil günü kabul etmişlerdir. Medeni ulusların hepsinde tatil günü Pazardır. Biz de medeniyiz. Tatil günümüzün Pazar olması lâzımdır.,,

(Sonu 2 incide 1 inci sütunda)

Birinci Basın Kurultayı çalışmalarını bitirerek dağıldı

Ulu önder Atatürkün adı, yeni basın kurumunda, kuruma onur ve hız vermek üzere en başa yazılacak

Şükrü Kaya

Dünyanın en iyi basınını yapacağız, diyor

Ankara: 27 (A.A.) — Türkiye Birinci Basın Kurultayı bugün öğleden önce İçişleri Bakanlığı salonunda Şükrü Kayanın başkanlığında toplanarak komisyonlardan gelen raporlar üzerinde görüşmüş ve heyeti umumiyesini tasvip ederek dağılmıştır.

Toplantıya başlanırken memle-

(Devamı 9 cuda 1 ci sütunda)

T. B. K.
25. V. 35
ANKARA

Basın Kurultayı Üyelerine dağıtılan rozetin şekli

Birinci Basın Kurultayı Kapandıktan sonra

Başbakanın onur verdiği dün akşamki ziyafet

Atatürkün cevap telyazısı saygı gösterileri ve alkışlarla karşılandı; Basın, okuyucu ve ordu şerefine kadeh kaldırıldı

Ankara 27 (Kurun) — İçişleri Bakanı Bay Şükrü Kaya tarafından Basın Kurultayı üyelerine verilen ziyafet saat 22,30 a kadar büyük bir samimiyet içinde sürdü. Başbakan, bazı bakanlar, C.H.P. idare heyeti üyeleri, bakanlıklar ileri gelenleri, bazı saylavlar ve bütün Basın Kurultayı üyeleri ziyafette bulundular. Memleketimize misafir gelmiş bulunan Cenubi Amerika gazetecileri de ziyafette idiler. Bir aralık Bay Şükrü Kaya, birinci Basın Kurultayının Ulu Önder Atatürke çektiği saygı telyazısına gelen cevabı okudu.

Şükrü Kaya
Basın Kurultayı Başkanı
Ankara

Birinci Basın Kurultayı münasebetiyle bana karşı gösterilen temiz duygulara teşekkür eder muvaffakiyetler dilerim.

REİSİCUMHUR
KAMAL ATATÜRK

Cevap, büyük alkışlarla ve Atatürk hakkında coşkun saygı gösterileriyle karşılandı. Bay Yunus Nadi, Atatürkün Basın Kurultayı, üyelerine iltifatından doğan içten

(Devamı 10 cuda 2 ci sütunda)

Göring

Bulgaristanın Balkan paktına girmesine engel olmak istiyor

Almanya

Küçük anlaşmanın da dağılmasına çalışıyormuş !

Sofya: 27, (A.A.) — General Göring ile maiyeti üç tayyare ile buraya muvasalat etmişlerdir. Dışişleri, su ve demiryolları bakanları ile Sofya şarbayı generali kabul edeceklerdir. Generalın seyahati hususi mahiyette olmasına rağmen kabuller resmi mahiyette olacak ve Alman orta elçiliğinde bir dine de verilecektir. Dinede Bulgar başbakanı, dışbakanı

(Devamı 10 cuda 4 cü sütunda)

Gazetecilik üstatlarından birini daha kaybettik

Eski Ikdam sahibi Ahmet Cevdet Ankarada öldü

Eski "Ikdam,, sahibi Bay Ahmet Cevdetin dün saat on üçte Ankarada öldüğünü büyük teessür ve esefle haber aldık. Muhabirimiz telefonla şunları bildiriyor:

Ankara, 27 (Kurun) — Ahmet Cevdet on üç gün evvel Ankaraya gelmişti. Bu arada Basın Kurultayı yapılacağı için kendisi de çağırılmıştı. Kurultayın ilk toplantısında üstat, mesleğe olan candan alâkasını göstermiş, birçok genç gazetecilerin saygıları arasında yerini almıştı. Kurultaydan çıkarak Yenişehirde misafir olduğu eve yürüyerek giden üstat bir müddet sonra da Ankaraya kadar bir gezinti yapıp gelmiş, bundan sonra da amansız hasta-

(Devamı 10 cuda 5 ci sütunda)

Ahmet Cevdet merhum

KADIKÖYÜ NÜN ROMANI!
YAZAN ŞAFİYE EROL
GENÇLİK SEVGİ HEYECAN
PERŞEMBE GÜNÜ KURUN SAYFALARINDA

Ek.10. Yeni Asır Gazetesi, 30 Mayıs 1935 Prof. Dr. Mazhar Osman'ın Basın Kurultayına gönderdiği rapor.

Prof. Dr. Mazhar Osman

Basın kurultayına verdiği raporda gazeteler hakkında fikirlerini anlatıyor

Dr. Mazhar Osmana göre gazetelerimiz nasıl olmalıdır?

— 1 —

" Bir memleketin kara, deniz, hava kuvvetleri gibi müdafaa vasıtalarının yanında matbuatın da mühim bir kuvvet olduğu söylenelli ve bilineli asırlar oldu. Bizim memlekette matbuat kuvvetini anlamıyan ve takdir etmiyen kalmamıştır. Lâkin pek çok memleketlerde olduğu gibi memleketimizde de matbuattan şikâyet edenler, bu kuvvetin suistimaline tahammül edemiyenler pek çoktur. Hür matbuat kulağa pek hoş gelen bir tabir. Lâkin bu hürriyet ne kadar suistimale uğramıştır, bunu görüyoruz. Bu nazik bahse temas belki bütün arkadaşlarımızın canını sıkacaktır. Mademki hürriyete o kadar hürmet ediyoruz, başkasının düşüncesine de lütfen hürmet edelim. Belki " siz delilerinizle meşgul olunuz başkasının işine karışmayınız „ diye kalem istipdad ve tahakkümüne kalkanlar da bulunur. Bu raporumla ne ihtisasımın hududunu tecavüz ediyorum, ne de matbuktumızı tenkid etmeh istiyorum. Yazıyım umum gazete yazılarının halk üzerinde tesirini psikoloji cihetinden tetkik etmek ve hijyen mantıi noktai nazarından halkın dimağlarını, sinirlerini bazı zehirli neşriyattan korumaktır. Söyliyeceklerim ve dileklerim bu asırda tababeti ruhiye hekiminin en tabii vazifelerindendir. Bu hekimlik hastayı tedaviden ziyade hastalığın önünü almak yani hijyendir.

Deli olmıyanı koruma

Deliyi tedavi etmek ne kadar vazifemiz ise deli olmıyanı da delilikten korumak daha mühim işimizdir. Nitekim içki mücadelesi, mükeyyif tarzında alınan uyuşturucu ilâçlarla mücadele, verem ve frenği ile mücadele bizim vazifemizdir. Keza son zamanda öjenik meselesine tababeti ruhiyenin ne kadar müdahale ettiğini nasıl yetiştirmeğe lâyık görümiyenleri cebri tâkim için kanunlar vazattirdiğini hepiniz biliriniz. Bugün izdivaç gibi içtimai ve kalbi rabıtalarda bile hükümet tababeti ruhiyenin sesini dinliyor ve onun müsaadesini almaksızın izdivaca razı olmıyor. Şimendiferimizi sevkeden makinist, vapurumuzu yürüten kaptan otomobilinde sizi taşıyan şoför, hattâ sakalımız tıraş eden berber bizim müsaademiz olmadan sanatını yapamıyor. Vatanı müdafaa eden ellere bile tababeti ruhiyenin raporu olmaksızın silâh teslim edemez.

Deliler hekimlerinin müsaadesi olmadıkça

Hattâ deliler hekimliği diye bilgisi kısa dili uzun bazı kimselerin alay ettikleri bu ihtisasın müsaadesi olmaksızın her hangi bir vatandaş malını istediği tasarruf hakkını haiz değildir. O halde muhterem bayanlarım ve baylarım bu raporu ihtisas harici bir müdahale diye telâkki etmemeniz icabeder. Bu mesele ancak matbuat müntesipleri gibi terbiye ve irfanı yüksek zatlar karşısında ilmî münakaşa edilecek bir mevzudur. Matbuatın hürriyeti muhteremdir. Lâkin o hürriyet başkasının vatandaşlarının ve memleketin menfaatlerini ızrar etmemek şartile...

Otuz senedir bizde matbuatın başı bozukluğu yüzünden başımıza gelen facıaları gördük. Ve o devirde yaşadık..

Hürriyetin manası

Sonra bu hüriyet böyle bir silâhtır ki, ahalinin eline vermek icap eder. Vatan müdafaa edecek silâhı aynı maksatla bir çocuğun ve bir mütereddinin eline verirseniz ya kendini vurur veya en kıymetli yere sereer. Ben burada matbuatın disiplinsiz serbestisinin ne zarar vereceğini söyliyecek değilim. O benim ihtisasımı alâkadar etmez. Ben yalnız matbuatın ferdin ve cemiyetin haleti ruhiyesi üzerinde yaptığı eyi ve kötü tesirlerden bahsedeceğim.

Gazetelerin mürebbi Rolü

Gazeteler halkın en büyük mürebbi ve hocasıdır. Hele gündelik gazeteler Avrupada da bizde de böyle... Halkımızın pek mühim kısmının bütün bilgisi gündelik gazetelerdir. Onların her dediğine körükörüne inanırlar. Gazete gibi düşünürler, onun verdiği heyecanla yaşarlar, maneviyetleri terbiye görür. Binaenaleyh bu kuvvetin tükenmez iyiliklerinden cidden istifade etmemiz lâzımdır. İlk satırından son satırına kadar günlük gazeteleri takib eden bu halk, ona büyük bir imanla inanan, ve sevinen ve çoğu başka birşey okumıyan halkımız pek haklı olarak ondan adamakıllı bir fayda beklemektedir. Fayda yerine fikir zehirliyen gazetelerden cümlei asabiyemizin selâmeti çok zarar görür. Halkın fârkına varmaksızın gazetelerden aldığı telkinlerden ve heyecanlardan kim mes'ul olacaktır? Bugün gazete okumıyan yemek kadar mühim ihtiyaç olduğunu takdir etmiyenimiz yoktur. Bu ihtiyaç günden güne artıcaktır. Halbu ki:

Sinirler yoruluyor

Medeniyetin her görültüsü gibi gazeteler de sinirleri yoruyor, bozuyor. Kafası yorulmuş dinlenmeye ihtiyacı olan her vatandaşa, yahut sinirlilere dinleniniz, kırlarda geziniz, ara sıra eylenceli cemiyetlere devam ediniz, lâkin sakın gazete okumayınız demeye mecbur olan hekimler namütenahidir. Hersabah kalktığı vakit sigarasını arayan tiryaki gibi elimizi uzattığımız gazeteyi heyecansız, aman yine ne felâket haberile karşılaşağız demeksizin okuyanımız var mı ? Büyük harflerle tuhaf tabirlerle şişirilerek Çinlileri boğalıyan Japonyalılardan, Habeşistane akın eden İtalyanlardan, havai filolarla zehirli gazlarla seri küçük zırhlılarla dünyadan intikamını nerede ise almağa kalkacak olan Almanyadan bahseden ilk sütunlarda ha harp oldu, ha olacak diye derin heyecanlar geçirdikten sonra diğer sayfalara geçiyorsunuz.

Dejenere kahramanlar

Otomobil altında parçalanan adamın kanlar içinde resmi, marifeti yapan şoförün fotoğrafı garip dolandırıcılık, sahtekârlık, ana katili oğul, sevgilisine para yetiştirmek için babasını zehirliyen kız. Muhabirler gönderilmiş, dejenere kahramanla esteriviyu yapılmış, havalı adım adım öğrenilmiş, hangi mektebe ve mesleğe girdiği, çıktığı araştırılmış, mektepteki temayülleri bile meydana çıkarılmış.. Bunlar için.. İtiraf ediyorsunuz bayanlarım, bayların havadis vermek, tecessüs uyandırmak için.. Her gazete bunu yapıyor, bunun sayesinde rağbet görüyor, mazursunuz...

Lâkin bir hijyen mantaî mütehassısı gibi bunun men'ini dilemek de bizim halkımız... Bu gibi neşriyat sade halk üzerinde değil belki tarihi yazanlar üzerinde bile müessir oluyor. Daima harp korkusile gerilmiş sinirlerde ne neşe olur, ne yaşamak zevki kalır, ne ev kurmak, yuva yapmak, çocuk yetiştirmek ne de başkalarını düşünmek.. Bilâkis hodbinlik artar, harp zamanında olduğu gibi, vicdansız muhtekirler türer, sonra o batıl, o ahlaksızlık sahneleri, kadınların, çocukların sinirlerine ne kadar sui tesir ediyor bilseniz.. Bir çok mütereddiler de fena yolda telkin yapıyor. Gazete sütunlarında teşhir olunmak bu gibi mütereddilerin idealidir. Gazeteler kendisile meşgul olsun diye buradan Beyruta kadar giden bir dejenere, tehlikeli bir casus rolü yapımış Suriye polisine kendisini tevkif ettirmiş ayların mevkuf kalmış daha ziyade zabıtayı şaşırtmak ve kendisine ehemmiyet verdirmek için Parisin Versay köyünde Türk akrabası olduğunu söyliyerek onları da tevkif ettirmiş, iş meydana çıkıncıya kadar nice masumlar içkence görmüş... Yaya devri âlemlere çıkanları, sandalla bahri muhitleri geçmeğe kalkan sivri akıllıları gazeteler yaratıyor.

Bir sahife daha çeviriyorsunuz. Eski zaman bahnamelerini istirkap edorcesine yüz kızartıcı resimler, altında şehvet gıcıklayan satırlar hepsi fenalığın ve boynuzluluğun reklâm ve propagandasını yapan hikâyeler. Okuma yazmanın kolaylaştığından beri resimlerin altını heccelemeğe çalışanların 8-10 yaşındaki çocuklar olduğunu da unutmıyalım. Gençlerin pek vakitsiz şehvetlerini gıcıklıyan bu resimlerin ne kadar fena telkinler yaptığını bilirsek yüzümüz kızarır. Vakitsiz istimnaya, bu resimlerin ahıştıklarını kaç yavrucağızın ağrından duymuşumdur. Gündelik gazetedir, evin içinde elden ele dolaşacaktır. Çocuğun eline geçmemesi imkânı yoktur, daha biraz yetişmişler arasında sırf romandakine benzemek için kocasını aldatmayı taklide kalkan genç isterik kadınlar komşu teyzesine ilâmı aşka yeltenen henüz büluğa ermiş delikanlılar pek çoktur. Bunların içinde kendisine ram olmıyan kocalı kadını vurmağa kalkanlar veya nişanlısını öldürenler çıktığını da hergün görmekteyiz.

Prof. Dr. Mazhar Osman

Kumarcılar yak landı

Yangın yerlerinde Mehmet oğlu Hakkı, Salih oğlu Ahmet, Mehmet oğlu Hüseyin adlarındaki adamlar toplu olarak zarla kumar oynamaktalar iken zarlarla ve 293 kuruş para ile birlikte yakalanmışlardır.

Lavrensin hayatı

İngilizler bu şaşırtıcı karakterdeki Adamı büyük kahraman sayıyorlardı

Halbuki o bir casustan başka bir şey değildi

Türk okurlarının pek iyi tanıdıkları Lavrens bir motosiklet kazası sonucunda, en uzman hekimlerin gösterdikleri bütün özenlere rağmen Vul hasta evinde öldü. Bu adamın yaşayışı ve fikirleri hakkında

Lavrens çöllerdeki kâhyı ile

Tan gazetesinde çıkan bir yazıyı kısaltarak veriyoruz.

Lavrens 1888 yılının 15 ağustosunda - Napolyon Bonapartın doğum yıldönümünde - Tremadok adındaki Gal köyünde, beş kardeşin ikincisi olarak doğdu. Yarı İngiliz yarı İrlandalı olan babası enerjik bir adamdı. İskoçyalı bir kalvinist olan annesi ideal bir eğitim verdi.

Ailesinin geliri fazla olmadığı için üniversiteye çok geç girebildi ve burada pek az okudu. Sınıf arkadaşlar, onu kısa boylu, çekingen, utangaç, sporu sevmiyen, derslere önem vermiyen, tek başına dolaşmaktan ve kitap okumaktan çok hoşlanan bir çocuk olarak hatırlıyorlar.

Arkeoloji ilmiyle mimarlık tarihi çok küçük yaştan onu sardı. Ortaçağ zırhlarıyla uğraştı ve haçlıların zırhları üzerindeki bir teziyle kendine üniversitenin dikkatini çekti.

Yakın doğuyla bu ilk imiğ değet'i onu arkelojik salgıtlariyle ilgilenmeye sevketti.

1910, tarih ödemini kazandıktan sonra, Suriyeyi elinde baston, dolaştı. Arapçayı öğrenmeğe başlamıştı. Ondan sonra Britiş Müzeum'un Fırat, Cerablus ve Kargamış yıkılarında kazılar yapmak üzere gönderildiği salgıtla beraber gitti. Arkeblojiden çok etnoğrafiya ile uğraşıyordu.

Lavrens kazı yerinden ayrıldıktan sonra Suriye ve Irakı yanında birkaç yerliyle dolaştı ve 1913 - 14 te Albay Nyukamb bu çalışkan ve meraklı dilmacı Sinai dağına gönderilen salgıta atadı.

İngiltereye yeni dönmüştü ki harb patladı. Boyunun kısa olması yüzünden kendisine, Harb bakanlığının coğrafya kısmında önemsiz bir iş verdiler. Kiçner onu orada keşfederek Mısıra gönderdi.

O, birkaç arkadaşile beraber Mısır kurmayında bir Arab bürosu kuracaktı: Lavrens bir zaman burada çalıştıktan sonra Cidde'ye gönderilmesini istedi: Kuvvetleri Medinenin güneyine sürülen Faysalı orada tanıdı ve kamiğ oldu ki yenilmesine rağmen bu şef ileride kesin bir rol oynayabilir. Orada, Sen - Jorj süvari kıtasının yardımile ordusunu düzenlemesinde ona yardım etti. Arabistanın içlerine giderek kabileleri ayaklandırdı.

Suriye Türk yöneyinin gerisinde Balbeke kadar akınlar yaptırdı ve Türkleri Maanda yendi. Akaba geçidini zorladı ve 1917 de Faysal burasını zaptetti.

Bu 29 yaşındaki genç İngiliz, Faysalın armağanı olan altın işlemeli beyaz ipekten bir maşlaha bürünür, bir çok arap lehçeleri kolaylıkla konuşurdu. Ruhuna kadar Araplaşmıştı denilebilir. Yerliler onu "El Orens„ diye çağırıyorlardı. Süveyş kanalını tehlikeden kurtaran Akabe utkusundan sonra İngiliz ve Fransız hükümetleri kendisine nişanlar verdiler. O bunları reddetti. Şeref ve şan için değil kendi keyfi için döğüşüyordu. Belki de memleketine büyük bir arap imparatorluğu armağan etmeyi düşünüyordu.

Türk ordusunun yarısını beklenmedik hücumlarla yerlerinde hareketsizleştirdikten, Hicaz yolunda sûel trunleri vahşi bir hissizlikle bombaladıktan sonra Şam hücumunu yaptı ve 1918 sonbaharında, Şam'a general Allenbiden bir kaç saat önce girdi.

Harptan sonra Arabistandaki plânları, Hindistan ofisinin düşüncelerine uymadığı için Lavrensin talii karardı.

Faysal İngiltere ve barış konferansına gittiği zaman o da yanında idi. 1916 da aztegmen olarak orduya girmişken şimdi yarbaydı. Suriye hakkındaki prejeleri Fransız dayamına uğrıyarak boşa çıktı. Faysala harp sırasında, bol keseden yaptığı adancların konferans masası başında aytışılması onu çileden çıkarıyordu. Türkleri her neye malolursa olsun yenmek için vaktile ona büyük bir yetke verilmemiş miydi? Ne diye o zaman yaptığı adançlar şimdi yerine getirilmiyordu? Bu umasası Fransaya karşı bir düşmanlık haline geldi. Arabistan Lavrensi artık büyük bir ün sahibiydi ve Kral Corç onunla görüşmek isteğini gösterdi.

Bukingam sarayındaki kabul, kıralı, bir tali cilvesiyle taktikçi ve politikacı olan bu arkeolog'un alçak gönüllülüğüne ve yabaniliğine hayran bırakttı. Protokol zoriyle, göğsüne en sonra kabul ettiği madulyaları takmıştı fakat kendisine önergelenen bütün rütbeleri reddetti ve bu nişanları da başka yerde takmadı.

1919 da tekrar üniversitede çalışmaya başladı ve gene Firlistin arkeolojisi kitapları içine gömüldü. 1921 de Vinston Çurçil, kendisini sömürgeler bakanlığına danışman olarak aldı. Lavrens bu büro disiplinine ancak bir sene dayanabildi. 1922 de bu işten ayrılarak uçak makinisti oldu. Bu garib hareketi hakkında yapılan yayımlardan orada daha fazla kalamıyarak Mısır'a gitti ve orada, Ros adı altında, bir tang alayında çalıştı. 1926 da bu defa Şov adı altında Hava Bakanlığına geldi. Anlattıklarına göre, o bu ismi şu sebepten almıştır. Bir şölende, büyük edebiyatçı Bernar Şov'un yanında otururken bir kadın kendisini üstada göstererek " oğlunuz size çok benziyor „ demişti.

Arablara karşı dostluğunu unutmamıştı. Bagdad'ta tekrar görüldü. 1928 e kadar Hindistanda bir uçak filosunda çalıştı.

Lavrens'in Arabistanda gördüğü bu büyük işlerden dolayı doğuda meydana gelen bir çok hadiselerde onun parmağı olduğunu söylemek moda haline geldi; Afganistan'da Kiral Amanullah'ın düşmesiyle biten devrimde olduğu gibi.

Lavrens harp sonunda, anılarını yazmıştı. Fakat İngiltereye döndüğü zaman bu kıymetli eserin elyazısını Riding istasyosunda kaybetti. Bunları yeniden yazdı. Ve 1926 da 107 nüsha olarak bastırdı. Eserinin satışından kazandığı ile basım borcunun ancak yarısını ödeyebildi. bunun üzerine, Lavrens basmanlara, ayni eserin "Çölde azı„ adiyle halk için yazılmış bir şeklini basmasına izin verdi. Fakat satışı istediği zaman durdurabileceğini şart koşmuştu, Basım borcunu ödediği zaman satışı durdurdu.

İngilizler bu şaşırtıcı karakterdeki adamı Kraliçe Elizabet devrinden beri gelmiş en büyük kahraman sayamaktadırlar. Onun şahsiyeti şimdiden efsaneleşmeye başlamıştır.

Lavrens son zamanlarda uçakçılıkta çalışmaktan çekilmiş, Dorst'de sakin bir köy hayatı yaşıyordu.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	**HASAN DOĞAN**
Doğum Yeri	**KURŞUNLU**
Doğum Tarihi	**10.07.1978**

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	**DENİZLİ PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ**
Fakülte	**EĞİTİM FAKÜLTESİ**
Bölüm	**TARİH ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ**

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	**KPDS (…..) ÜDS (….) TOEFL (….) EILTS (….)**
…	

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	**MEB. ÇANKIRI HACI MURAD-I VELİ ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ**
Görevi/Pozisyonu	**MÜDÜR YARDIMCISI / TARİH ÖĞRETMENİ**
Tecrübe Süresi	**21 YIL**

KATILDIĞI

Kurslar	
Projeler	

İLETİŞİM

Adres	**ABDULHALİK RENDA MAHALLESİ PINAR SOKAK İSTİKLAL APARTMANI NO.14/8**